
Utgitt av Fjellhaug Misjonshøgskole
Sinsenveien 15, N-0572 Oslo
Tlf 23 23 24 00. Telefaks 23 23 24 10
Bankgiro: 8220.02.90549

Redaktør: Arne Redse
Redaksjonsråd: Anne Marit Riste, Øyvind Åsland og Hans Aage Gravaas
Sekretær: For tida ingen

Tema:
**Kristen trosopplæring –
aktuelle tanker om en gammel sak**

Innhold

Arne Redse	Redaksjonelt	3
Del 1: Trosopplæringen i Den norske kirke		
Paul Erik Wirgenes	Den norske kirkes trosopplæringsreform – hvor langt er vi kommet? Utfordringer i årene framover	4
Arne Redse	Utviklinga av planar for trusopplæringa i Dnk frå 1960-talet til i dag – eit kort oversyn	10
Odd Ketil Sæbø	Barn og tro (fra NSSFs <i>Søndagsskolehåndbok</i>)	12
Arne Redse	Den nye trusopplæringsplanen for Dnk – vurderingar av nokre sentrale element	18
Del 2: Trosopplæringstanker i NLM og ImF sentralt		
Ernst Jan Halsne	Trosopplæring som sak i NLM sentralt	30
Per Helge Myren	NLMs barnehagearbeid som kristen trosopplæring	32
Jostein Skutlaberg	Trosopplæring i Indremisjonsforbundet	35

Del 3: Trosopplæringen i to av NLMs forsamlinger i Norge

Bjørn Hinderaker	Tanker om trosopplæring i en byforsamling i NLM	40
Jorunn Bergo Aarvik	Trusopplæring i Salem misjonsforsamling, Bergen	45

Del 4: Trosopplæringen i noen av NLMs samarbeidskirker på misjonsfeltene

Bård Hauge	Dåpsopplæring/trosopplæring i WJELC	47
Meiken Buchholz	Dåps- og menighetsopplæring på Taiwan	51
Johnny Bakke	Dåps- og trosopplæring innen Mekane Jesus kirken i Etiopia	54
Kari Synnøve Børve	«Med åpne armer» – dåpsopplæring for voksne med muslimsk bakgrunn (Øst-Afrika)	57
Morten Nord-Varhaug	Dåps- og trosopplæringen i Pokot i Kenya	62
Jan Magnus Dybvik	Dåpskurs for Vest-Afrikaregionen	65
Torleif Belck-Olsen	Trekk fra undervisningsarbeidet i NLMs samarbeidskirker i Peru og Bolivia	67

Del 5: Trosopplæringspedagogikk som fag ved noen av de kristne høgskolene

Njål Skrunes	Menighetspedagogikk som studiefag ved Norsk Lærerakademi	71
Egil Sjaastad	Trosopplæringspedagogikken som fag ved FMH	76
Menighetsfakultetet	Trosopplæringsrelaterte studier ved Menighetsfakultetet	81

Redaksjonelt

I dette nummeret av *Innsyn* tek vi føre oss dåpsopplæringa eller trusopplæring som ein gjerne kallar den i Den norske kyrkja i dag. Det generelle føremålet med å gjere dette til tema denne gongen er å skape eit sterkare medvit om kor viktig saka er, og samstundes utveksle tankar og idear frå ulike hald om korleis trusopplæringa best kan ivaretakast i ulike kontekstar.

Artiklane er sorterte i fem hovuddelar:

I første delen får vi først ein presentasjon av trusopplæringsreforma i Den norske kyrkja (Dnk). Det er Paul Erik Wirgenes, tidlegare prosjektleiar for trusopplæringsreforma i Dnk, som gjev oss denne presentasjonen. Underteikna presenterer så heilt kort tidlegare opplæringsplanar innan Dnk. Ei viktig sak for trusopplæringa er Bibelen si forståing av barna og ikkje minst barna som truande. Odd Ketil Sæbø i Søndagsskoleforbundet har skrive om dette. Deretter gjev underteikna ei vurdering av Dnk sin nye trusopplæringsplan.

Andre delen dreier seg om trusopplæringstankar i NLM og ImF sentralt. Leiar for NLM Norge, Ernst Jan Halsne, er intervjuet om korleis NLM tenkjer om saka. Per Helge Myren set fokuset på ein sentral trusopplæringsarena i NLM, nemleg barnehagearbeidet – korleis dette kan fungere som kristen trusopplæring. Jostein Skutlaberg gjev oss så ei grundig innføring i ImF sine trusopplæringsstrategiar. Det var meininga å inkludere fleire organisasjonar under denne delen, men det lukkast ikkje.

I tredje delen får vi presentert trusopplæringa i to av NLM sine forsamlingar i Noreg, i Kristiansand og Bergen. Fleire forsamlingar fekk spørsmål om å presentere sine opplegg, men responsen var mager. Vi tilrår andre forsamlingar å studere opplegga til dei to vi har med. Her bør vere mykje nyttig å hente.

Fjerde delen dreier seg om trusopplæringa i fleire av NLM sine samarbeidskyrkjer på misjonsfelt. Heile sju land/område er representerte. Kontekstene er ulike, opplegga kan derfor ikkje ukritisk kopierast på tvers av språk- og kulturgrensene. Her bør likevel vere mange nyttige tankar ein kan utveksle med kvarandre og med heimearbeidet. Kari Synnøve Børve sin artikkel om dåpsopplæring for vaksne med muslimsk bakgrunn har innsiktsfulle vurderingar som bør ha relevans i fleire samanhengar enn hennar.

Femte og siste delen presenterer trusopplæringspedagogikken som fag ved nokre av dei kristne høgskulene. Det er NLA, FMH og MF vi har fått med her. MF fekk vi ikkje med på annan måten enn i form av ein kopi av presentasjonen av dei trusopplæringsrelevante emna i studiekatalogen.

Trusopplæringa utgjør ein sentral del av ei kristen forsamling si verksemd. For den enkelte kristne dreier det seg om ei livslang sak. For forsamlinga dreier det seg om å ha syn for at alle medlemmene får tilbod om vidare kristen opplæring som kan hjelpe dei å vekse i nåden og kjennskapen til Jesus Kristus.

Arne Redse

Del 1: Trosopplæringen i Den norske kirke

Den norske kirkes trosopplæringsreform – hvor langt er vi kommet? Utdfordringer i årene framover

Av Paul Erik Wirgenes, avdelingsdirektør i Kirkerådet, tidligere prosjektleder for trosopplæringsreformen i Dnk

Jeg vil i denne artikkelen gi et kort riss av reformens bakgrunn og kjennetegn. Jeg vil gi noen hovedpunkter på hva som har skjedd i den innledende forsøks- og utviklingsfasen for så å oppsummere status for reformen pr. oktober 2009. Artikkelen avslutter med noen utfordringer for reformens videreføring.

Artikkelen representerer et «innenfra-blikk». Jeg som har skrevet denne artikkelen, har vært prosjektleder for reformen gjennom hele forsøks- og utviklingsfasen. Jeg fulgte vedtaksfasen i reformen som nysgjerrig menighetsprest, fagredaktør i *Prismet* og 10 % rådgiver for IKO. Jeg ledet et faglig forprosjekt på IKO, støttet av forprosjektmidler fra reformen i 2003, kalt «juniprosjektet», og ble ansatt som prosjektleder for reformen umiddelbart etter at reformen var politisk vedtatt i mai i 2003.

1 Re-forming av kirkens trosopplæring?

- *En gruppe barn står rundt lysgloben og tenner lys. Forsiktig formulerer de sine bønner og undrer seg over stillheten i kirkerommet. De er mange, og de er sammen. Det er trosopplæringshelg i menigheten. Barna har vært på lokalhistorisk oppdagelsesferd på kirkegården og har møtt utfordringer i klatreveggen i kirketårnet. Etterpå skal de forberede morgendagens gudstjeneste. Der vil de lese tekster, dramatisere prekenen om den bortkomne sønnen og være forsangere på en trosbekjennelsessang. Men først skal de overnatte i kirkerommet!*

- *De er fjorårskonfirmanter. Ledertreningskurset de går på skal forberede dem til hjelpelederroller på neste års konfirmantleir. Denne helgen går de pilegrimstur. Hver av dem har fått et pilegrimsord som de pugger utenat. De hører hverandre og det går sport i å «kunne» ordet sitt. På kvelden sitter de rundt bålet, synger «fall til ro» og ber Fadervåret sammen.*

- *Også dette året fikk familien en hilsen på årsdagen for Emilies dåp. De har hele tiden mottatt dåpsopplæring «rett hjem» som en del av lokalmenighetens prosjekt med å gi alle familier medlemskap i IKOs dåpsklubb Tripp-trapp. Nå er det i tillegg fireårshelg. De skal være i kirka to lørdager etter hverandre og Emilie skal få fireårsboka på gudstjenesten søndag. De har fått sangene som skal brukes på gudstjenesten og kjenner igjen nesten alle fra CDen de har fått tidligere.*

Listen med slike glimt kan gjøres utrolig lang. Erfaringene er ikke nødvendigvis radikalt annerledes enn hva barn, unge og foreldre har erfart tidligere, men det er en systematikk og et omfang i dette som fører kirkens trosopplæring videre. Det er nå mer enn seks år siden Stortinget vedtok trosopplæringsreformen. Reformen er et uttrykk for en lenge etterlengtet satsing på trosopplæring. Bakgrunnen for reformen kan samles i følgende punkter:

1. For kirken har dåp og opplæring alltid hengt sammen. For en barnedøpende folkekirke er dette en særdeles viktig utfordring. Temaet dåps- og konfirmasjonsopplæring var et sentralt tema i Den norske kirke gjennom hele forrige århundre. At reformen også har en politisk forankring i Stortinget, fortrenger ikke dette at trosopplæringsreformen er et ektefødt barn i kirken.

2. Endringene knyttet til skolens kristendomsfag i siste halvdel av 1900 tallet, tydeliggjorde at kirken måtte på en ny måte gjennomtenke trosopplæringen for alle døpte. I forbindelse med behandlingen av ny mønsterplan i 1969, ble det en tydelig erkjennelse at skolens kristendomsfag ikke lenger var å anse som kirkens dåpsopplæring. Da så et nytt læreplanverk kom i 1997 med innføringen av KRL-faget, ble det en erkjennelse også i de politiske miljøene om at endringene i kristendomsfaget nødvendiggjorde at kirken på en ny måte fikk ressurser til en omfattende reform av trosopplæringen. Tilsvarende midler som blir gitt til Den norske kirke gjennom reformen, blir gitt til andre religions- og livssynssamfunn i Norge ut fra medlemstall.

3. Barnekonvensjonens formuleringer om barnets rett til åndelig utvikling spilte også en viktig rolle i vedtaksfasen av reformen. Ved vår ratifikasjon av denne avtalen har også samfunnet et ansvar for at det blir lagt til rette for også denne rettighet for barn og unge.

4. En kraftig nedgang i barne- og ungdomsarbeidet i regi av organisasjonene på slutten av forrige århundre var også med på å tydeliggjøre behovet for en grunnleggende gjennomgang av sammenhengen mellom dåp og opplæring.

Reformen var vel forberedt i kirken gjennom en omfattende høring på utredningen *NOU 2000:26 Dåpsopplæring i Den norske kirke*. Høringen viste bred enighet i kirken om en slik reform og støtte til de målsettinger og den metodikk som utredningen la opp til.

2 Hovedelementer i forsøks- og utviklingsfasen

2.1. Fokus på alle døpte

Reformen har understreket menighetenes felles ansvar med foreldre og faddere for alle døpte. Det døpes i overkant av 40.000 barn og unge hvert år i Den norske kirke. Prosentandelen av kirkemedlemmer som døper barna sine, ligger stabilt mellom 85 % og 90 %. Det er godt over 800.000 døpte mellom 0 og 18 år som sammen med deres foreldre og faddere er reformens primære målgruppe. Denne bredden kombinert med reformens sentrale og strategiske mulighet har gjort at både statsbudsjetter og Kirkemøter har beskrevet reformen som en avgjørende prosess for folkekirkens fremtid.

Reformen har forsøkt å understreke menighetenes ansvar i forhold til den sterkeste formaningen i vår kirkes liturgi. Ordene som vanligvis går under overskriften «fadderformaning» lyder slik:

Sammen med denne menigheten og hele vår kirke for dere del i et hellig ansvar: Å be for barna, hjelpe dem til selv å be, hjelpe dem til bruke Guds Ord og den hellige nattverd slik at de kan forbli hos Kristus likesom de ved dåpen er forenet med ham.

I søknadsprosessene og i rapporteringen er menighetene bedt om å gjennomtenke denne bredden av alle døpte og hvordan det kan legges til rette for en systematisk og sammenhengende trosopplæring som reelt forholder seg til denne bredden. Dette innebærer også en gjennomtenkning i kommunikasjon og samarbeid i forhold til hjem og familie.

2. 2. Et erfaringsbasert forsøks- og utviklingsarbeid

Gjennom hele forarbeidet til reformen ble det fremhevet at reformen skulle innledes med en femårig forsøks- og utviklingsfase. Gjennom denne fasen skulle ulike tiltak og tilnærminger prøves ut og legge grunnlag for en fornyet trosopplæring for hele kirken. Det ble vektlagt at mange menigheter skulle involveres i denne prosessen. En jevn opptrappingsmodell var tegnet allerede i NOU 2000:26. Reformen skulle trappes opp årlig over statsbudsjettet. Det var en forutsetning at stillinger som ble opprettet gjennom reformen ble opprettet som faste stillinger.

Svært mange menigheter har deltatt i de omfattende søknadsprosessene som preget den innledende prosjektperioden. Gjennom fire utlysninger har mer enn 85 % av alle menigheter søkt en eller flere ganger. Det betyr at nær sagt alle menighetsråd og fellesråd og de aller fleste kirkelige ansatte har arbeidet med til dels omfattende søknadsskjemaer med strategiske spørsmål som: «Hva mange døpes hos dere hvert år? Hvor mange døpte er det mellom 0 og 18 år? Hva slags barne- og ungdomsarbeid er det i deres menighet? Gi en skisse av trosopplæringstiltak i dag og samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjoner.» osv. De har beskrevet hvordan de vil bidra til å fornye trosopplæringen og hvilket innhold denne trosopplæringen skal ha. Sammen med den omfattende rapporteringen fra forsøksmenighetene har dette bidratt til en grunnleggende gjennomtenkning av trosopplæring som sådan bredt i kirken. I evalueringen av reformen heter det:

Allerede nå er det mulig å se at prosjektene viser en kreativ og levende bredde, at prosjektet utløser ny og spennende aktivitet. Menighetene lager planer, formulerer tiltak, eksperimenterer, skolerer, veiledes og driver egevaluering og rapportering i et omfang som er nytt. Dette gjør at menighetene er i ferd med å utvikle et språk innenfor det pedagogiske området som de ikke har eid tidligere og som igjen gir mulighet til erfaringsflyt mellom de lokale prosjektene. (Underveisrapport 2, 2005)

En kan spore en større språklig trygghet på trosopplæringens område og en tydelig ambisjon om å drive lokal teologiproduksjon. At trosopplæringsreformen også er en språklig reform der det skjer en tydelig verbalisering av et taust kunnskapsfelt og et dels sovende fagfelt er i evalueringen påpekt tidligere. Det en nå ser, er en mer nyansert og selvstendig språkbruk på fagfeltet menighetspedagogikk i lokalmenighetene. I siste søknadsrunde tillegges kontekstuelle forutsetninger og muligheter for trosopplæring større vekt. Tilhørighet til stedet der trosopplæringen skjer, skal skapes gjennom tydeligere bruk av lokalt innhold. (Underveisrapport 3, 2006)

2.3. Fokus på barn og unge med ulike funksjonshemminger

Alle betyr alle. Mange barn og unge har behov for ulike former for tilrettelegging for å ha et likeverdig tilbud som andre. Gjennom utlysninger og rapporterings-spørsmål har dette perspektivet vært tydeliggjort. Det er utlyst og innvilget en rekke prosjekter som arbeider særskilt med å utvikle tenkning og metodikk for ulike grupper barn og unge.

2.4. Forskning og fagutvikling

For et erfaringsbasert forsøks- og utviklingsarbeid er det viktig å utvikle språk og metodikk for de erfaringene som gjøres. Menighetenes forsøksarbeid må systematiseres og dokumenteres. Det må stilles kritiske spørsmål til de erfaringene som gjøres. Dette har vært gjort på ulike måter i prosjektperioden:

Fagkonferanser: Trosopplæringsreformen har en til to ganger hvert år innkalt alle medarbeidere i trosopplæringsreformen til fagkonferanser hvor forskere og andre sentrale fagfolk har gått grundig inn i sentrale religionspedagogiske temaer. Konferansene har også vektlagt erfaringsdeling og skapt viktige kontaktpunkter

mellom menigheter som arbeider med tilsvarende problemstillinger. Konferansene har hatt hundre deltagere. Det er også utviklet kursopplegg som staber og frivillige i alle prosjektmenigheter skal gjennom som en del av tildelingen av trosopplæringsmidler.

Mentortjeneste: Hver prosjektmenighet har fått tildelt sin egen mentor. IKO har vært operatør for denne tjenesten. Det er nå ca. 130 mentorer i denne tjenesten. Mentors rolle er å stille faglige kritiske og konstruktive spørsmål til menighetenes utviklingsarbeid. Mentorene representerer samtidig en viktig kontakt til utdanningsinstitusjoner og gir en møteplass for sentrale fagpersoner i feltet.

Faglige kompetansenettverk: Det er opprettet jevnlig kontakt mellom ledelsen av trosopplæringsreformen og utdanningsinstitusjonene. Dels har dette handlet om årlige informasjonsdager hvor utdanningsinstitusjonene informerer om viktige utviklingstrekk innen fagfeltet og hvor ledelsen av reformen gir status og utfordringer til utdanningsinstitusjonene ut fra utviklingsarbeidet. Dels har dette handlet om et faglig nettverk med fagkonferanser en til to ganger i året.

Nettverksgrupper: Ledelsen i reformen har tatt initiativ til etablering av flere nettverksgrupper hvor faggrupper har vært satt sammen med medarbeidere i prosjektmenigheter for å drøfte sentrale erfaringer i forsøksarbeidet. Gruppens tema har vært: «Forståelsen av fenomenet læring i trosopplæringsreformen», KIFO 2005-2006, «Familien si rolle i trosopplæringa», KIFO 2005-2006, «Mentortjenesta, røynsler, forståing og refleksjonar rundt vidareføring», IKO 2007-2008.

FoU-prosjekter: Det har vært utlysninger av midler til faglige prosjekter hvert år siden 2005. Det er i gang/ har vært gjennomført omtrent 35 slike fagutviklingsprosjekter. Dette har blant annet resultert i en rekke fagbøker og artikler.

2.5 Samisk trosopplæring

I forkant av trosopplæringsreformen utarbeidet samisk kirkeråd en egen melding om samisk trosopplæring. Det har vært vektlagt i forsøks- og utviklingsfasen at det skal utvikles en samisk trosopplæring forankret i samisk språk, kultur og historie. Det har blitt utviklet en samisk nettside for trosopplæring med materiell på alle de samiske språk. Det har vært arbeidet med rekruttering og gjennomført årlige fagkonferanser som bygger nettverk mellom de som arbeider i menighetene med samisk trosopplæring og ulike faginstusjoner. Kirkelig utdanningsssenter i nord (KUN) og Samisk kirkeråd har vært sentrale aktører i dette.

2.6 Samarbeid med barne- og ungdomsorganisasjonene

Reformen har understreket at fornyelsen av kirkens trosopplæring nødvendigvis er et bredt dugnadsprosjekt. Mye god og viktig trosopplæring har vært gjennomført gjennom barne- og ungdomsorganisasjoner. I søknadsskjemaene bes menighetene om å beskrive sitt samarbeid med de ulike barne- og ungdomsorganisasjonene og hvordan det lokale samarbeidet kan utvikles. Det er gjennomført flere utlysninger av regionale og nasjonale midler lagt til rette for barne- og ungdomsorganisasjonene regionalt og nasjonalt. Den viktigste endringen i dette feltet er at såkalte tidsavgrensede tiltak som konfirmasjon, fireårsbok, etc som i hovedsak har vært gjennomført av ansatte, nå i økende grad gjennomføres i samarbeid med frivillige og i tilknytning til barne- og ungdomsorganisasjoner.

2.7 Evaluering

Trosopplæringsreformen er så langt det største prosjektet Den norske kirke har gjennomført. Det er tilført vesentlige midler fra statsbudsjettet til kirken gjennom

reformen. Inkludert statsbudsjettet for 2010 er det bevilget til sammen 708 millioner siden 2004. Nødvendigheten av at denne reformen skulle evalueres fortløpende ble understreket allerede i reformens fordokumenter. På bakgrunn av en offentlig anbudsrunde fikk en gruppe som omtalte seg om «Arbeidsfellesskapet», oppdraget å evaluere reformen. Arbeidsfellesskapet består av utdanningsinstitusjonene Diakonhjemmet og Det teologiske Menighetsfakultetet og ledes av mag.art Otto Hauglin. De har levert delrapporter underveis samt årlige underveistrapporter. Disse ligger tilgjengelige på www.ektor.no. Sluttevalueringen er presentert i bøkene: *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet: Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*, red: Hauglin, Lorentzen og Mogstad (Fagbokforlaget, 2008), og *Når tro skal læres: Sju fortellinger om lokal trosopplæring*, Hegstad, Selbekk og Agedal (Fagbokforlaget, 2008).

3 Status for reformen ved utgangen i 2009

Styringsgruppa for trosopplæringsreformen avgav sin sluttrapport *Når tro deles* til Kirkerådet høsten 2008 med evalueringene som vedlegg. Denne ble behandlet på Kirkemøtet høsten 2008 inkludert hovedlinjer for videreføring av reformen. Politisk ble reformen oppsummert og behandlet gjennom statsbudsjettet for 2009. Trosopplæringsreformen er nå i en gjennomføringsfase hvor reformen skal implementeres i alle landets menigheter. Det er nå i overkant av 45 % av alle menigheter i Den norske som har fått midler til en fornyet trosopplæring gjennom reformen. Fremover vil reformen utvides ved at alle menigheter i et prosti får midler samtidig. Det gir muligheter for lokalt og regionalt samarbeid og samordning i forhold til stillinger, økonomi, osv..

Et viktig redskap for innføringen av en fornyet trosopplæring er vedtaket av ny plan for trosopplæring i Den norske kirke på Kirkemøtet i 2009. Planen har tittelen *Gud gir – vi deler* og bygger på det utviklingsarbeidet som har pågått i kirken gjennom reformen.

Sentralt i denne planen er forståelsen av trosopplæringsens innhold. I sentrum av læringsforståelsen i denne planen er kjernen beskrevet som Guds kjærlighet. I GTs sentrale trosopplæringstekst, shema – den jødiske trosbekjennelsen (5 Mos 6,4-9), tegnes denne nære sammenhengen mellom bekjennelse, kjærlighet og trosopplæringen. Bekjennelsens første linje går ikke til forståelsen eller en teoretisk fastholden eller en stillingstaking til bekjennelsen, men først til det å elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din makt. I Det nye testamentets forståelse av Gud fastholdes det at Guds vesen er kjærlighet (1 Joh 4,8-11). Jesus understreker den grunnleggende disippeletterfølgelse med disse ord: «Et nytt bud gir jeg dere, dere skal elske hverandre. Som jeg har elsket dere skal dere elske hverandre. Ved dette skal alle forstå at dere er mine disipler: At dere har kjærlighet til hverandre.» (Joh 13,34f, jfr Joh 21,15ff). Dette er søkt uttrykt som sentrum i kirkens nye plan for trosopplæring. Deretter utvikles trosopplæringen i tre aspekter:

1. Livstolkning og livsmestring

I Bibelens skildringer av menneskers møte med Gud innebærer dette møtet også et møte med seg selv (jfr Jes 6,1ff). Når mennesker møtte Jesus innebar det også et møte med eget liv (jfr. Joh 4,1ff). Trosbekjennelsens pronomen understreker at vi er et jeg og et vi i møte med den kristne bekjennelsen til den treenige Gud.

2. Kirkens tro og tradisjon

Trosopplæringen vil legge til rette slik at barn og unge kan bli kjent med kirkens tro og tradisjon. Det som i kirkens historie er kjent som katekesens kjernestoff er her hentet frem: Bibelen, bekjennesskriftene, gudstjenesten og etterfølgelsen.

3. Kristen trospraksis

Kristen tro læres gjennom praksis. Barn og unge skal ikke bare lære om bønn og sakramentene. De skal lære å be, de skal lære å gå til nattverd. Integrasjonen av dette aspektet gjør kirkens trosopplæring til noe annet enn skolens RLE-fag. Troen praktiseres gjennom bønn, feiring av gudstjenesten, lesning av Bibelen, tilbedelse og i tjeneste og etterfølging. Kristen tro leveres ut i hverdagen gjennom å være medmenneske og medarbeider i familie, kirken og samfunn.

4 Veien videre

Prosjektperioden har gitt et godt utgangspunkt for re-formingen av kirkens trosopplæring. Særlig kombinasjonen av et stort spekter av bearbejdede erfaringer, engasjement og faglig fornyelse bidrar til tro og forventning til det som kirken har kalt *Størst av alt*. Det er mange krevende utfordringer i dette fremover. La meg bare punktvis nevne noen av dem:

- a) Etablere en systematisk trosopplæring som reelt favner alle døpte
- b) Et offensivt og godt samarbeid med hjem og familier
- c) Videreutvikle trosopplæring som et menighetsanliggende
- d) Økonomisk opptrappingstakt. Det er fortsatt mange menigheter som ikke har fått midler til å videreutvikle trosopplæringen.
- e) Innføring av ny plan i alle menigheter
- f) Videreutvikle et godt samarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt mellom menigheter og organisasjonene
- g) Legge til rette for gjensidig kompetanseutvikling mellom utøvere og faginstitusjoner
- h) Det pågår mange reformer samtidig i Den norske kirke, og det er et viktig lederansvar å legge til rette for gode prosesser i en omfattende kirkefornyelse.
- i) Videre utvikling av materiell og metodikk i relasjon til ny plan for trosopplæring
- j) Elske Gud og hverandre

Utviklinga av planar for trusopplæringa i Dnk frå 1960-talet til i dag – eit kort oversyn

Av Arne Redse, professor ved FMH og ved Høgskulen i Volda

I denne artikkelen vil eg presentere eit kort oversyn over utviklinga av planar for dåpsopplæringa/ trusopplæringa i Den norske kyrkja. Det gjeld Plan for konfirmasjonstida av 1978, som vart revidert i 1998, Dåpsopplæringsplanen frå 1991, og til sist den nyleg vedtekte trusopplæringsplanen av 2009. Når det gjeld prosessen fram mot utviklinga av den nye trusopplæringsplanen, er denne presentert i ein eigen artikkel av Paul Erik Wirgenes. Eg vil supplere med nokre føringar som vart lagde i førekant av den prosessen som eigentleg starta i 2003 og som Wirgenes skriv om.

Konfirmasjonsplanen av 1978

I 1959 oppnemnde Bispedømmerådenes Fellesmøte (det seinare Kyrkjemøtet) eit konfirmasjonsutval (Kirkens konfirmasjonsutvalg). Ein normalplan for konfirmasjonsundervisinga vart utforma og tilrådd for bruk frå 1969. Men det gjekk enno ni år før ein endeleg detaljert læreplan vart vedteken og innført. Plan for konfirmasjonstida i Den norske kyrkja vart tilrådd av bispemøtet og godkjend på Bispedømmerådenes Fellesmøte i 1978. IKO var tungt inne i utarbeidinga av denne planen. Konfirmasjonen vart utvida til å strekkje seg over 8 månader i skuleåret. Ein lett revidert plan kom i 1998.

Det var først og fremst endringa av kristendomsfaget sin status i skulen i 1969 som gjorde det naudsynt å styrke dåpsopplæringa. Ein observerte allereie på 1970-talet at store grupper av dei ca. 40.000 borna som blei døypte i Den norske kyrkja kvart år, ikkje fekk den opplæringa i kristendom som dåpen føreset. Og første steget i den retning var å innføre ei åtte månader lang konfirmasjonsundervisning etter ein fastlagt plan med konkrete minimumskrav.

Vi kan skilje mellom katekesemotivet, admisjonsmotivet og forbøn/velsigningsmotivet i konfirmasjonsordningane vi har hatt. Admisjonsmotivet har falle ut av to grunnar. For det første er det opna for nattverd for barn. For det andre er vedkjenningsleddet i samband med konfirmasjonshandlinga teke bort, også som valordning. Katekesemotivet står igjen som det viktigaste. Trusopplæring er ei teologisk naudsynt sak korleis den no enn vert gjennomført. Forbøn og velsigning i samband med ei konfirmasjonsgudsteneste kan derimot ikkje reknast som teologisk naudsynt – konfirmasjonen er ikkje eit sakrament. Men ein slik forbønsseremoni må sjølv sagt likevel kunne reknast som ein god ting. Og for mange er det vel nettopp denne handlinga dei forbind med konfirmasjonen.

Dåpsopplæringsplanen av 1991

Samstundes som ein arbeidde med konfirmasjonsplanen, vaks den tanken fram at det kunne vere fruktbart å innordne det opplæringsarbeidet som finst i dei kristne organisasjonane og i Den norske kyrkja sine forsamlingar, i ein meir heilskapleg plan. Mange såg behovet for å få ein plan som dekkjer alle åra frå dåpen og fram til konfirmasjonstida.

I 1982 låg det føre ei utgreiing om saka: Dåpspraksis og dåpsopplæring i Den norske kirke. Det vart så oppretta eit Kirkens dåpsopplæringsutvalg med mandat til blant anna å vurdere og bearbeide høyringsfråsegnene om utgreiinga, og med

mandat til å utarbeide ein heilskapsplan for dåpsopplæringa. I 1984 vart det utnemnt ei mindre gruppe innan dette utvalet, som fekk i oppdrag å utarbeide utkast til ein plan.

Kyrkja sitt dåpsopplæringsutval slutthandsama planutkastet og la det fram i 1986. Ein gjekk så inn i ei forsøksperiode på 4 år då planutkastet skulle prøvast i nokre utvalde forsamlingar. Den endelege planen, Plan for dåpsopplæringa i Den norske kyrkja, vart vedteken av bispemøtet og kyrkjemøtet i 1991. (Kyrkjemøtet var blitt formelt oppretta i 1984 som kyrkja sitt øvste organ innan rådsstrukturen). Over ei periode på fem år – innan 1996 – skulle planen vere innført i alle forsamlingane i Den norske kyrkja.

IKO hadde mykje av æra også for dåpsopplæringsplanen – i samarbeid med Kyrkjerådet. Det tidlegare «faseprogrammet» til IKO samt Norsk Søndagsskoleforbund (NSSF) sine teksttrekkjer låg til grunn for planen. Ein opererte med sju aldersfasar og la vekt på tiltak knytt til inngangen til kvar av desse fasane. Dessutan føresette ein eit kontinuerleg arbeid for barna og tenåringane i lag og grupper i kyrkelydane og i dei kristne organisasjonane sin regi. IKO var såleis med på å styre kyrkja sitt fokus vekk frå skulen og til eigne undervisningsprogram.

Tanken om ein ny trusopplæringsplan vaks fram – nokre tidlege føringar

Dåpsopplæringsplanen av 1991 sa ingenting om kva omfang dåpsopplæringa ideelt sett bør ha. Tanken var nok at idealet ligg så pass langt over det dei fleste forsamlingane kan make, at ei presisering av dette ville frustrere meir enn å vere til nytte. Men utover 1990-talet var det stadig fleire røyster som tok til orde for at eit minstemål for omfanget av dåpsundervisninga måtte bli fastlagt. Ikkje minst då det vart klart at vi ville få eit reint orienterande religionsfag med ei kristendomsundervisning som ville bli redusert både kvantitativt og kvalitativt, var det mange som tok til orde for at kyrkja si dåpsundervisning no måtte kvantifiserast slik at alle døypte kunne få tilbod om eit lovfesta minstemål av dåpsopplæring (sjå Wirgenes sin artikkel punkt 1).

Allereie i 1996 bad Stortinget regjeringa om å «utrede og vurdere å fremme forslag om lovfestet rett til dåpsopplæring». I oktober 2000 la så eit offentleg oppnemnt utval fram ei innstilling og utgreiing om lovfesta rett til dåpsopplæring i Den norske kyrkja: NOU 2000: 26 «...til et åpent liv i tro og tillit» Dåpsopplæring i Den norske kirke.

Ein del av mandatet til utvalet bak NOU 2000:26 var å foreslå eit lovfesta minstemål for kor stort omfang av dåpsopplæring den enkelte døypte bør ha rett på. Utvalet konkluderte med eit behov for ei dåpsopplæring på 315 timar for barn og ungdom mellom 0 og 18 år som eit minstemål. Samanlikna med tilboda i dag, inneber dette forslaget behov for ein gjennomsnittleg auke på rundt 260 timar pr. døypte barn (jf. utgreiinga s. 61). Utgreiinga avdekte såleis eit skrikande behov for meir dåpsopplæring i forsamlingane i Den norske kyrkja. Det er rosverdig at utvalet framheva dåpsopplæringa som den omfattande og krevjande saka den i røynda er.

Når det gjeld den vidare prosessen med forsøksprosjekt i ei lang rekkje kyrkjelydar og godkjenninga av den endelege planen, viser eg til artikkelen av Wirgenes. Planen vart altså vedteken på kyrkjemøtet i november i år (2009). I løpet av dei komande åra skal reforma innførast i alle forsamlingane i Dnk. Den ny planen erstattar dåpsopplæringsplanen av 1991 og den reviderte planen for konfirmasjonstida av 1998. Det heiter i sjølve planen at den er «en kombinasjon av en rammeplan og et ressursdokument som skal stimulere arbeidet med å utvikle og gjennomføre lokale planer for trosopplæring.» (side 4).

Barn og tro

*Av Odd Ketil Sæbø, programsjef i Norsk Søndagsskoleforbund
Artikkelen er et utdrag fra SPRELL LEVENDE, Søndagsskolehåndboken*

Hva vet jeg om barn og tro? Og hva trenger jeg egentlig vite om barn og tro? Her følger en liten innføring i forholdet mellom barneteologi og trosopplæring.

Forhåpentligvis har vi lagt den tiden bak oss da vi så på barndommen og barnets tro kun som en forberedelse eller et forstadium til voksenlivet. Ikke bare er barndommen verdifull i seg selv. Jesus har til og med satt barnet i sentrum og sagt at vi skal gjøre oss små som barn for å bli med i Hans rike (Matt 18,1–5¹). Det er noe ved barndommen og barnets tro som er forbilledlig for oss voksne. For å bli gode søndagsskoleledere, må vi både respektere og fascineres av barn og barns tro. Målet med denne artikkelen er å inspirere til nettopp det!

SPRELL LEVENDE har barn i alderen 4–9 år som målgruppe, men vi vil her se på barnet i litt videre perspektiv. For barnet som kommer til søndagsskolen, har allerede en viktig historie med seg, og vi må også se framover og spørre oss hvordan troen og livet videre vil kunne være preget av tiden i søndagsskolen.

Båret av Gud

Hva mener vi med tro? Det er på ingen måte innlysende eller selvsagt! Og troen er ett av de mysteriene det nok ikke er meningen vi skal finne helt ut av heller.

Men slik jeg opplever troen, kan jeg si at den har flere deler – som henger sammen. Troen har en fornuftsdel: Jeg tror på ord og fortellinger som jeg griper med tanken min. I trosbekjennelsene får vi hjelp til å sette ord på dette trosinnholdet, som kirka alltid har formidlet videre til neste generasjon. For det er viktig at troens fornuftsdel får utvikle seg i takt med intellektet vårt.

Troen har også en moralsk del. Jeg merker at troen og Ånden leder meg. At den lever i et slags samspill med samvittigheten.

Den moralske delen ligger også nær troens relasjonelle del. Men det som handler om relasjonen og selve forholdet til Gud, er heldigvis så mye mer! Relasjonen, gudsforholdet, er samtidig mye mer enn det jeg kan gripe med tanken og med fornuften. Relasjonen mellom Gud og den som tror beskrives ofte parallelt med relasjoner mennesker imellom, særlig med foreldre-barn-relasjonen. Det sier meg at troen er noe veldig levende, noe tillitsfullt og knyttet til mine erfaringer.

Barnets tro

Som voksne lever vi i en fare for å basere troen i stor grad på fornuft og intellekt. Kanskje er det akkurat på dette punktet Jesus mest av alt ser det nødvendig å holde fram barnet som forbilde for oss (Matt 18,1–5). Spedbarnet har ingenting å stille opp med når det gjelder å gripe fortellingen, eller bekjenne sin tro på fornuftig vis. Spedbarnet har heller ingen moralsk bevissthet. Men Jesus sa at Guds rike hører slike til. Alt hviler i relasjonen. Slik det også må gjelde for den psykisk utviklingshemmede, eller den gamle som er rammet av alzheimers. Gud bærer barnet. I

¹ «Da kalte han til seg et lite barn, stilte det midt iblant dem og sa: Sannelig, jeg sier dere: Uten at dere vender om og blir som barn, kommer dere ikke inn i himmelriket. Den som gjør seg selv liten som dette barnet, han er den største i himmelriket. Og den som tar imot et slikt lite barn i mitt navn, tar imot meg.»

luthersk teologi er dette underet særlig knyttet til dåpen, da Gud på underfullt vis gir det hjelpeløse barnet nytt liv. Dåpen er først og fremst en sakramental handling. Noe som er skjult for oss. Først senere i historien har dåpen blitt forstått nesten alene knyttet til opplæringen, til det fornuftige. Kanskje har vi da mistet noe av mysteriet, av relasjonen? I baptistisk teologi er denne første etableringen av relasjonen mellom Gud og barnet uavhengig av dåpen.

Samtidig har nok også vekkelsestradisjonen i Norge (paradoksalt nok) bidratt til at vi har fokusert på fornuftsdelen av troen på bekostning av relasjon. Vekkelsestradisjonen har hatt fokus på omvendelsen som et tidfestet punkt i menneskets liv – knyttet til en spesiell omvendelsesopplevelse. Og uten tvil er slike opplevelser skjellsettende i menneskers liv. Faren er at omvendelsen knyttes alene til det å gripe eller godta en fornuftsmessig sannhet: Jesus død for mine synder. Vekkelsestradisjonen vurderte også ved hvilken alder mennesket var i stand til å gjøre et slikt aktivt omvendelsesvalg, og underkjente dermed langt på vei de små barnas tro.

Ivar Asheim kritiserer tradisjonen fra Hallesby og lurer på om ikke alle omvendelsesopplevelser både er foranlediget av og etterfulgt av at Ånden virker i livene våre. Står vi ikke hele livet i en omvendelse, der vi samtidig kjenner at både det gamle og det nye menneske bor i oss? Vi lever i en ny gudsrelasjon helt fra dåpen (luthersk) – i en livslang gjenfødelse (Asheim 1976:149)

Samtidig må vi holde fast ved at det er en reell fare for at mennesker kan benekte dåpens pakt og regne seg som utenfor gudsrelasjonen. Dåpen kan fort bli en hvilepute. Som en ateist oppgitt skal ha sagt til en overinkluderende prest: – Hva kan jeg gjøre for å unngå at du regner meg som en kristen?

Hva er barneteologi?

Barneteologi ble et svært sentralt begrep etter at trosopplæringsreformen startet i Den norske kirke. Dette ordet kan være vanskelig å få tak på. Saken er at barneteologi både er noe ganske innlysende og noe nytt. Ordet barneteologi kan ha i alle fall tre (Stålsett 2000:34) eller fire betydninger. Disse er det fullt mulig å huske!

Barneteologi – en teologi om barn

Det som er lettest å tenke seg er at vi har en teologi **om** barn. Slik forstått handler barneteologi om å beskrive hva Bibelen sier om barnet. Vi finner barn i Det gamle testamentet, for eksempel Samuel. Jesus var selv barn. Han møter barn. Han taler om barna. Og barna taler om Jesus, på palmesøndag (Matt 21,14–16²). Til sammen kan vi lage en teologi om barnet. Et viktig spørsmål i denne formen for barneteologi er for eksempel hvordan vi skal forstå barns forbilledlighet.

Barneteologi – en teologi for barn

Barneteologi kan også forstås som en teologi **for** barn. For oss i Søndagsskolen er dette et viktig spørsmål: Hva er innholdet i den teologien som vi formidler til barna? Er det det samme innholdet som kirken formidler til voksne? Vi gjør naturlig nok noen grep – gjør utvalg og forenkler. Men det er veldig viktig å vurdere om dette også endrer teologien. En grøft kan være å knytte trosopplæring for tett opp mot allmenn, moralsk oppdragelse. Loven og budene er takknemlige å gripe til i oppdragelsen, men dersom vi ikke samtidig klarer å formidle en positiv skaperteologi, evangeliet og

² Men da overprestene og de skriftlærde så undrene han gjorde, og hørte barna som ropte i helligdommen: «Hosianna, Davids sønn!» ble de forarget og spurte ham: «Hører du hva de sier?» «Ja,» svarte Jesus. «Har dere aldri lest: Fra småbarns og spedbarns munn har du latt lovsang lyde!»

nåden som kraft i et nytt liv, har vi laget en barneteologi som er en ny og annerledes teologi. Tilsvarende kan vi spørre hva slags barneteologi vi finner i RLE-faget.

Undersøkelser viser at det tidligere KRL-faget framstilte kristendommen langt på vei som nettopp en lov-religion: Bud og etikkstoff var sentralt. Påsken hadde relativt liten plass. En annen ting som preger KRL/RLE-fagets teologi er at lærerne i praksis er opptatte av å harmonisere mellom ulike livssyn og unngår sannhetsspørsmålet (Redse 2003).

Barneteologi – en teologi fra barn

Skal vi vektlegge hvordan barnet selv forstår Bibelen? Kan barneteologi også være en teologi **fra** barnet? Er ikke teologisk refleksjon noe mye mer avansert? Kanskje kan vi si til det siste: dessverre, ja! Med rette er det reist kritikk mot den akademiske teologien – at den fjerner seg fra livet, fra bønner og de daglige erfaringene og opphøyes til begreper og en slags høyere kunnskap, langt over vanlige menneskers forstand.

Er disse akademiske øvelsene egentlig en flukt? Er vårt behov egentlig å finne en gud som Magnus Malm beskriver som «tilstrekkelig passiv og intellektuelt distansert til at jeg ikke lenger risikerer å bli skuffet. Jeg forventer meg nemlig ingen ting av dette uutgrunnelig Noe» (Malm 2003:149).

Jesus sier: «Jeg priser deg, Far, himmelens og jordens Herre, fordi du har skjult dette for vise og forstandige, men åpenbart det for umyndige små» (Matt 11,25). Har Gud lagt sine hemmeligheter ned i nettopp barna? Når Jesus også sier at vi må gjøre oss små som barn for å komme inn i Guds rike (Matt 18,1–5), mener han da også at barna er «teologiske» forbilder for oss? Hvordan vil en teologi utformet av barn se ut? Hvilke teologiske spørsmål ville være sentrale hvis vi skulle utvikle en teologi ut fra et barneperspektiv?

Den italienske pedagogen Sofia Cavalletti og hennes medarbeidere har i en årrekke studert barn i deres lek rundt bibelfortellingene og forståelse av dem. De har funnet at barn utvikler sin tro ut fra behovet om en **kjærlig Gud** (før 6 års-alderen), til behovet for en **tilgivende Gud** (ca 6–9 år), før hovedmotivet blir å leve i **etterfølgelse** – med Jesus som hyrde og veileder (fra 9 år) (Cavalletti m.fl. 2005:43-44). Kanskje ser vi her konturene av en barneteologi, i betydningen teologi fra barnet. Er en slik barneteologi i tilfelle en tilstrekkelig teologi? Er det ikke vi som voksne som må definere teologiens og trosopplæringens innhold? Hvilken rolle skal den voksne ha i trosopplæringen? Disse spørsmålene vil jeg komme tilbake til.

Jeg tror denne forståelsen av barneteologi som en teologi **fra** barnet har mye for seg. Den utfordrer oss som teologer til å finne barneperspektivene i troen. Samtidig mener jeg at det kan være uheldig å kalle dette teologi, fordi ordet teologi er belastet og knyttet nærmere til fornuft og intellektualisering enn til relasjon, erfaring og undring (Sæbø 2008:119).

Barneteologi – en teologi med barn

Kirken har en stor rikdom av kilder for læring; som bibelfortellinger, ritualer, høytider, kunst og gudstjenestefeiring. Ved at barn og voksne begge er likeverdige subjekter og åpne for læring i møte med disse kildene – som utgjør «det tredje» – vil vi kunne skape en dialog hvor både barns og voksnes forståelse utvides (Østrem 2007:94ff) Forståelsen av «det tredje», som er hentet inn i trosopplæringen fra den allmenne pedagogikken, hjelper oss slik å se på læring på en ganske annerledes måte enn som formidling og kunnskapsoverføring fra sender til mottaker (se avsnittet «Læring som formidling – fortsatt aktuelt» under). I møte med det tredje kan barn og

voksen sammen skape et religiøst språk. Vi kan snakke om en fjerde definisjon av barneteologi – en teologi med barn. Selv om barn og voksen er likeverdige, må likevel ansvaret for læringssituasjonen alltid ligge hos den voksne (i en såkalt asymmetrisk likevekt.)

Barnet som forbilde

Jesus sa at vi må vende om og bli som barn for å komme inn i himmelriket (Matt 18,3). Barn er altså forbilledlige for voksne. Hvordan skal vi forstå dette?

I boka *Barnet i trosopplæringen. Pedagogiske og teologiske refleksjoner over barneteologi, spiritualitet og livssyn*, undersøker jeg hva den svenske teologen Magnus Malm finner som forbilledlig ved barnet (Sæbø 2008:98ff). Dette er bare én av mange mulige tilnærminger til dette viktige spørsmålet. Jeg finner at barnets forbilledlighet hos Malm kan beskrives som barnets umiddelbare tro, dets enfoldige tro og dets fattige tro.

Den umiddelbare tro

Malm ser en fare i at kirke og teologi bygger for mye på tankebygninger og kunnskapsstrukturer og har mistet sin kroppslighet. Prestekjole og kirkebenkenes plassering fjerner oss fra kropp og relasjoner. Nattverdrødet er syltynt og smakløst. Og teologien står i fare for å redusere livets ord til et opphøyet studieobjekt, uten nødvendig link til bønn og etterfølgelse (Malm 2000:136).

Denne tendensen mener Malm stammer idéhistorisk fra platonisme og såkalt gnostisisme, som skilte skarpt mellom en åndelig og høyere verden, som vi skal frelses til, og et lavere «skapelsesplan», som vi skal bli frelst fra. Men barnet har ikke denne forakten for kropp. Barnet «er naturlig sin kropp», dets tro er kroppslig. På søndagskolen er det naturlig å danse og takke for kroppsdelene, og for skaperverket rundt oss. Etter hvert forstummer talen om armer og bein og om hakkespetter i prekenene. Er det vi voksne som mister noe vesentlig på veien?

I tillegg til en naturlig kroppslighet er barnet tro mot sine sanser og sine erfaringer. Det som ikke smaker godt, spyttes ut igjen. Her har vi noe å lære av barna, mener Malm. Også vår voksne tro bør utvikles gjennom å smake og erfare, prøve og feile. Det er til syvende og sist det erfarte liv og en levende gudsrelasjon som hjelper oss å bygge våre hus på fjell, ikke teologisk refleksjon (Malm 2007b:56min).

Til barnets umiddelbare tro hører også at barnet har en tro på språket, på ordenes umiddelbare kraft. Det uttrykker seg spontant og forventer å bli hørt. For den voksne er tilliten til språket skadet, både fordi mengden av informasjon gjør oss trøtte av ord og fordi språkfilosofien reduserer språket til enkeltdeler uten egentlig mening. Til sammen truer dette tillit til bønner, og til Bibelen som bærer av mening inn i vår virkelighet.

Den enfoldige tro

Barna liker løven Aslan i Narnia. Barna tror på hans absolutte godhet. Ja, det er helt greit at det ikke er så anstrengende å være god i Narnia, at det er nok å tilhøre det gode laget. Og det er deilig når vi helt ufortjent blir møtt av Aslans godhet. Malm finner at mange voksne av i dag stiller spørsmål ved Aslan og den absolutte godheten (Malm 2007:47ff). For mange voksne er et tydelig skille mellom ondt og godt blitt en primitiv forenkling. Kompleksitet er positivt. Enkelhet er villedende. Refleksjon og analyse er bedre enn tillit og lydighet. Og å bli møtt av ufortjent godhet er moralsk tvilsomt. Å forlate troen på det absolutt gode og bevege seg mot større kompleksitet og refleksjon blir sett på som en nødvendig utvikling fra barn til voksen.

Malm mener dette kan være en flukt, et resultat av skuffelse i gudsrelasjonen. Vi kan, gjerne på akademisk vis, lage oss en mer komplisert gudsforestilling, som er tilstrekkelig distansert for oss. Vi forventer oss nemlig ingenting fra dette uutgrunnelige «Noe».

Barnet er et forbilde ved at det holder fast på en enfoldig tro på Guds godhet. Men vi må alltid utvikle oss i å forstå hvordan Gud er god. Han er ikke en garantist for et motstandsritt liv, og vi må sammen med barna øve oss i å søke å finne Gud i alle ting. Midt i tap, i ulykke, i tvil og i skuffelse.

Den fattige tro

Luther mente at barnet er bedre stilt enn den voksne ved at det ikke har bygd opp noen egenrettferdighet og derfor ikke har noen motstand mot å ta imot nåden fra Gud. Dette er den mest utbredte forståelsen av hva barnets forbilledlighet består i.

Malm holder fram Saligprisningene (Matt 5,3ff) som et forbilde for den kirken som vil leve under løftet om frelse. I Guds rike er vår egen kompetanse en fristelse og slik sett en fare, vi blir oss selv nok. Det er fattigdommen som utgjør vår egentlige mulighet. Allerede i tørsten er Ånden virksom i oss (Malm 1991:108-109). Det er gjennom vår hunger, vår tørst, vår avhengighet at vi finner nådens port. Fattig tro gjelder både frelse og forhold til skaperverket. Det voksne mennesket har forfeilet radikalt i å leve mottagende, rettvendt av Guds hånd. Fra syndefallet har mennesket vendt seg fra Gud og hatt et utnyttelsesperspektiv på sine omgivelser. Gjennom en jagende og moderne livsstil viser vi at vi ikke vil leve i fysisk avhengighet av Guds daglige brød. Vi søker kontroll framfor avhengighet. Det vesle barnet som er født til fullstendig avhengighet, som trenger mat, varme og hudkontakt, bør være vårt store forbilde i det å slippe kontrollen.

Barnet er et forbilde, men ikke i alt. Barn viser ganske tidlig egenskaper som ikke er forbilledlige. Men danske Knud E. Løgstrup hevder at de livsytringene barnet får i gave fra fødselen av er entydig positive. Sentrale livsytringer er f.eks. kjærlighet, tillit, barmhjertighet og oppriktighet. Dersom barnet viser de motsatte egenskapene (hat, mistillit osv) er dette et resultat av påvirkning og forstyrrelser, en påført skade (Løgstrup 1994:92–95). I forhold til luthersk arvesyndslære er dette noe problematisk. Samtidig har kanskje en streng tolkning av arvesyndslæren også ført til at vel mye av småbarns sinne er blitt tolket som ondskap, framfor å bli forstått som uttrykk for sunn menneskelighet og rop om å få dekket basale behov (Malm 2000:154).

Litteratur

- Asheim, Ivar 1976: «Dåpen og det kristelige gjennombrudd,» i *Kirken og nådemidlene. Festskrift til professor dr. theol. Leiv Aalen på 70-årsdagen 21. september 1976*. Oslo-Bergen-Tromsø: Universitetsforlaget.
- Cavalletti, Sofia. m.fl. 2005: *Den Gode hyrde og barnet. En vandring i glede*. Oslo: «Den gode hyrde katekese.»
- Løgstrup, Knud E. 1994: *Opgør med Kierkegaard*. København: Gyldendalske Boghandel Nordisk Forlag.
- Malm, Magnus. 1991: *Veivisere – en bok om kristent lederskap*. Oslo: Nye Luther Forlag.
- Malm, Magnus. 2000: *Fotspor i glasstrappen. Den svimlende klatringen i Babels tårn og veien tilbake til jorden*. Oslo: Luther Forlag.
- Malm, Magnus. 2003: *De stumme bildene. Om den livslange vandringen fra bilde til virkelighet*. Oslo: Luther Forlag.

-
- Malm, Magnus. 2007: *Hviskninger fra katakombene. Skisser til en kristen motkultur*. Oslo: Luther Forlag.
- Malm, Magnus. 2007b. CD: *Skisser til en kristen motkultur 3*. Oslo: Korsvei.
- Redse, Arne 2003: «Konsekvensar av KRL-faget for dåpsopplæringa i Den norske kyrkja,» i *Prismet* 4:2003. Oslo: IKO-Forlaget.
- Stålsett, Sturla J. 2000: «Barneteologi i emning,» i *Himmel over livet. Forkynnelse for barn i en ny tid*, red. Ragnhild Halle og Geir Hegerstrøm. Oslo: IKO-Forlaget.
- Sæbø, Odd Ketil 2008: «Når barnet utfordrer teologen. Det forbilledlige i barnets gudsrelasjon i Magnus Malms teologi,» i *Barnet i trosopplæringen. Pedagogiske og teologiske refleksjoner over barneteologi, spiritualitet og livssyn*, red. Sturla Sagberg. Oslo: IKO-Forlaget.
- Østrem, Solveig 2007: «Barns perspektiv og kirken som læringsarena,» i *Barneteologi og kirkens ritualer. Perspektiver på trosopplæring, barn og konfirmanter*, red. Elisabeth Tveito Johnsen. Oslo: Det praktisk-teologiske seminar.

Den nye trusopplæringsplanen for Dnk – vurderingar av sentrale element

Av Arne Redse, professor ved FMH og Høgskulen i Volda

Eg vil her ta føre meg og vurdere nokre sentrale element ved den nye trusopplæringsplanen. Eg vil først seie litt om formålsformuleringane i planen. Dernest vil eg kommentere kap. 1-2 om grunnlagstenkinga planen bygg på. Neste sak er innhaldet og oppbygginga, kap. 3-5. Kap. 6 som peikar på nokre såkalla «sentrale dimensjonar» som bør vere reflektert over i opplæringa, og kap. 7 om lokalt planarbeid, lar eg ligge. Her er ikkje rom for ei grundig analyse. Det vil primært dreie seg om å stille nokre kritiske spørsmål og antyde forslag til justeringar og betre løysingar.

1 Formålet med trusopplæringa – ulike profilar

I kristeleg og kyrkjeleg samanheng, der trusopplæringa høyrer heime, inkluderer opplæringa å verte møtt av personen Jesus Kristus og oppleve at Den heilage ande gjer bodskapen levande og verkekraftig til tru på Kristus i eit kristent liv. Det er derfor sjølv sagt at bodskapen vert formidla med applikasjon på liva og livsverda til barna og dei unge (og dei som elles måtte vere inkluderte i målgruppa) – som ei «oppseding og rettleiing som er etter Herrens vilje» (jf. Efes 6,4). Vi skal no sjå litt nærare på korleis dette er uttrykt i formålsformuleringane i den nye trusopplæringsplanen, men la med ta utgangspunkt i planen frå 1991. Vidare skal vi sjå korleis vi kan klassifisere dei forskjellige formålselementa i tre ulike «profilar».

1.1 Formålsformuleringane i dei ymse planane frå og med 1991

Først skal vi sjå korleis formålet med dåpsopplæringa vart formulert i dåpsopplæringsplanen av 1991: «*At barnet skal verte verande hos Kristus når det vekst opp, slik det ved dåpen vert sameina med han. Dette inneber at:*

- barnet lærer å kjenne Gud som Faderen, Sonen og Den Heilage Ande.

- barnet får hjelp til å leve som kristen i forsaking og tru, tilbeding og teneste.»³

Målet er altså at barnet skal få høve til å modnast til ei medviten og integrert kristen tru som gjev seg utslag i eit aktivt kristent liv. Dette krev både ei fyldig innanfråorientert og vedkjennande kunnskapsformidling, ei haldningsskapande oppseding, og sosialisering inn i det kristne fellesskapet i heim og forsamling.

Målformuleringane i den reviderte Plan for konfirmasjonstida, av 1998, gjev uttrykk for det same som dåpsopplæringsplanen, berre noko fyldigare. I første avsnittet understrekar den kyrkjelyden sitt ansvar i denne samanhengen: «*Heile kyrkjelyden har ansvar for å leggje tilhøva til rette slik at konfirmantane, i møte med Gud gjennom Ordet og sakramenta, vert vekte og styrkte i trua.»⁴* Første avsnittet svarar elles til første målpunktet i dåpsopplæringsplanen. Så vert det sagt litt om målgruppa og om ramma for konfirmasjonstida. Deretter vert det lagt til ei setning om målet slik det er uttrykt i andre målpunktet i dåpsopplæringsplanen.

I den nye trusopplæringsplanen finn vi ei sterkt revidert målformulering for trusopplæringa: «*Plan for trosopplæring i Den norske kirke har som formål å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som*

³ Plan for dåpsopplæringa i Den norske kyrkja (1991), 21.

⁴ Plan for konfirmasjonstida i Den norske kyrkja (1998), 7.

- *fremmer kristen tro* [her står *ikkje* «opseder til kristen tru»]
- *gir kjennskap til den treenige Gud* [her står *ikkje* «gjev møte med Gud»]
- *bidrar til livstolkning og livsmestring* [er *ikkje* presisert som «kristen»]
- *utfordrer til engasjement og deltagelse i kirke og samfunnsliv for alle døypte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne.*»

Som vi ser er den tradisjonelt kristne uttrykksforma i planen frå 1991, «*hjelp til å leve som kristen i forsaking og tru, tilbeding og teneste*», erstatta med dei meir vage formuleringane «*fremme kristen tro*», «*bidra til livstolkning og livsmestring*» og «*engasjement og deltagelse i kirke og samfunnsliv*». Dette må karakteriserast som ei depresisering av målformuleringane i dåpsopplæringsplanen av 1991 og planen for konfirmasjonstida av 1998. Mine alternativ i parentes er sjølv sagt medvite valde vekk. Det er ikkje lenger snakk om oppseding (oppdragelse), men å fremje og gi kjennskap til. I tillegg er det lagt inn som ei målsetjing å bidra til allmenn livstolkning og livsmestring innanfor det vi kallar det verdslege regimentet.

Tre presiserande element er heldigvis tekne inn i den reviderte og endelege utgåva av planen i tillegg til denne hovudmålformuleringa – sannsynlegvis som følgje av kritikken formålsformuleringane møtte i høyringa:

1. Det eine er eit sitat frå Luthers vesle katekisme under parten om dåpen, som svar på spørsmålet om kva det tyder å verte døypt i vatn: «Det betyr at den gamle Adam i oss skal druknes ved daglig anger og bot, og dø med alle synder og onde lyster, og et nytt menneske daglig skal stige fram og leve for Gud i rettferd og renhet.» Er dette å forstå som eit uttrykk for formålet med trusopplæringa, er det bra.

2. Det andre er at målformuleringane frå planen for konfirmasjonstida frå 1998 er inkluderte i nærpå uendra form i kap. 5, om Konfirmasjonstiden. Desse bør framhevast som grunnleggande for heile trusopplæringa – for både 0-18 år som planen dekkjer, og for den livslange læringa og veksten i kristen tru og liv. Trusopplæringa må forståast som ei livslang sak, som også trusopplæringsplanen rettmessig framhever i kap. 1 Livslang læring.

3. Det tredje elementet er ei setning på side 5 i første kapitlet, med overskrifta Livslang læring: «Trosopplæringen er en dannelsingsprosess der oppdragelse, undervisning, kultur- og tradisjonsformidling og kristen tro i praksis spiller saman.» Vi ser her at dei tre tradisjonelle formålstypene – kognitive læringsmål, haldningsmål og praktiske ferdigheiter – er samanstilte på ein god måte slik dei bør høyre saman i ei totalformidling av kristentrua som planen vektlegg.

1.2 Ulike formålsprofilar i dei evaluerte forsøks- og utviklingsprosjekta

Menighetsfakultetet, Diakonhjemmet og Otto Hauglin Rådgivning AS vart engasjerte til å evaluere trusopplæringsprosjekta undervegs og i slutten av forsøksperioden (2004-2008).⁵ Evalueringsgruppa omtalte seg som «Arbeidsfellesskapet». Rapportane frå Arbeidsfellesskapet er tilgjengelege på www.otor.no. Ein sluttrapport med ei samling av artiklar med oppsummering og kommentarar til evalueringane, ligg føre i boka *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet: Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform*.⁶ Arbeidsfellesskapet sine undersøkingar avdekte nokså ulike formålsprofilar i forsøksprosjekta. I Delrapport 4 (2008)

⁵ 3 undervegsrapportar og 7 delrapportar er å finne på nettstaden www.otor.no. Den endelege evalueringsrapporten er utgjeven som bok: Otto Hauglin (red.), Håkon Lorentzen (red.) og Sverre Dag Mogstad (red.), *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet: Evaluering av forsøksfasen i Den norske kirkes trosopplæringsreform* (Bergen: Fagbokforlaget, 2009).

⁶ Bergen: Fagbokforlaget, 2008.

klassifiserer dei breidda av tenking i så måte i «tre distinkte trosopplæringsprofiler blant forsøksprosjektene»:⁷

1. *Dei med ein evangeliserande og opplæringsorientert profil:* Det dreier seg om å ta den unge på alvor med omsyn til kvar vedkomande plasserer seg i høve til kristendommen. Det er ei klar målsetjing å hjelpe den unge fram til ei medviten og vedkjennande tru på Kristus – ifrå ei tru som aldri fekk livsgrunnlag og derfor slokna, eller ifrå ei kunnskapsveik, dårleg fundert og liten medviten barnetru. Profilen er også kjenneteikna av at ein vil hjelpe dei unge i gong med eit dagleg andaktsliv og til generelt å leve medvitne som kristne – som Jesu disiplar. Dette er *bedehusforsamlinga* sin mest utprega profil.

2. *Dei med ein kyrkje- og fellesskapsorientert profil:* Her vert dei unge rekna som kristne i kraft av dåpen uavhengig av om dei har fått den opplæringa dåpen føreset og nær sagt uavhengig av kva dei sjølve trur og meiner om saka. Hovudsaka vert å inkludere dei i gudstenesta og fellesskapet i kyrkjelyden. Målet er ikkje så mykje opplæring som deltaking, oppleving og innøving av praksis. Det dreier seg om «learning by doing», spesielt det ein har byrja å omtale som «truspraksis». Denne profilen er kanskje mest utprega for *arbeidskyrkjene*, men vekta på fellesskapet fekk jamn oppslutnad frå alle typar forsamlingar. Ein kan spørje om denne profilen tek den unge tilstrekkeleg på alvor, eller om den i for stor grad kan fungere manipulerande ved å late som den unge er og vil noko den unge ikkje er og vil.

3. *Dei med ein livshjelpsorientert profil:* Det dreier seg om at ein på skaparplanet ut frå ein naturleg teologi og som ei sak innan det verdslege regimentet, vil hjelpe barna og dei unge til å forstå og takle livet på beste måten (livstolking og livsmeistring). Hjelp til etisk orientering og utvikling av ein trygg og kristent farga identitet høyrer med – ikkje basert på Skriften, men heller ikkje i strid med den. Profilen er dekt av det tredje og delvis det fjerde kulepunktet i formålsformuleringa i den nyleg vedtekne planen. Forstår vi denne typen formidling som oppseding, vil det dreie seg om oppseding i allmenn forstand innan det verdslege regimentet, ikkje spesifikk oppseding i kristen tru. Denne allmenne oppsedinga høyrer også med til kristne foreldre si oppseding av barna sine, men kan vi rekne den som ein del av trusopplæringa? Eit stort problem i denne samanhengen er at dei som representerer denne profilen, i endå tydelegare grad enn dei innan profil 2, vil operere med at ein nærast automatisk er kristen i kraft av dåpen. Samstundes er ein forsiktigare med å rekne aktiv deltaking i kyrkjelyden som ein normal del av den kristne identiteten. Dette er *folkekyrkjeforsamlinga* sin mest utprega profil.

I undersøkingane til Arbeidsfellesskapet fekk den første profilen lavast tilslutnad blant prosjektleiarane. Størst tilslutnad fekk profil 3, medan profil 2 plasserte seg i ein mellomposisjon, men samstundes med breiast tilslutnad frå alle typar forsamlingar. I løpet av forsøksperioden var det så mange som nesten 25 % av deltakarane (prosjektleiarane) som endra syn på kva profil dei føretrekkjer. Tendensen gjekk klart i retning av mindre tilslutnad til profil 1, og større tilslutnad til profil 2.⁸

Det er ikkje vanskeleg å sjå at dei sprikande formålsformuleringane (den inneramma hovudformuleringa og dei tre presiserande elementa eg har framheva ovanfor) gjenspeglar alle dei tre formålsprofilane Arbeidsfellesskapet her har teikna.

⁷ Arbeidsfellesskapet, *Delrapport 4* (2008), 19.

⁸ *Ibid.*, 22-23.

2 Meir om grunnlagstenkinga i trusopplæringsplanen

I tillegg til tekstene med formålsformuleringane finn vi meir om grunnlagstenkinga for trusopplæringa i kap. 2 i planen. Kapitlet har overskrifta Gud gir – vi deler. Heile planen har tittelen Vi deler. Det vi skal «dele», er i kap. 2 lista opp i fire punkt. Vi skal sjå litt nærare på korleis desse punkta er innhaldsbestemte. Deretter vil eg trekkje nokre konklusjonar om (1) dåpssynet som kjem til uttrykk, (2) om læringssynet, og (3) om sjølve trusopplæringsomgrepet. Eg vil trekkje inn vurderingar og konklusjonar frå sluttrapporten frå Arbeidsfellesskapet sjølv om planen fekk si endelege form i etterkant av denne rapporten.

2.1 Det vi skal «dele»

1. Tru og undring

Med dette punktet er truslæra slik denne kjem til uttrykk i truvedkjenninga og sakramentslæra framheva som det sentrale. I konsentrert form formulerte oldkyrkja læra om trua i det tekststykket som etter kvart fekk namnet «regula fidei» – trusregelen. Denne fanst i mange utgåver, med fekk til slutt ei fast og allment akseptert form i vestkyrkjene i den utgåva vi omtalar som «den apostoliske truvedkjenninga».

Som heilskap kan dei tre trusartiklane forståast som eit samandrag av skapings- og frelseshistoria. Den historiske lina frå skapinga, syndefallet, utveljinga av Abraham og til Kristus – hans ord og gjerningar, liding, død og oppstode, og pinseunderet med den etterfølgjande misjons- og kyrkjarahistoria, og til sist lovnadene for framtida – om Kristi atterkome og det evige Gudsriket – har jamt spelt ei viktig rolle i formidlinga av den kristne trua. «Bibelens store fortelling» frå skapinga til gjenskinga er framheva som ei viktig forståingsramme og som «en grunnfortelling i den kristne kulturen...»

2. Kristne tradisjonar og verdjar

Det dreier seg om deltaking i både lokale og verdsvide tradisjonar. Konkret dreier det seg om helg, høgtider, kyrkjeåret og livsrita, knytt til både heimen og forsamlinga. Det dreier seg om saker som ein med eit nytt ord omtalar som «truspraksis». Som basis for dei kristne verdiane, framhever planen det doble kjærleiksbodet.

Vi kan vel spørje om ikkje det populære verdiomgrepet er for mykje formålsetisk orientert til at det bør brukast om kjærleiksboda. Kjærleiken er ei dygd, eller sagt med eit meir vanleg ord, ei haldning. Kristen etikk dreier seg primært om dygder og bod/forbod – meir enn om formålsetiske verdjar. Vi kan også spørje om ikkje tradisjonsomgrepet vert vel sterkt understreka samanlikna med dei ti boda og dei nytestamentlege formaningane vedrørande det kristne livet. Burde ikkje punktet tydelegare dreie seg om den kristne etikken og det kristne livet?

3. Opplevingar og fellesskap

Det heiter her at «Trosopplæringen innebærer en totalformidling der opplevelser, handlinger, ritualer, følelser, kunnskaper og erfaringer spiller sammen. Dette utfordrer oss til å finne fram til arbeidsmåter og arenaer for trosopplæring som legger til rette for slike helhetlige læringserfaringer.» Her er formidlingsmetodikken trekt inn under stikkordet «totalformidling». I høve til punkt 1 og 2 er det nok meininga å peike på eit svært breitt spektrum av formidlingsmåtar som det føretrekte både når det gjeld trua (punkt 1) og livet (punkt 2).

Av Arbeidsfellesskapet sin evalueringsrapport går det fram at forsøksprosjekta har dreidd seg meir om innføring i fellesskapsliv og truspraksis enn læremessig kunn-

skapstileigning som basis for ei medviten kristentru.⁹ Dette synest også å prege for den nye planen. I punkt 2 og 3 vert truspraksis framheva på linje med læring og vedkjenning av trua knytt til truedkjenninga. Det dreier seg om handlingar som lystening, prosesjonar, deltaking i liturgien, deltaking i nattverden, kyrkjeårsmarkeringar, osv.. Vi merkar ein ikkje så reint liten påverknad frå dei såkalla sosiokulturelle læringsteoriane. Det er gjennom å gjere ting i fellesskap vi lærer. Ein er sterkt praksis- og fellesskapsorientert. Dette vil eg utdjupe i eit eige punkt nedanfor.

4. Von og kjærleik

Her heiter det om den kristne vona: «Dette håpet gir kraft til å møte sorg, motgang og nederlag i livet. Dåpen gir håp for eget liv, håp for den verden vi lever i og et håp som strekker seg ut over denne verden. ... Guds kjærlighet utruer og utfordrer til omsorg og tjeneste.» Det kan synast som at ein forstår den kristne vona sitt kraftpotensial til eit kristent liv som så sentralt at ein har funne det rett å framheve dette som eit eige punkt. Det kan kallast eit klokt grep i vår tid med så mykje vonløyse på mange hald.

Når det gjeld det som vert sagt om dåpen under dette punktet, er dette noko uklart. Eg kjem tilbake til det nedanfor.

2.2 Dåpssyn, læringssyn og trusopplæringsomgrepet

Eg vil som nemnt sjå nærare på tre ting: (1) dåpssynet, (2) læringssynet, og (3) sjølve trusopplæringsomgrepet.

1. Ei nærast sakramentalistisk dåpsforståing som utgangspunkt?

Under deloverskrifta «Vekt på oppdragelseskristendom» i ein artikkel i slutt-rapporten frå Arbeidsfellesskapet, *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet*, skriv Heid Leganger-Krogstad: «For mange av tiltakene [forsøksprosjekta] kan vi umiddelbart konstatere at tradisjonell omvendelsesforkynnelse er erstattet med innhold som vektlegger dåpen. Det er kun ett av totalt 338 tiltak som har omvendelse som mål. Oppdragelseskristendom bygger på et sakramentalt syn på dåpen, der den enkelte blir kristen gjennom dåpen og der troen skal få vokse på basis av den hjelp dåpsopplæringen kan gi.»¹⁰

Sverre Dag Mogstad (medredaktør av sluttrapporten) gjev uttrykk for same observasjon i ein artikkel i *Lys og liv*: «Planene [for forsøksprosjekta] innebar en revitalisering av dåpsteologien hvor målet ikke lenger i samme grad ble formulert som det å føre barn og unge til Kristus, men å hjelpe den enkelte til å leve i sin dåp i menighetens fellesskap. Endringen representerte en bevegelse fra vekkelseskristendom til oppdragelseskristendom, hvor opplæring til tro ble forstått som noe mer enn kunnskapstilegnelse.»¹¹

Det heiter frå Arbeidsfellesskapet si side at evalueringa av trusopplæringsreforma tok utgangspunkt i nettopp denne forståinga av målet og innhaldet for opplæringa: «Når det gjelder opplæringsinnhold, vil den ifølge denne tenkingen bestå i en innføring i det livssamfunnet med den treenige Gud som dåpen skapte sakramentalt.

⁹ Rapporten er utgjeven som bok: Otto Hauglin, Håkon Lorentzen og Sverre Dag Mogstad. *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2009).

¹⁰ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 140.

¹¹ *Lys og liv*, nr. 4 (2008): 5, «Sammenfatning av den forskningsbaserte evalueringa av Den norske kirkes trosopplæringsreform» (side 5-6). Artikkelen gjev ei grei oppsummering av evalueringa.

Opplæringens mål blir dermed å hjelpe den enkelte til å leve i sin dåp ved å føre den døypte inn i ulike trospraksiser som er tilpasset utviklings- og modenhetsnivå.»¹² Noko utdjupande heiter det: «Målet ble ikke lenger i samme grad formulert som det å føre barn og unge til Kristus, men å hjelpe den enkelte til å leve i sin dåp i menighetens fellesskap. Med andre ord kan en tale om en bevegelse fra en typisk vekkelseskristendom til en type oppdragelseskristendom. I denne sammenheng ble sosialisering gradvis forstått som mer enn kunnskapstilegnelse.»¹³

Det som i desse sitata er sagt om forsøksprosjekta, pregar også den nye trusopplæringsplanen. Ta som eksempel det vi kan lese på side 21 i kapitlet om konfirmasjonstida under deloverskrifta «Fra bekjennelse til bekreftelse»: «Hovedelementet i konfirmasjonsteologien i dag er at Gud bekrefter den enkelte konfirmant i troen og livet.» Setninga er ikkje klar. Vi kan spørje om det er meininga å seie at Gud vil rekne konfirmanten som ein kristen uavhengig av kva konfirmanten sjølv måtte meine og seie om saka?

Problemet her er at ein unngår det som er saka si kjerne. Ein tradisjonell lutheranar som vil meine at omvendning må forkynnast for uomvende, slik Jesus gjorde det, vil ikkje av den grunn nekte at småbarnet får trua i gåve og vert frelst i dåpen. Saka si kjerne er at barnet og ungdommen også kan misse trua – enten fordi trua ikkje har fått næring gjennom trusopplæring i heimen og/eller i andre samanhengar, eller fordi ungdommen sjølv medvite har teke avstand frå Kristus og valt å ikkje tru. Så langt eg kan sjå, er dette problemet ikkje sett ord på nokon stad i grunnlagsdokumenta knytt til trusopplæringsreforma og heller ikkje i den nye planen. Å «hjelpe den enkelte til å leve i sin dåp» er lite gagn i dersom den enkelte har valt å ikkje leve i sin dåp. Det som må til då, er at Gud gjennom vår opplæring og forkynning får «*kalle dei fråfalne attende til den nåden du gjev i dåpen*». (Frå forbøn 1 i gudstenesta). Eller som det heiter i eit anna forbønalternativ: «*Tenk i miskunn på dei som står ordet ditt imot, og gjev dei omvendning til livet*.» Dette er definitivt noko anna enn å fortelje den ikkje-truande konfirmanten at «Gud bekrefter den enkelte konfirmant i troen og livet» – som om Gud vil stadfeste eksistensen av ei tru som ikkje finst?

Nattverden vert i samsvar med den nye dåpsforståinga forstått som eit sentralt virkemiddel i trusopplæringa, ei handling alle døypte kan delta i uansett tru og haldningar, nærast på linje med andre aktivitetar – som ein såkalla «truspraksis». Dermed har ein vel eigentleg forlate den lutherske nattverdførståing der nattverden føreset ei botferdig tru (jf. CA 12-13).¹⁴

Frå ein tradisjonell, klassisk luthersk synsstad er det kritikkverdig at fråfallet som ei moglegheit er utelate som problemstilling. Det som er saka, er at dei døypte som enten ikkje har fått opplæring («korleis kan dei tru på ein dei ikkje har høyrte om?») Rom 10,14) eller som medvite har valt vekk trua, kanskje ut frå feilaktige førestillingar, dei treng å høyre evangeliet truverdig formidla saman med kallet til å vende om. At det liksom skulle vere umogeleg å falle ut av eller forlate dåpspakta, er ikkje eit «sakramentalt syn på dåpen», men heller det vi kallar eit «sakramentalistisk» syn. Har eit slikt syn vunne plass i trusopplæringsreforma? Leganger-Krogstad kallar det «en langsiktig trend som sannsynligvis forsterkes av reformen».¹⁵

¹² *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 21-22.

¹³ *Ibid.*, 34.

¹⁴ Jf. Harald Hegstad, «Teologien i reformen,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 87.

¹⁵ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 140.

Vi treng altså å legge til grunn for trusopplæringa ei tradisjonell luthersk forståing av dåpen og omvendinga slik den kjem til uttrykk i Skrifta og vedkjenningskriftene.¹⁶ La meg vise til ei mykje brukt lærebok i truslære på årsstudiums nivået (100-nivået) ved dei teologiske høgskulane – *Mennesket i Guds verden*.¹⁷ La meg også vise til ein svært leseverdige artikkel av Ivar Asheim om saka, «Dåpen og det kristelige gjennombrudd.»¹⁸

Ei meir menneskeleg side ved saka er at det må vere problematisk å rekne alle døypte som truande enten dei er samde eller ikkje. Er det slik å forstå at dei ubotferdige berre må kapitulere, dei er kristne enten dei vil eller ikkje? Kva med trusfridommen? Sjølv sagt vil ingen av reformrepresentantane oppheve trusfridommen for dei som av heilt andre grunnar enn trua ønskjer å delta i eit trusopp-læringsopplegg. Men då må vi også ta den konfirmanten på alvor som seier at han/ho ikkje trur, han/ho er ikkje ein kristen, og har ikkje tenkt å bli det heller, men vil av ein eller annan grunn likevel delta i konfirmasjonstida. Faktisk er vel svært mange konfirmantar i dei fleste kyrkjelydane nokså medvitne om at dei ikkje trur. Dei har ikkje noko tilhøve til Jesus. Dei ber ikkje. Dei reknar seg ikkje som kristne. Så langt eg kan sjå, er ikkje dette problemet reist som sak i den nye trusopplæringsplanen – bortsett frå i eit lite hint frå fortida ved orda «vekke troen» i formålsformuleringa for konfirmasjonstida (side 21) – ei formulering som etter høyringa vart limt inn frå den tidlegare planen for konfirmasjonstida.

2. Eit primært sosiokulturelt læringssyn

Tittelen *Vi deler* er å forstå som at alle har noko å bidra med. Eit sentralt stikkord er «total trusformidling» som inkluderer ikkje minst såkalla «truspraksis» – handlingar som kan forståast som konkrete uttrykk for trua. Dessutan er det viktig at det meste av læringa dreier seg om samhandlingar. Det er primært i samhandling i fellesskapet vi lærer, og ferdigheitsmåla vert dei viktigaste. Planen ber med andre ord eit klart preg av å vere påverka av dei for tida populære «sosiokulturelle læringsteoriane». Kulepunkta nedst side 6 er så å seie alle uttrykk for dette læringssynet. Ei hovudsak vert då at «vi lærer gjennom opplevelser og fullverdige deltagelse», som det heiter i eit av dei.

Både delrapportane og sluttrapporten *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* frå Arbeidsfellesskapet gjev uttrykk for at dette læringssynet også pregar grunnlagsdokumenta for reforma og forsøksprosjekta. Heid Leganger-Krogstad skriv i sin artikkel i sluttrapportboka: «Ifølge grunnlagsdokumentene skal det skje en totalformidling av troen, og vi kan derfor forvente at et *sosiokulturelt læringssyn* gradvis avløser et tradisjonelt *formidlingsorientert syn* på læring. ... et sosiokulturelt læringssyn vektlegger at læring skjer gjennom praksis i sosiale fellesskap.»¹⁹

Det er mykje bra å hente frå sosiokulturelle læringsteoriar. Det er sjølv sagt ein god tanke at alle vert aktiviserte i eit fellesskap. Men forsamlingspedagogane og andre ansvarlege leiarar har vel ansvar for meir enn berre «å legge læringsmiljøet og læringsaktiviteter til rette»? Er dei ikkje også forkynnarar og lærarar med nådegåver til slike tenester? Og har ikkje vaksne leiarar eit spesielt oppsødingsmandat på vegne av foreldra som har overlata barna sine til dei? I dei kristne organisasjonane sitt

¹⁶ Jf. CA 4 og *Apologien* sitt forsvar for denne artikkelen. Jf. også CA 12 (boten) og 13 (sakramenta).

¹⁷ Arne Redse, *Mennesket i Guds verden* (Oslo: Lunde Forlag, 2007), kap. 20-21.

¹⁸ Denne er gjengjeven i Ivar Asheim et al, red. *Kirken og nådemidlene: Festskrift til professor dr. theol. Leiv Aalen på 70-årsdagen 21. september 1976* (Oslo: Universitetsforlaget, 1976).

¹⁹ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling.» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 124.

barne- og ungdomsarbeid har ein lenge tenkt i sosiokulturelle læringskategoriar, det er ikkje nytt. Men ein har ikkje dermed neglisjert formidling av Guds ord, kristen kunnskap, og kallet til ei medviten tru og vedkjenning til Kristus og eit liv i etterfølginga av han.

Sverre Dag Mogstad spør i ein artikkel i sluttrapporten til Arbeidsfellesskapet vedrørende forsøksprosjekta: «Mange steder legges hovedvekten ... på trosopplæring som innføring i levd trosliv, dvs. kristen praksis og kirkelig fellesskap. I prosjektene finner vi få tiltak med rent kunnskapspreg. På denne bakgrunn kan man spørre om kunnskapselementet har blitt gitt for liten oppmerksomhet, både når det gjelder omfang og innhold.»²⁰ Han gjev uttrykk for det same i ein artikkel i *Lys og liv*: «Samlet ser det ut til at det i forsøkene finnes et utvidet trosopplæringsbegrep hvor den tidligere kateketiske tradisjonen med en sterk dogmatisk dimensjon, er erstattet av en sosiokulturell tenkning med vekt på totalformidling, fellesskapslæring, læring gjennom praksis og læring i en naturlig kontekst.»²¹ Harald Hegstad påpeikar same problemet: «Det kan i denne sammenheng være grunn til å spørre om kunnskapselementet i mange tilfeller har blitt gitt *for liten* oppmerksomhet.»²² Han klagar over at vi ser «... mye mindre av den type stoff som tidligere ble ivaretatt av undervisning i katekismen, altså den mer dogmatiske og etiske siden ved det kristne kunnskapsinnholdet.»²³ Resultatet i den endelege planen når det gjeld truslærestoffet, skal vi kome tilbake til nedanfor, men eg kan nemne at det ser ut som kritikken til ei viss grad har vorte høyrd.

3. Eit utvida trusopplæringsomgrep – inkluderer allmenn livsmeistring

I ein ovanfor sitert artikkel, under deloverskrifta «Det allmennmenneskelige og det spesifikt kristne», skil Harald Hegstad mellom «allmenn læring og livsbeherskelse» og «opplæring i kristentroens sannheter», mellom «*kristen* og *allmenndannende oppdragelse*». «I vid mening handler kristen oppdragelse om alle sider ved barnets liv og utvikling. I smal mening dreier det seg om å legge forholdene til rette slik at barnet kan vokse opp i den tro det er gitt ved dåpen.»²⁴ Han skriv vidare: «Dette er to sider av oppdragelsen som hører sammen, men der en kan vurdere ulikt hvor mye av de allmenne perspektiver som skal trekkes inn i kirkens trosopplæring.» I Underveisrapport 1, side 26 presiserer Sverre Dag Mogstad at «kristen oppdragelse» i vid tyding er å forstå som ein funksjon av det verdslege regimentet medan kristen oppseding i snevrare tyding høyrer det åndelege regimentet til. I ein artikkel i *Lys og liv* skriv han: «I grunnlagsdokumentene finner vi et bredt perspektiv på trosopplæringen hvor hjelp til både livsmeistring og livstolkning spiller en sentral rolle. Gjennomgangen av års- og tiltaksrapportene fra forsøksprosjektene viser at dette perspektivet har slått bredt inn.»²⁵

Hegstad presenterer i sin artikkel i sluttrapporten eit ryddig oversyn over korleis det allmenne perspektivet med basis i det verdslege regimentet er utvikla i trusopplæringsreforma opp til 2008. Hegstad sjølv ser i dette ei dobbel utfordring: «Det er viktig å arbeide med å identifisere det *spesifikt kristne* innholdet i trosopplæringen. Samtidig er det avgjørende at man ikke mister av syne mål-

²⁰ *Lys og liv*, nr. 4-(2008): 6.

²¹ *Ibid.*, 6.

²² Harald Hegstad, «Teologien i reformen,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 78.

²³ *Ibid.*, 79.

²⁴ *Ibid.*, 80.

²⁵ *Lys og liv*, nr. 4 (2008): 6.

settingen om at trosopplæringen skal bidra til barn og unges livsmestring og livstolkning i bred mening. Det avgjørende blir å beskrive forholdet mellom disse to målsetningane på en mer avklart måte enn det som hittil har skjedd i reformen.»²⁶ Det siste har Hegstad heilt rett i. Men det store spørsmålet som Hegstad sjølv ikkje gjev tydeleg svar på, er med kva grunngeving og i kva grad bør kyrkja inkludere det verdslege regimentet sitt oppsødingsmandat i si trusopplæring.

Allereie NOU 2000:26 etablerte heilt klart eit breitt perspektiv. «Barn og unge trenger oppdragelse og opplæring som gir livskompetanse – også til å møte de vanskelige dagene. Livskompetansen inneholder blant annet *mot* og *optimisme*, tro på egne ressurser og tro på framtiden.» (side 47). Ein kan spekulere over kor mykje det talde med at det ville vere lettast å få gjennomslag for eit slikt perspektiv i Stortinget.

Med bakgrunn i NOU 2000:26 og dei andre grunnlagsdokumenta trekte Arbeidsfellesskapet følgjande konklusjon: «Vi forstår forarbeidene slik at dåpsopplæringen skal bidra til langt mer enn en kristen oppdragelse i snever forstand.»²⁷ Derfor, forklarte dei, «... preges kirkens nye dåpsopplæring mer av aktivitetstilbud som fritidssamfunnet også tilbyr.»²⁸ Grunnlagsdokumenta og sekretariatet sine føringar i samband med første prosjektsøknadsrunda representerte i følgje Arbeidsfellesskapet «et sterkt endringsideal».²⁹ Namnet «trusopplæring» til erstatning for det tidlegare namnet «dåpsopplæring» peikar i følgje Arbeidsfellesskapet i same retning: «... dåpsopplæringen har et mer avgrenset mål enn den bredere trosopplæringen.»³⁰ Heid Leganger-Krogstad påpeikte at «En god del trosopplæringstiltak har titler og innfallsvinkler som gjør at en kan stille spørsmål om forholdet mellom et allment innhold og livsmestringsmål og den kristne profilen på tiltakene, altså forholdet mellom en vid og en smalere forståelse av kristen oppdragelse.»³¹ Fleire av aktørane i reforma viser til at også dåpsopplæringsplanen av 1991 inkluderer ei setning med eit meir allment perspektiv: «Dåpsopplæringen må hjelpe den dømte til å forstå hele sitt liv som en tjeneste for Gud og et vitnesbyrd for mennesker i verden. Opplæringen bør utløse engasjement og stimulere til å ta ansvar og handle til beste for medmennesker og verden Gud har skapt.» (side 9) Men denne setninga kan vanskeleg tolkast som anna enn at dåpsopplæringa også skulle seie noko om kva det inneber å vere kristen i samfunnet – det vi kan kalle områdeetikk. Her er det neppe meint å opne for opplærings- eller oppsødingstiltak på allmenn grunn innan det verdslege regimentet med sikte på allmenn livsmestring.

Som Hegstad påpeikar ser vi tydelege spenningar mellom den vide folkekyrkjeorienteringa og det å rekruttere dei dømte til det trusmedvitne og aktive kristne fellesskapet.³² Det er klart at mange av kyrkja sine trusopplæringstiltak, i likskap med liknande tiltak i dei kristne organisasjonane sitt barne- og ungdomsarbeid, vil kunne bidra til ei allmenn oppsøding på det verdslege regimentet sitt plan. Men dette kan vi

²⁶ Harald Hegstad, «Teologien i reformen,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 83. Sjå dessutan presentasjonen av skilje mellom allment og spesifikt kristent i kapitlet «Hovedkonklusjoner» i same boka, side 200-201. Arbeidsfellesskapet meiner at i slutten av forsøksperioden svinga pendelen ein del tilbake frå å legge stor vekt på allment innhald.

²⁷ *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 23.

²⁸ *Ibid.*, 34.

²⁹ Sjå *ibid.*, 23.

³⁰ *Ibid.*, 24.

³¹ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 139.

³² Jf. Harald Hegstad, «Teologien i reformen,» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 85.

vel ikkje forstå som anna enn eit biprodukt av trusopplæringa? Gjer vi dette til ei sjølvstendig målsetjing i kyrkja si trusopplæring, har vi gjeve kyrkja eit mandat vi vanskeleg finn grunnlag for i Skrifta – eit mandat som Mogstad i sluttrapporten heilt rett tillegg det verdslege regimentet. I tillegg, med dei knappe ressursane Den norske kyrkja har til rådevelde, vil eit slikt utvida mandat i faretruande grad gjere kyrkja sitt eigentlege og åndelege opplærings- og oppsødingsmandat skadelidande – noko allereie Arbeidsfellesskapet registrerte og påpeikte var tilfelle i mange av forsøksprosjekta.

3 Kommenterar til innhaldet i trusopplæringa

Eg vil her først seie litt om dette med å gjere livstolking og livsmeistring til ein eigen hovuddel i planen, i tilknytning til det eg har skrive ovanfor om det utvida trusopplæringsomgrepet. Dernest vil eg seie litt om balansen mellom truslæreemna og bibelforteljingar og etikk – noko fleire i Arbeidsfellesskapet sette fingeren på. Eg spør også kvar det er blitt av distinksjonen mellom «dei to vegane». Og kva med apologetikk og kontekstualisering som problemstillingar, og kva med lov og evangelium som tolkingsnøkkel?

3.1 Livstolking og livsmeistring som eigen hovuddel

Opplæringa om den sanne og gode vegen har ein frå oldkyrkja si tid av delt i to hovuddelar – budskapen om trua (truvedkjenninga) og læra om det kristne livet (boda og formaningar). I kapittel 3, *Trosopplæringens innhold*, opererer trusopplæringsplanen tilsvarande med hovuddelane «Kirkens tro og tradisjon» og «Kristen tro i praksis».

Men i tillegg er det innført ein ny og noko ubestemmeleg del, «Livstolking og livsmeistring» som første hovuddelen. Det er den ovanfor omtalte allmenne oppsødinga innan det verdslege regimentet sin samanheng det her er snakk om, ei sak allereie utgreiinga NOU 2000:26 innførde, som vist ovanfor. På side 12-13 får vi vite kva dei tre hovuddelane av trusopplæringa bør innehalde av konkrete element. Under kvar av dei tre hovuddelane er ei rekkje temaområde lista opp og kort presenterte. Under dei fleste av temaområda vert det igjen lista opp som kulepunkt ei rekkje sentrale emne.

Dei konkrete elementa og dei endå meir spesifikke kulepunkta innan del 2 og 3 gjev eit godt oversyn over kva trusopplæringa bør dreie seg om av konkrete emne. Her er gjort eit nyttig og verdifullt arbeid frå planskrivarane si side. Detaljar kunne kommenterast, men plassen tillet ikkje det her.

Det er som sagt del 1 ein ikkje er kome til rette med på ein haldbar måte. Det problemet Sverre Dag Mogstad påpeikte i sin artikkel i *Lys og liv*, nr. 4, 2008, er enno ikkje løyst: «Forholdet mellom det allmennmenneskelige og det kristne perspektivet i forståelsen av dåpsopplæringens innhold er ikke helt klargjort i reformen.»³³ Korleis vil den allmenne oppsødinga som eit mandat innan det verdslege regimentet vere å forstå i høve til kyrkja si trusopplæring? Det vi må kunne forstå som ei tradisjonell, luthersk løysing, er løysinga eg har antyda ovanfor – at det allmenne i den grad det er å finne innan trusopplæringa, ikkje bør reknast som ei sjølvstendig sak, men heller som eit biprodukt.

Elles må det kunne seiast at ei rekkje av kulepunkta under del 1 naturleg vil kunne inkluderast under del 2 eller 3. Ein god del av problema og spørsmåla del 1 reiser, vil kunne fungere godt som kontekstualiseringsbruer til sentrale punkt under del 2 og 3.

³³ *Lys og liv*, nr. 4 (2008): 6.

3.2 Bibelforteljingar og etikk heller enn truslære?

Vedrørende forsøksprosjekta skreiv Mogstad følgjande i *Lys og liv*: «Bibelstoff og etikk dominerer, mens det finnes lite formidling av systematisk troslære. Fraværet av katekismen som læremiddel er totalt.»³⁴ Heid Leganger-Krogstad skreiv det same i sluttrapporten frå forsøksperioden: «Det er mye bibelstoff og etikk, men lite systematisk troslære. ... Etikkdelen er altså godt dekket, mens fraværet av troslæren er påtagelig.»³⁵

På dette punktet synest det som at den endelege vedtekne planen har teke kritikken til følgje. Høyringsutkastet frå våren 2009 innebar ei merkbar endring i forhold til tendensen i forsøksperioden. Og den endeleg vedtekne utgåva er blitt endå betre på dette punktet. Spørsmålet vert korleis ein reint metodisk vil presentere truslærestoffet – om det likevel vil drukne i sosiokulturelt prega læringsmetodar.

3.3 Kvar har det vorte av dei to vegane?

Formidlinga av budskapet som trusopplæring har heilt frå den tidlege oldkyrkja si tid framstilt budskapet som *to vegar* – vegen til livet og vegen til fortapinga. Denne tovegsstrukturen finn vi allereie i visdomslitteraturen i GT – den gode vegen og den vonde vegen, trua og dygdene sin veg og lastane sin veg, den sanne vegen og den løgnaktige – den smale og den breie. Dei to vegande svarar til vedkjenninga og forsakinga. Den første vegen seier ein ja til, og den andre forsakar ein.³⁶ Denne tovegsstrukturen er lite synleg, sjølv om ordet «oppgjør» er lagt til i to kulepunkt.

3.4 Apologetikk og kontekstualisering burde vore inkludert

Heid Leganger-Krogstad etterlyser «en drøfting av sannhetsspørsmålet i relasjon til andre religioner.» Ho spør også: «Et annet spørsmål er i hvor stor grad vi kan spore at det tas hensyn til hva barna har med seg fra skolen og KRL-faget.»³⁷ Det er viktig å kontekstualisere trusopplæringa til den postmoderne prega samtida og dei lokale variantane av denne. Leganger-Krogstad etterlyser tiltak som kan «presentere kristendommen i et flerreligiøst perspektiv.»³⁸ I denne sammenhengen er apolog-etikken blitt stadig meir viktig, ikkje berre overfor anna religiøsitet, men også overfor den for tida populære nyateismen.

3.5 Lov og evangelium?

Korleis bør trusopplæringa gjerast verkekraftig som lov og evangelium? Som opplæring som skal gje barn og unge «hjelp til å leve som kristne i forsaking og tru, tilbeding og teneste», må den ikkje minst bidra til at Ordet får verke til dom og frelse. Dette bør ikkje minst ei luthersk kyrkje vere medviten om og framhalde som sentral i all si formidling. Søk i planen avslører at orda «lov» og «evangelium» ikkje nokon stad er nytta i den tydinga dei har i det kjende omgrepsparet.

³⁴ *Lys og liv*, nr. 4 (2008): 6.

³⁵ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling.» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 138-139.

³⁶ Sjå Karl Olav Sandnes, «... oppdragelse og rettledning som er etter Herrens vilje» Trosformidling til barn og unge i den eldste kirke.» i *Når jeg så skal ut i verden: Barn og tro i tidlig kristendom*, Karl Olav Sandnes, Oskar Skarsaune og Reidar Aasgaard (red.) (Trondheim: Tapir akademisk forlag, 2009), 134-135.

³⁷ Heid Leganger-Krogstad, «Pedagogisk innhold og utvikling.» i *Kunnskap, opplevelse og tilhørighet* (Bergen: Fagbokforlaget, 2008), 125.

³⁸ *Ibid.*, 139.

4 Nokre konklusjonar

Det finst altså fleire vesentlege innvendingar ein kan rette mot den nye trusopp-læringsplanen vurdert frå ein tradisjonell luthersk synsstad. Men trass i innvendingane eg har bore fram, vil eg generelt karakterisere planen som eit nyttig dokument for det vidare arbeidet med trusoppføringa i Den norske kyrkja – vel å merke når ein forstår den som eit ressursdokument der forslag kan brukast eller forkastast alt etter teologisk og pedagogisk substans og praktisk nytte. Planen har gode råd å gje med omsyn til å nå den enkelte der den enkelte er å finne – såkalla tilpassa opplæring, både med omsyn til alderstrinn og med omsyn til eventuell funksjonshemming. Også i kapitlet om lokalt planarbeid og i vedlegga er det mykje nyttig stoff å hente. Nyttig stoff er også å finne i ressursdatabasen til kyrkjerådet: www.kirken.no/storstavalt/prosjekt/

Største problemet for Den norske kyrkja i dag er at den er eit hus i strid med seg sjølv i sentrale lærespørsmål. Kva for læremessig innhald kan ein forvente at ei utbygd trusoppføring vil kunne by på innan den eksisterande lærepluralismen kyrkja slit med?

Del 2: Trosopplæringstanker i NLM og ImF sentralt

Trosopplæring som sak i NLM sentralt

Intervju med Ernst Jan Halsne, leder for NLM Norge

Innsyn: Hva har NLM sentralt tenkt om saken trosopplæring?

På bakgrunn av vedtak i generalforsamlingen har NLM Norge utarbeidet en dåpsopplæringsplan som er et rammeverk for dåps- eller trosopplæring i NLM. Det som har vært vanskelig, er å sette planen skikkelig ut i livet, siden vi har hatt svært begrensede ressurser til dette. Derfor er det svært gledelig at vi har produsert fire *Maks Hjelp*-hefter de siste to årene, og to til er snart ferdige. Disse bygger på denne dåpsopplæringsplanen. Heftene er ypperlig trosopplæring for barn. Fire av dem inngår som del av Den norske kirkes materiell for trosopplæring, og vi har fått økonomisk støtte derfra til produksjonen.

I hvilken grad har forsamlingene ytret behov for planer og bedre opplegg for trosopplæringen?

Spørsmålet om trosopplæring er kommet fra generalforsamlingen, og ikke spesielt fra våre misjonsforsamlinger. Jeg vil mene at alt vårt arbeid hvor barn og unge tar del er trosopplæring, og det vil alltid være behov for materiell. Men det er ikke nødvendigvis dette som står øverst på «ønskelista» når lokale lag og forsamlinger skal melde sine behov. Vi må mer se dette som et ansvar og tilrettelegge det fra et slikt synspunkt.

Betyr det at trosopplæring bevisst regnes som lite viktig? Eller er det noe en ennå ikke har skjønnet betydningen av? Har en skjønnet hva det betyr at KRL/RLE-generasjonen generelt ikke lenger blir undervist i de mest grunnleggende elementene i det som tidligere var selvsagt barnelærdom?

Det betyr det ikke. Likevel trengs det bevisstgjøring både hos lagsledere, foresatte og i misjonsorganisasjonene generelt. Samtidig skal vi ikke glemme at NLM i største delen av sin historie har vært en stor bidragsyter til trosopplæring blant barn og ungdom. Det har vi gjort gjennom et variert tilbud av lagsarbeid. Hvor denne opplæringen har nådd frem, har den etter min mening hatt større betydning enn mye av den undervisningen som har foregått i skolen. Det er ikke uten grunn at Dnk har regnet organisasjonenes barne- og ungdomsarbeid som en del av kirkens trosopplæring.

Hva med ungdommer og voksne som ønsker å bli døpt – sannsynligvis i et økende antall? Hva har forsamlingene å tilby dem av dåpsopplæring? Bør vi ikke utarbeide felles planer for en slik undervisning?

Det er den delen av trosopplæringen hvor vi har mest ugjort. Vi regner med at spørsmålet om konfirmasjon vil komme med tyngde om noen år. Da vil det være

viktig å kunne gi god undervisning både til dem som er døpt, og til dem som evt. vil bli det. Vi har i dag ikke på plass materiell for denne aldersgruppen.

Hva med NLMs barnehager og skoler som arenaer for trosopplæring? Hva bør en sentralt kunne gjøre for at disse institusjonene blir bedre utnyttet i trosopplæringsøyemed?

Både i skoler og barnehager er det lagt opp til samlingsstunder, møter og bibelgrupper for barn og elever. Men det kan være aktuelt å gå gjennom dette med tanke på en mer målrettet trosopplæring enn det som er tilfelle i dag. Samtidig har vi noen rammer for hvordan slike institusjoner kan benyttes til trosopplæring. Men det er ganske sikkert mulighet for å gjøre mer enn det som er tilfellet i dag.

Kan www iTro.no, Maks Hjelp og annet materiell en kan produsere sentralt, bli bedre siktet inn mot trosopplæring?

Materiell som vi produserer har ofte et dobbelt formål. På den ene siden ønsker vi å gi våre lagsledere hjelp til sunne og gode aktiviteter i lag og på leir. Samtidig gir de hjelp til andakter og bibelundervisning. I lys av utviklingen innen skole og kirke vil det være aktuelt at slike hjelpemidler også preges mer av at det skal fungere inn mot en systematisert trosopplæring.

Brukes Søndagsskoleforbundets opplegg Sprell Levende? Kan det brukes mer? Har du noe å si om det?

Før *Maks Hjelp* kom var *Sprell Levende* det eneste lutherske opplegget å få tak i. *Sprell Levende* er et flott opplegg som mange av forsamlingene som har møte hver søndag, bruker. Vi anbefaler *Maks Hjelp*-serien til andre lag og klubber. Det er et kjempeflott produkt som vi har fått svært gode tilbakemeldinger på fra brukerne. Vi tror at et mangfold av materiell er en styrke.

Bør misjonsfolket fortsatt oppfordres til å bidra til trosopplæringen innen Dnk, for eksempel gjennom barne- og ungdomsarbeidet lokalt og gjennom konfirmantarbeidet?

For oss er det mest naturlig å først og fremst anbefale eget arbeid og egen organisasjon. Men NLM er ikke til stede over alt, og det viktigste er at så mange som mulig deltar i dette arbeidet blant barn og unge.

Hva med trosopplæring som en livslang sak – som for eksempel søndagsskole for alle aldersgrupper? Bør NLM sentralt tenke og si noe om det?

Det er et stort tema som vi ikke har tenkt gjennom så langt.

Noe du vil si til slutt?

Trosopplæring er et viktig tema, og det er bra at *Innsyn* setter søkelys på det. Det er for tiden en tematikk som mange opplever er viktig, og vi tror det er en gyllen tid til å satse. Slik sett er *Innsyn* med på å sette fokus på temaet, og gi oss et lite «spark bak» i denne saken.

Barnehagearbeidet til NLM som kristen opplæring

Av Per Helge Myren, dagleg leiar i NLM-barnehagene

Kvar einaste veke får 1795 born i dei 41 barnehagane som NLM har ansvar for, inkludert 5 samarbeidsbarnehagar, vere med på ei kristen samlingsstund. Kvar einaste veke syng dei kristne barnesongar. Kvar einaste veke får borna svar på spørsmåla sine ut frå ein kristen synsvinkel. Kvar einaste veke får dei oppleve kristen omsorg og nestekjærleik i praksis. På denne måten får dei tilsette i barnehagane vere med på å oppfylle formålsparagrafen som NLM har vedteke for barnehagedrifta si.

I 1969 opna NLM sin første barnehage på Fjellhaug bedehus i Vågsbygd. Etter kvart har fleire barnehagar kome til medan andre er nedlagde, også barnehagen i Vågsbygd. Som alle godkjende barnehagar har også NLM-barnehagane «Lov om barnehagar, forskrifter til lova og rammeplan for barnehagens innhald og oppgåver» som grunnlag for drifta. Tilbakemelding frå foreldra fortel at dei er svært godt nøgde med det totale innhaldet som barnehagane våre gir.

LOV 2005-06-17: Lov om barnehager, har ein vid formålsparagraf: «*Barnehagen skal gi barn under opplæringspliktig alder gode utviklings- og aktivitetsmuligheter i nær forståelse og samarbeid med barnas hjem. Barnehagen skal hjelpe til med å gi barna en oppdragelse i samsvar med kristne grunnverdier.*» Rammeplanen frå 2006 tolkar dette slik: «*Barnehagen skal lære barna om tro og verdier. Opplæring til tro er hjemmets ansvar.*» Så har formålsparagrafen i lova eit tillegg: «*Private barnehager og barnehager eiet eller drevet av menigheter innen Den norske kirke kan i vedtektene fastsette særlige bestemmelser om livssynsformål.*» Med dette som basis har alle NLM-barnehagane ein kristen formålsparagraf. No har Stortinget vedteke ein ny formålsparagraf for skular og barnehagar. Forskriftene til denne er enno ikkje ferdige, men enn så lenge gir den gamle paragrafen det mandatet som også dei offentlege barnehagane skal rette seg etter.

Hovudstyret i NLM har vedteke formålsparagrafen som gjeld for NLM-barnehagane: «*Barnehagene skal, i nær forståelse og samarbeid med heimen, hjelpe til med å gi barna kristen oppdragelse i et godt og trygt miljø. De skal gi gode utviklings- og aktivitetsmuligheter og utvikle deres evne og vilje til å samarbeide med andre, og bære ansvar og ha omsorg for medmennesker både i Norge og mellom andre folkeslag.*»

I den generelle instruksen for personalet i barnehagane blir formålsparagrafen tolka og ansvaret gjort tydeleg:

«*De ansattes forhold til NLMs mål for barnehagene: Drivkraften for personalet i NLM-barnehagene må være at barna skal få lære Jesus å kjenne. Alle ansatte skal være med å fremme barnehagens formålsparagraf.*»

Vidare heiter det under «*Virkeliggjøring av formålsparagrafen*»:

- a) *at barna blir møtt med omsorg og trygghet, som har sitt utspring i Guds kjærlighet til menneskene*
- b) *at barna får lære at alle mennesker er skapt i Guds bilde og derfor har det samme menneskeverd. Ut fra dette har alle barn og alle foreldre samme verdi og har krav på*

samme respekt, selv om det kan være store forskjeller i personlige forutsetninger og sosial bakgrunn.

- c) at barnehagens miljø og atmosfære er preget av kristen nestekjærlighet og kristent liv i praksis*
- d) at barna gjennom regelmessige kristne samlingsstunder får lære Jesus å kjenne*
- e) at et pulserende kristent liv, der kristne barnesanger og bønn er naturlige elementer, blir en naturlig del av det daglige liv i barnehagen*
- f) at barna gjennom misjonsinnslag får lære å bære ansvar og ha omsorg for medmennesker både i heimlandet og mellom andre folkeslag*
- g) at de ansattes svar på barnas spørsmål blir gitt ut fra kristen synsvinkel*
- h) at de ansatte i ord og liv med frimodighet bekrefter barnehagens formålsparagraf»*

Styret for NLM-barnehagane AS har eit visjonsdokument under utarbeiding. Dette startar og sluttar med det som har vorte visjonen for barnehagearbeidet: *Ekte glede på sikker grunn!*

Den ytre ramma for barnehagearbeidet, prega av kristen nestekjærleik og kristent liv i praksis, er den eine berebjelken i den kristne opplæringa i barnehagane. Dei tilsette er der for bornas skuld. Kvar einaste barn skal få oppleve og høyre at det er sett og elska. I ei tid prega av at dei fleste har nok med seg sjølv, er det ikkje underleg at songar som «Mykje lys og mykje varme» og «Ei hand å halde i» rører dei fleste. Dette kunne ha vore skrive rett inn i dagleglivet i barnehagane.

Innanfor denne ramma skal borna få høyre og lære at dei er skapte i Guds bilete, og at dei derfor har same menneskeverd. Kvar einaste barn er like verdifullt og skal bli gitt dei same sjansane i livet. Dei skal bli vist same respekt og få lik hjelp til å utvikle eit sunt sjølvbilete. Dette medfører også at borna skal lære å vise respekt for og ta ansvar for kvarandre, ja, endåtil for born som dei ikkje kjenner, og som veks opp under vanskelege vilkår. Derfor er dei fleste barnehagane med i Barnas Misjonsprosjekt.

Innanfor denne ramma høyrer kristne songar, kristne bøker og bønn med. Det er så viktig å formidle at dette er ein del av dagleglivet. Særleg viser det seg at dei kristne songane betyr mykje. Tidlegare barnehageborn som kjem tilbake til barnehagen med eigne born 25 år seinare, fortel ofte at dei både hugsar og syng songane dei lærte i barnehagen.

Innanfor denne ramma kan borna også kome til dei tilsette med alle slags spørsmål. I ein barnehage med kristen formålsparagraf skal svara som borna får, ha ein kristen synsvinkel. Den lojaliteten har eigar også lov til å be om frå tilsette som sjølv ikkje deler den kristne trua.

Dei kristne samlingsstundene er den andre berebjelken i den kristne opplæringa. Mange barnehagar er flinke til å skape gode ytre rammer for samlingsstunda: eit bord med kvit duk, eit tent lys. Det er forventning i rommet!

Innhaldet i denne samlingsstunda er viktig. Det er her barnehagen, ofte gjennom fem samanhengande år, har sjanse til å gi borna ei grundig, systematisk kristen opplæring. Dei fleste barnehagane er svært flinke til å planlegge desse samlingsstundene. Etter kvart har dei òg fått tilgang til fleire hjelpemiddel i dette arbeidet. MAks-opplegget frå NLM gav både idear, andakts- og aktivitetshjelp til samlingsstundene. «Sprell levende» frå Søndagsskoleforbundet er brukt av mange. No har NLM kome med nye hjelpebøker som barnehagane vil få mykje hjelp frå. IKOs barnehagekontor har òg produsert mykje verdifullt materiell som barnehagane kan bruke til dei kristne samlingsstundene. I tillegg har fleire barnehagar utarbeidd eigne opplegg og temahefte. Etter kvart vonar vi at fleire av desse kan bli publiserte i samarbeid med NLM-ung.

I nokre barnehagar har alle dei tilsette kristne samlingsstunder. Andre barnehagar gir dette ansvaret til nokre få. Enkelte barnehagar samlar alle dei kristne samlingsstundene i éin bolk i løpet av barnehageåret. Dei fleste har éi samlingsstund kvar veke. Det vesentlege er at innhaldet i desse samlingsstundene er på eit slikt nivå og blir presentert på ein slik måte at borna får med seg det som blir sagt.

Så er det òg svært viktig at ein kristen grunnverdi ligg til grunn også i alle andre samlingsstunder som barnehagane har. Kari Lilleaasen, som i mange år var leiar for IKOs barnehagekontor, laga ein plan for eit heilt barnehageår der ho viste korleis Bibelen kunne brukast som hjelp til samlingsstunder innanfor alle dei emna som barnehagen, etter rammeplanen, skal ta opp.

Dersom den ytre ramma ikkje får vere ein berebjelke i den kristne opplæringa i barnehagen, nyttar det lite å ha gode samlingsstunder. Små born har utruleg finstilte antenner som straks vil legge merke til om ord og handling går i ulike retningar. Det gamle ordtaket: «Gjerningane dine ropar så høgt at eg kan ikkje høyre det du seier!» er svært aktuelt i barnehagane våre òg.

Skal den kristne opplæringa lykkast, er det livsviktig at dei kristne barnehagane får kristne medarbeidarar. Kristne ungdommar står ikkje i kø til førskulelærerutdanninga. I fleire barnehagar er det vanskeleg å finne yngre kristne som kan erstatte trufaste kristne tilsette som blir pensjonistar. Særleg vanskeleg er det å finne kristne menn som vil arbeide i barnehagane. NLM-barnehagane ligg heilt på botnen når det gjeld menn i barnehagen. Er det slik i NLM at det ikkje er stuereint for menn å arbeide med born? Korleis skal borna då kunne utvikle gode, sunne relasjonar både til menn og til den kristne bodskapen? Då er det lett, særleg for gutar, å tru at den kristne bodskapen ikkje er noko for dei. Identifikasjonsfaktoren manglar.

Skal den kristne opplæringa i barnehagane lykkast, er vi òg avhengige av misjonsfolk som bed.

Trosopplæring i Indremisjonsforbundet

Av Jostein Skutlaberg, undervisningskonsulent i ImF

Trosopplæring i Indremisjonsforbundets strategi- og handlingsplan 2009-2012

Indremisjonsforbundet (ImF) har nylig vedtatt følgende visjonsformulering: «*Vi vil hver dag se mennesker komme til tro på Jesus og bli hans disipler.*» Trosopplæring ligger inkludert i denne visjonen. Følgende formuleringer er hentet ut fra strategi- og handlingsplanen: «Bibel- og trosundervisning mellom barn og unge må styrkes.» «Vi vil utruste lederne i barne- og ungdomsarbeidet.» «Vi vil videreutvikle en egen plan for helhetlig undervisning.» «Vi vil utvikle systematisk disippelundervisning i indremisjonsfamilien.» «Vi vil ha fokus på det kristne innholdet i våre barnehager og skoler.»

Disse formuleringene har røtter i ImFs historie. Trosopplæring har alltid vært en av indremisjonsbevegelsens sterkeste satsingsområder. Vi kan nevne stikkord som kristne skoler, bibelskole, leirer, yngresarbeid, vingarbeid og undervisningsmateriell fra ulike perioder gjennom de siste 100 årene. Vi vet at om det ikke satses på undervisning i vår tid, vil evangelisering og forsamlingsarbeid sygne hen og dø. Med dette for øyet er ord og uttrykk som «styrkes», «helhetlig», «systematisk», «det kristne innholdet» og «utruste» brukt.

Grunnleggende undervisning

ImF ga i 2003 ut *Håndbok for bedehuset*. Boken er ordnet som en ringperm. Det er sendt ut tillegg til boken ved to anledninger.

Dette er en håndbok og en oppslagsbok for hele ImFs arbeid. Den kan også sies å være en trosopplæringshåndbok. Grunnlaget og de generelle retningslinjene for trosopplæringen er samlet her. Vi vil nevne følgende:

- Boken gir grunnleggende undervisning om Ordets nådemiddel og forkynnelsen. Dette er m.a. konkretisert i en undervisningsplan for bedehusforsamlinger. Det er en 2-års plan med valgfrie temaformuleringer og moduler med tilknytning til katekismen. Planen er tenkt som hjelp til lokale styrer og kretser når de skal sette opp semesterplaner, velge tema osv. Planen skal videre være en hjelp til forkynnere. Planen inneholder også tips til skoler og studiegrupper. Innholdet i planen kan samles i fire punkter: 1. Å gå gjennom det meste av NT 2. Ta frem de viktigste avsnitt i GT. 3. Gå gjennom katekismens ulike deler. 4. Ta frem tema som er særlig aktuelle i vår tid.
- Boken gir grunnleggende lederopplæring. Vi viser til to kapitler: Kapittel 2 «Åndelig lederskap i forsamlingen» og kapittel 13 «Lederskap og tilsyn i Indremisjonsforbundet.» Her ligger bl.a. organisasjonens grunnleggende undervisning om nådegavene og om lederskap.
- Boken gir grunnleggende veiledning og opplæring i praktisk teologi. Dette inkluderer mal for storsamlinger, ordninger for sakramentsforvaltning, konfirmasjonsplan, ordning for forbønn for ekteskap, veiledning om bønnelivet inkl. ordning for bønn for syke med salving og ordning for gravferd. I tillegg til ordninger inneholder håndboken kort undervisning om hva en forsamling er og hvordan den fungerer. Her er videre veiledninger og undervisning om de ulike

sider ved arbeidet blant de forskjellige aldersgrupper, samt sang og musikk i forsamlingen.

- Håndboken inneholder *Luthers lille katekisme*. De ulike avsnitt i katekismen er fordelt på de respektive avsnitt.
- Håndbokens konfirmasjonsplan vil vi si litt om. En slik plan er nytt i ImF. Visjon og mål for konfirmasjonstiden blir konkretisert i pedagogiske overveielser sammen med veiledning til forsamlingen. Modulplanen har 12 tema med mål, sentrale bibeltekster og med forslag til sanger som kan brukes. Planen knytter an til katekismen. Her ligger også en skisse til konfirmantleir, samt retningslinjer for hjemmesamlinger og med viktige tips når det gjelder selve konfirmasjonsdagen. Spørsmålet etter en slik plan er kommet fra forsamlingene. Den er dermed et svar på et tydelig behov.
- Undervisning om sakramentene og ordninger for dem er samlet i egne avsnitt og knytter an til katekismen. Undervisning om sakramentene har alltid vært viktig for ImF. Utarbeidelse av faste ordninger for sakramentsforvaltning har derimot utviklet seg de siste årene.
- Bønn i forsamlingen har sitt eget avsnitt med grunnleggende undervisning. Bedehusene må fremdeles være bønnehus.
- Håndboken inneholder også grunnleggende undervisning om økonomisk forvaltning og givertjeneste. Den har også et eget avsnitt som omhandler etiske spørsmål. Katekismens undervisning om budene og hustavlene er lagt ved her. Dette er undervisning om forsamlingsliv og praktisk kristenliv aktualisert inn i vår tid.

ImF har lagt ned mye arbeid i håndboken, og vi våger å si at den egentlig kan kalles en trosopplæringsplan for organisasjonen. Boken er ikke blitt til som et skrivebordsprodukt, men inneholder i samlet form organisasjonens praksis, undervisning og visjoner. Undervisningen er konfesjonelt forankret i evangelisk luthersk teologi i dens vekkelsesteologiske variant. Videre inneholder den de aktualiseringer som er blitt til gjennom spørsmål og saker fra grunnplanet i organisasjonen.

Bakerst i boken ligger en studieplan. Håndboken er godkjent som studiemateriell i Norsk Kristelig Studieråd. Ved å logge seg inn på www.nkrs.no vil en finne boken omtalt. Vi anbefaler den til opplæring på tvers av de ulike organisasjonene på bedehuset. Boken inviterer til og viser vei når det gjelder felles satsing på trosopplæring.

Trosopplæring blant barn og unge

ImFs barne- og ungdomsorganisasjon (ImF-ung) driver et mangesidig trosopplæringsarbeid. Vi vil særlig framheve følgende:

- ImF-ung har tilsatt barne- og ungdomsforkynnere som sendes ut til kretsene.
- ImF-ung har sentralt tilsatt medarbeidere med utvikling av ulike prosjekter, materiell, nettside og kontakt med barnehager som hovedoppgaver.
- ImF-ung arrangerer 4 uker hver sommer KIDS-CAMP i Lyngdal. Her er det 4 parallelle opplegg hver dag for ulike aldersgrupper. Samtidig arrangeres det «Ungdomskamp» med 3 bibeltimer pr. uke og 3 ungdomsmøter pr. uke, samt diverse seminarer og aktiviteter.
- ImF-ung utarbeider bibeltimeopplegg for leirer til 5 ulike perioder av året: vinter, påske, sommer, høst og advent/jul. Dette opplegget kan lastes ned fra ImF-ungs hjemmeside www.imf-ung.no.
- ImF-ung arrangerer hver høst «Salomokonkurranse». Denne spørrekonkurransen er blitt arrangert siden 90-tallet. Hvert år deltar ca. 50 lokale lag, inkludert

noen fra kristne friskoler. Konkurransen fremmer bibelkunnskap innen de viktige aldersgruppene 5.-7.klasse og 8.-10.klasse.

- ImF-ung arrangerer 3 ganger i året PIT-STOP tre steder i landet.
- ImF-ung gir hver år ut juleheftet *Barnehelg*.
- ImF-ung samarbeider med andre kristne organisasjoner på enkelte felter.

Særlig gjelder dette NLM. *Superblink* eies og drives av NLM og Norea Mediemisjon i samarbeid med ImF. I det siste har ImF-ung samarbeidet med NLM når det gjelder Ungdommens Landsmøte. På materiellsiden er det også et samarbeid med NLM.

Vi viser til ImF-ungs nettside www.imf-ung.no. Her kan en også logge seg inn på ImF-ung Podcast og laste ned forkynnelse og undervisning fra møteuker, ungdoms-samlinger, Pit-Stop, UL osv. Dette er en ny måte å drive trosopplæring på via nettet.

Fremdeles er noe av trosopplæringsmateriellet fra noen år tilbake i bruk. Det gjelder luF-perm, Ving-opplegget osv. Oversikt over dette kan en få ved å henvende seg til organisasjonen.

Trosopplæring i hovedorganisasjonen

ImF har en desentralisert struktur. Kretser, lokalforsamlinger og lokalforeninger er nokså selvstendige. Det er på lokalplanet det viktigste arbeidet foregår. Slik er det også med trosopplæringen.

Vi har akkurat tatt for oss opplæringsarbeidet i ImF-ung. Selv om mye av dette organiseres fra sentralt hold, er det lokale initiativ avgjørende. Nå vil vi først si noe om barne- og ungdomsarbeidet sett fra hovedorganisasjonens synspunkt. Så vil vi ta for oss trosopplæringen overfor andre aldersgrupper.

Barne- og ungdomsarbeid

ImF har drevet, og driver fortsatt, trosopplæring rettet mot alle aldersgrupper. Da tenker vi først og fremst på lokalt bedehusarbeid og leirarbeid. Arbeid blant barn har alltid stått sentralt i ImF. Søndagsskole drives på mange bedehus. Her samarbeider vi med Søndagsskoleforbundet og andre lutherske organisasjoner både om opplegg og gjennomføring. Vi tenker ikke minst på Søndagsskoleforbundets nye undervisningsopplegg *SPRELL LEVENDE*. Vi ser på søndagsskolen som del av vårt barnearbeid og dåpsopplæring. I tillegg driver våre folk og våre forsamlinger mange steder vingarbeid, korarbeid, KRIK-arbeid osv.

Leirarbeidet er allerede nevnt under ImF-ung. Dette er en viktig del av ImFs trosopplæringsarbeid. Her vil vi nevne at leirstedene ikke bare blir brukt av barn og unge. De er trosundervisningssenter for alle aldersgrupper. Her blir det arrangert bibelhelger, seminarer, leirer og samlinger for eldre, samt andre undervisnings-samlinger. Det går an å kalle leirstedene for *forsamlings-skoler* i vedkommende kretser. Gjennom leirstedene øver vi innflytelse på trosopplæringen i Den norske kirke og i andre sammenhenger.

Forsamlingsbygging og trosopplæring

I de senere år har ImF sett en utvikling der enkelte forsamlinger utvikler et helhetlig forsamlingsopplegg – inkludert sakramentsforvaltning. Dette har skapt større bevissthet enn før på helhetlig trosundervisning. I denne forbindelse har flere lokale ImF-forsamlinger delvis hentet impulser og opplæringsmaterieell utenfra. Eksempler er opplæring hentet fra ALFA-bevegelsen, Willow Creek, Saddleback, Crossways, Naturlig Menighetsutvikling (NaMu) m.fl.

Trosopplæringsimpulser fra disse sammenhenger bidrar med nye ideer og pedagogiske innfallsvinkler. Flere av ImFs lokalforsamlinger har gjennomført Naturlig

Menighetsutviklings menighetsundersøkelse og er under veiledning der. To av ImFs tilsatte er godkjente veiledere i NaMu. Lokalforsamlingene i ImF har stor frihet. Men det er en frihet som samtidig er bundet til den felles lutherske bekjennelse og de felles retningslinjene som er trukket opp av vårt Forbundsstyre og nedfelt i Håndboken.

Lederskoler

Vi har i det siste sett en framvekst av «Lederskoler» på kretsplan. Først ute var Nordhordland Indremisjon. Denne undervisningen har samlet mange ledere, og møter et uttalt behov. Organisasjonen regner med at denne undervisningen vil spre seg videre i organisasjonen og utvikles videre. Vi ser på den som fornyet og aktualisert fokus på opplæring.

Trosopplæring på ImFs skoler

Både ImF sentralt og ImF-kretser driver – i noen tilfeller sammen med andre organisasjoner – til sammen 20 skoler. Dette er et betydelig kristent friskolearbeid der det foregår trosopplæring både gjennom skolens undervisning, og også i betydelig grad utenom den ordinære skoletiden. Særlig gjelder dette internatskolene. Skolene er bevisste ved valg av lærebøker. Hvordan undervisningen konkret foregår varierer en god del både fra skoleslag til skoleslag, og fra skole til skole. Organisasjonen har fokus på trosinnholdet i denne undervisningen. Skolerådet i ImF arbeider med dette.

Trosopplæring på Bibelskolen Bildøy

Bibelskolen står sentralt i trosopplæringen i ImF. Skolen har grunnleggende 1-årig kurs med flere linjer. I tillegg har skolen et andre studieår – T2 – der lederopplæring og praksis er viktige elementer. Personale og elever er med å spre trosopplæring både i vår organisasjon og videre ut. Miljøet på Bibelskolen setter trosliv og kristen tjeneste og forvaltning i sentrum. Vi viser til skolens hjemmesider:

www.bildoybibelskole.no.

Nettbasert evangelisering og grunnleggende undervisning

I løpet av 2009 er et nytt evangeliserings- og trosopplæringsprosjekt under utvikling i ImF. Dette er et nettbasert prosjekt som på norsk har fått navnene og internettportalene <http://omGud.net> og <http://hvorforJesus.net>. Prosjektene og kursene er utviklet i Nederland og Frankrike. Den engelskspråklige portalen er <http://godrev.com>. De norske sidene utvikles av ImF sammen med Familie & Medier og P7 Kristen Riksradio med sikte på oppstart på denne siden av nyttår.

Nettsiden **omGud** er bygget opp som en vandring med fem steg. Disse stegene skal gi innsikt om hvem Gud er, og hvorfor han er viktig i hvert enkelt menneskes liv. Siden inneholder blant annet vitnesbyrd fra kjente og ukjente kristne, videosnutter og andre visuelle hjelpemidler, samt bibelhenviinger. Søkeren kan allerede her knytte seg frivillig opp mot en kristen e-coach (medvandrer/veileder), som vil kunne støtte og svare på spørsmål. På den måten ledes søkeren videre.

Ved slutten av de fem stegene inviteres søkeren til å delta i det nettbaserte kurset **hvorforJesus?** Dette kurset er i fem deler, og går over fem uker. Det knyttes en tett relasjon mellom kursdeltakeren og e-coachen, samt mellom andre kursdeltakere. E-coachene trenes opp til arbeidet, som i stor grad baserer seg på prinsippet om veiledning gjennom spørsmål. I denne sammenheng oversettes nå Peter Scheeles bok «Hvorfor? Veiledning gjennom spørsmål» til norsk, for å bli utgitt på Sambåndet Forlag i nærmeste framtid. Det nettbaserte kurset **hvorforJesus?** går

dypere inn i hva kristendommen er, med hovedfokus på Jesu frelsesverk. De fem temaene i **hvorforJesus?**- kurset er:

- Kristendommens opprinnelse
- Hvem var Jesus?
- Måtte Jesus dø?
- Døden overvunnet
- Hvordan kan dette bli mitt?

Dette kurset er altså under oversettelse. E-coachene står under hele prosessen sentralt, og forannevnte bok er først og fremst med tanke på opplæring av disse.

Målet er å lede søkende mennesker inn i et kristent fellesskap og dermed inn i videre opplærings- og oppfølgingstilbud.

Organisasjonen trenger nå kontakt med kristne med kall og vilje til å være e-coachere/veiledere. Vi vil så gå i gang med opplæring av disse for snarlig tjeneste.

Aktuelle trosopplæringsutfordringer

Organisasjonen opplever følgende utfordringer:

- Håndboken trenger forbedring og utvikling på enkelte områder. Det gjelder blant annet konfirmanntplanen. Vi arbeider m.a. med et opplegg for konfirmasjonsdagen. Undervisningsplanen trenger å forkortes en del. Og vi trenger en tilpasset plan for barne- og ungdomsarbeidet.

- Organisasjonen prioriterer kurs i Håndboken for at den mer og mer skal bli en levende ressurs i opplæringsarbeidet sentralt, regionalt og ikke minst lokalt.

- Vi trenger lærere lokalt som kan drive trosopplæring på bedehuset. Og vi trenger bevissthet hos lokale styrer for å få dette enda bedre i funksjon. Dette bør være et selvfølgelig satsingsområde i de bedehusforsamlinger som driver et helhetlig forsamlingsarbeid. For hvert år som går blir flere og flere barn døpt på norske bedehus. Disse familiene trenger en systematisk oppfølging fra forsamlingene med undervisningstilbud, samlinger og leirer for ulike alderstrinn. Samtidig bør slike opplæringstilbud være like aktuelle for familier som lar sine barn bli døpt i Den norske kirke. Her vil det være behov for supplerende og alternativ trosopplæring framover. Planene for trosopplæring i Den norske kirke viser oss klart dette. Her bør de store kristne organisasjonene på bedehuset samarbeide både sentralt og lokalt om gode opplegg og tilbud. På denne måten vil vi også påvirke Den norske kirkes opplæring. Håndbok for bedehuset oppfordrer til dette. Vi må erkjenne at det systematiske trosopplæringsarbeid i forhold til lokale lag og forsamlinger er for svakt hos oss. Dette bør være et felt der flere lutherske misjonsorganisasjoner på bedehuset kan arbeide tettere sammen.

Del 3: Trosopplæringen i to av NLMs forsamlinger i Norge

Tanker om trosopplæring i en byforsamling i NLM

Av Bjørn Hinderaker, forsamlingsleder i Misjonshuset, Kristiansand

Forkynnelsen av Guds Ord har alltid stått sentralt i NLM. Men vår organisasjon har sett seg som supplement til den opplæringen som foregår i skolen og i kirken. Et klassisk bilde har vært at «veden» lagt klar av skole og kirke skulle «tennes» av vår vekkelsesforkynnelse til omvendelse og misjonsengasjement. Vi må ta inn over oss at denne «veden» mange steder ikke lenger foreligger, og den som foreligger er ganske tungt antenkelig. Vi må selv skaffe, tørke og anbringe den veden som skal tennes. Ikke bare vekkelse og misjon, men også trosopplæring er blitt en del av vårt ansvar.

Visjon for trosopplæring

Bevisstheten om betydning av opplæring har økt med at vi har begynt å tilby dåp og bygger tilbud for alle generasjoner. Forsamlingen har kjent på ansvaret for strategisk og helhetlig planlegging. Som en del av dette arbeidet har Misjonshuset i Kristiansand utviklet en visjon som gir retning for vår selvforståelse og vårt arbeid: «Misjonshuset ønsker å være et inkluderende og misjonerende kristent fellesskap der mennesker møter Jesus og får hjelp til å leve som kristne. Dette vil vi gjøre ved spesielt å legge vekt på Bibel, misjon og nådegaver.» Visjonen har følgende konsekvenser for synet på trosopplæring:

1. Troens sentrum er en person, den levende Jesus Kristus. Å gå i skole hos han er den egentlige trosopplæringen.
2. Denne Jesus møter vi gjennom Ordet. Hans Ord, profetenes og apostlenes skrifter må være sentrum i trosopplæringen.
3. Hans Ord er Liv, og trosopplæringen må alltid kalle til lydighet mot Ordet og til liv og tjeneste for kirkens Herre.
4. Trosformidlingen skjer i et fellesskap, skaper fellesskap og leves ut i fellesskap av virkelige mennesker.

En større helhet

Trosopplæring i forsamlingen må sees som en del av en større sammenheng, bestående av det som skjer hjemme hos enkeltmennesker og i familiene, det som skjer i de små gruppene og det som skjer på våre møter. Det er det siste av disse som vil være fokus i det følgende.

Alle aldersgrupper

Trosopplæringen dreier seg ikke bare om barna, heller ikke bare om den «nye» i troen. Det har vært viktig for Misjonshuset å ha tilbud for alle aldersgrupper. Med vår størrelse (vel 200 voksne betalende medlemmer) er det takket være den store innsatsen fra frivillige at vi har greid å ha dette i mange år.

Søndagens trosopplæring

Søndagen er forsamlingens sentrale møtepunkt som inkluderer søndagsskole og tolking til engelsk for fremmedspråklige. Barna inkluderes i første del av møtet med bl.a. barnesanger og tilvennes møtesettingen. Noen «storsøndager» arrangeres slik at alle er sammen på hele møtet, og barna inkluderes hele veien.

Normalt har vi søndagsskole med følgende tilbud:

Barn 0-4 år har et lekerom hvor det er overføring av lyd og bilde fra møtet. Her kan foreldre få med seg forkynnelsen (i hvert fall noe av den) mens de er sammen med barna som leker. Vi har ønsket å få i gang barnesang på denne samlingen, hvor foreldrene kan syngre noen kristne sanger sammen med barna, gjerne spilt på cd.

Barn 5-10 år går til søndagsskolen «Eldorado». Søndagsskolen opplevde stor oppsving i motivasjon i møte med Willow Creeks Promiseland-materiell og konferanser. Akkurat nå brukes «Sprell levende» fra Søndagsskoleforbundet, som de også er veldig fornøyd med. Ungdommer er også med som assistenter i dette arbeidet, noe vi ser som flott både for søndagsskolen og for de unge selv.

Barn 11-15 har søndagsskole kalt «Bibelklassen»: Her har man hatt forskjellige opplegg. Bl.a er det brukt Bibel-videoer sammen med «quizz»-er. Nå brukes også NLM's Maks-Hjelp-hefter.

Andre arenaer

Eget konfirmantopplegg har vi ikke hatt i Misjonshuset. Sammen med kretsen har vi noen år tilbudt supplerende konfirmantundervisning. Dette har vært avhengig av responsen i kretsen. Konfirmantgruppene våre har vært små, og til nå har alle sett det som naturlig å konfirmere seg i lokale kirker (både statskirker og frikirker) sammen med klassekamerater og venner. Her må vi kontinuerlig vurdere behovet og samarbeide hvor det er naturlig.

12-18-åringer: MUG Misjonshusets ungdomsgruppe har holdt på en del år. Dette har vært kvelder med andakt og sang, avløst av aktiviteter og sosialt fellesskap. Her er ungdommene med og bestemmer hvilke tema som tas opp. I blant har vi temaserier, iblant enkeltspørsmål, talernes vitnesbyrd eller hva Gud betyr i min hverdag.

18-30 år: MUF Misjonshusets ungdomsforening, har arbeid for ungdom fra 18-30 år. Siden Kristiansand er en studentby, har ofte det satt sitt preg på denne gruppen, både i utskiftingen (få blir mer enn tre år) og i preget (semesteroppstart, temaer som studenter er opptatt av). Dette arbeidet må sees på som et så-arbeid, hvor vi bare får beholde de unge en kort tid, men hvor vi får gi dem viktige ressurser på veien. Samtidig må det sies at dette arbeidet også har vært en viktig ressurs for forsamlingen, ikke minst når det gjelder musikken. Vi legger til rette for at de som blir eldre skal gå videre inn i den voksne forsamlingen.

Voksne har tilbud om **søndagsmøtene**, samt et tilbud om å være med i **smågrupper**, slik som bibelgrupper og misjonsforeninger. Dette er en viktig arena for vekst i troen, samtidig som disse gruppene har en veldig selvstendig styring. De velger innhold og form ut fra egne behov.

Vi har også **onsdagsmøter** som skal utfylle søndagsmøtene både i innhold og form. Dette er en sentral arena for trosopplæring for voksne. Vi har her ulike varianter av undervisning, bibeltimer, temakvelder og delekvelder. Høsten 2009 kjørte vi Norsk Kristelig Studieråds opplegg over Apostlenes gjerninger, et opplegg over 8 kvelder basert på video, med undervisning og samtale. Misjonshusets **torsdagsmøter** holdes på formiddagene og når først og fremst pensjonister. Her legges det vekt på vitnesbyrd og åpenhet for hva forkynnerne selv ønsker å dele.

International Fellowship er et tilbud til fremmedspråklige i byen med andakt og sang på engelsk. Dette arbeidet har gjort at vi også har tolketjeneste på søndagsmøtene. Opplegget på tirsdagskvelden har også variert veldig, fra frittstående andakter, livshistorier, kulturelle tema til lengre serier. Vi vurderer fra semester til semester hvilket opplegg vi skal ha. Vi varierer stoffet, samtidig som vi fokuserer det mest grunnleggende. Jesus og evangeliene har derfor vært sentrale tema her. Av undervisningspreg har vi for denne gruppen hatt forskjellige serier, slike som Alpha, Christianity Explored (Alpha-lignende kurs basert på Markusevangeliet) og bibelundervisning fra evangeliene. Høsten 2009 brukte vi video over Apostlenes gjerninger, det samme som ble brukt på onsdagsmøtene.

Undervisningsplan for voksne

Misjonshuset har ingen vedtatt trosopplæringsplan, verken for barn eller voksne. Det gir oss stor frihet i hvordan vi legger opp arbeidet og forkynnelsen. Men det øker faren for å overse viktige områder. Det blir opp til forsamlingslederen til en hver tid å tenke ut planene. Når planene skal legges, skjer det ofte under et visst tidspress, og man sitter ofte alene med planene, i beste fall er man to.

Arbeidet til forsamlingens forsamlingsleder og ungdomsarbeider har vært fokusert på henholdsvis Byforsamlingen og MUF. De andre gruppene har i stor grad vært selvdrevne, men med innspill og bidrag fra de ansatte. MUF har hatt som visjon «å gjøre verdifulle mennesker til bevisste etterfølgere av Jesus Kristus.» Denne vektleggingen, sammen med alder og størrelse på gruppen, har gjort det naturlig å tenke integrert om innholdet på søndags-, lørdags- og onsdagsmøtene i Misjonshuset. I 2005 ble det laget en 3 årsplan for dette som skulle ivareta

1. behovet for å tenke litt mer langsiktig
2. behovet for å koordinere ressursene våre
3. ønske om møtepunkt på tvers av generasjonene
4. behovet for innføring i kristne grunnsannheter for hvert semester
5. behovet for dybde og bredde i undervisningen

Både aktuelle temaer og en bredde i bibelstoffet skulle dekkes. Det gamle testamentet får sin plass. Både tros lære og etikk berøres.

Denne planen er utviklet for å sikre bredden i undervisningen. Det har ikke vært ment å fylle hele programmet, ei heller å utelukke vitnesbyrd, delekveler og det mer spontane. Tanken har vært at dette kan gjentas etter en 3 års periode, og nødvendige endringer kan gjøres.

Forslag til undervisningsserier for MUF (Misjonshusets ungdomsforening) og BF (Byforsamlingen)

	Høst 05	Vår 06	Høst 06	Vår 07	Høst 07	Vår 08
MUF Ungdom <i>Intro- duksjon for nye</i>	<i>Hvem var han?</i> (Markus, Christ- ianity Explored)	<i>Det Gode liv</i> Budene	<i>Fadervår</i> Om bønn og Han vi ber til	<i>Den store fortellingen</i> (om skapelse, fall, frelse, fullendelse)	<i>Jesus- bilder</i> Johannes evangeliet	<i>Troens søyler</i> Tros- artiklene
Videre- føring for kristne	<i>Kristenliv- ets B- vitaminer</i> (De 4 B'er)	<i>Bibel- serie</i> NT brev	<i>Troens helter</i> GT- skikkelser	<i>Sanger fra hertet</i> GT Salmene		<i>Hva er meningen?</i> (GT: Visdomslitt)
BF Voksne <i>Bibel</i>	<i>Målrettet liv</i> <i>Urhistori- en (GT)</i>	<i>Profeter</i> GT	<i>Berg- prekenen</i> NT	<i>Jesu liknelser</i> NT	Profeter GT	Brev (NT)

Det er som oftest onsdagsmøtene som tar opp Byforsamlingens temaer. Søndagsmøtene følger normalt kirkeårets tekster, og dette gir jo i seg selv en viss bredde forkynnelsen, hvor man også følger årets rytme. Vi har valgt i blant å la noen serier bryte dette mønsteret på søndagene.

Der er også lagt en strategisk plan for onsdagsmøtene som følger årets rytme og som gjør seg bruk av våre «lavterskel»-arrangementer (Julemesse, Barnas Basar, Julearrangementer, osv) for å trekke med nye. Dette dreier seg mer om formen på opplegget enn innholdet, så det skal jeg la ligge.

Forkynnelse som trosopplæring

Ved siden av å legge planer for semestrene, er det viktigste konkrete bidraget jeg som forsamlingsleder har til trosopplæringen selve forkynnelsen. Det som skjer fra talerstolen skal også være trosopplæring. Her følger mine tanker om forkynnelse som trosopplæring i vår tid:

1. Vi lever i en tid som er **sekulær** (hvor religion har mistet sin betydning i deler av samfunnet) og **pluralistisk** (mange livssynsalternativ). Vi kan dermed ikke lenger forvente grunnkunnskaper om den kristne tro. Vi kan heller ikke forvente interesse for kristen tro. Vi må arbeide hardt for å vise den kristne troens relevans. Men vi kan forvente bevissthet om alternativene til kristen tro og utfordringene fra disse. Det betyr vi må ruste oss til å forstå samtiden, livssynsalternativene, og til å møte utfordringene.
2. Vi trenger **livssynsbevissthet**. Kristne grunnsannheter må settes inn i en helhetlig sammenheng for å gi mening. Innenfor ateistiske eller panteistiske rammer gir for eksempel Jesu oppstandelse ingen mening. De kristne sannhetene kommer gjerne spesielt godt til syne når alternativene settes opp.
3. Vi må forstå **populærkulturens** betydning for moderne mennesker, på godt og vondt. Vi kan ikke unngå den, den møter oss i alle medier, og de vi møter vil være preget av dens bilder og fortellinger. Vi må ikke overse populærkulturen selv om vi opplever at den er overfladisk og forfallen: Vi trenger å forstå den for å avsløre

den. Vi trenger en bibelsk kritikk, som setter oss i stand til, som Paulus, å bekrefte det gode og kritisere det dårlige.

4. Vi trenger å gjenvinne **bibelteksten** som styrende for forkynnelsen. Vi må behandle Bibelen med respekt, høre hva den har å si, og vokte oss for å legge våre tanker inn i tekstene. Det vil innebære bl.a. a) å vektlegge den tekstmessige og historiske sammenheng, b) å følge tekstens egen logikk, c) å hjelpe tilhørerne å få interesse for, lese og forstå Bibelen selv. Det må bl.a. innebære å lese og studere hele bibelske skrift sammenhengende. (sml. tradisjonen fra bl.a. John Stott i England).
5. Vi trenger å møte **aktuelle spørsmål og innvendinger**. Å knytte an til aktuelle spørsmål er ikke en omvei for forkynnelsen, men tvert imot noe som gjør forkynnelsen umiddelbart aktuell for tilhørerne. De skal få hjelp til bearbeide egen tvil og egne spørsmål, og de skal rustes til å møte spørsmål og innvendinger fra andre. Dette er en selvfølgelig og viktig del av trosopplæringen.
6. Vi trenger å utfordre til **lydighet**. Forkynnelse er ikke bare formidling informasjon. Det er meddelelse av Guds kall til omvendelse, frelse, fornyelse og tjeneste. Den kristne er kalt til et liv i etterfølgelse og lydighet. Misjonsbefalingen dreier seg om å lære å holde. Men for at lydigheten skal bli mulig, må de først forstå hva de skal lyde (Guds Ord, Guds gode vilje), hvorfor (fordi Guds vilje er god) og hvordan (omvendelse og nytt liv). Jesus og Paulus sin formidling var slik sett i stor grad en lære for livet.

Hva vi kunne trenge fra organisasjonen

Det er ikke ønskelig med detaljerte planer fra sentralt hold. Vi trenger friheten og lokale variasjoner. Men det ville være nyttig med følgende:

1. Generelle rammer for forskjellige aldersgrupper, oversikt over viktige ting å dekke, og viktige pedagogiske momenter for hver gruppe. Disse planene burde også ha skolens læreplaner som bakteppe. På bakgrunn av dette kunne vi se på læringsressursene vi allerede har og vurdere hvor de største behovene for nytt materiell er.
2. Oversikt over anbefalte ressurser for de forskjellige målgruppene. Her kan man både ta med litteratur og nettressurser, egenproduserte og andres, norske og utvalgte engelske ressurser.
3. Nettbasert ressursbank med ideer og verktøy. Dette burde utvikles i samarbeid med andre som har gode ressurser. Dette burde også være åpent for forsamlingene, slik at de kan legge inn egne opplegg og semesterplaner.
4. Oversikt over anbefalte kurs og etter- og videreutdanninger for ansatte og frivillige. Samt ressurser, oppmuntring og tilpasning av arbeidet så slikt kan gjennomføres.

Trusopplæring i Salem misjonsforsamling, Bergen

Av Jorunn Bergo Aarvik, medarbeider i Salem, Bergen

Dei fyrste dåpsborna i Salem vart døypte i 2000 og har allereie fylt 10 år. Årets kull av dåpsborn er det største til no, med 17 døypte born så langt i 2009, og det er ingenting som tyder på at det vil bli færre dåpsborn i 2010. Ved utgangen av 2009 vil om lag 70 born vera døypt i Salem misjonsforsamling. I tillegg har me ei stor gruppe born som ikkje er døypte hjå oss, men som like fullt har Salem som sin åndelege heim. Behovet for ein systematisk og gjennomtenkt plan for korleis desse borna skal fylgjast opp, har for lengst meldt seg. Satsingsområdet for forsamlinga framover vil vera nettopp barne- og familiararbeidet. Ein nyleg etablert trusopplæringskomité jobbar i desse dagar med ein lokal trusopplæringsplan.

Den store tilstrøyminga av barnefamiliar til Salem er relativt ny. I fleire år var det svært få born på sundagsmøta. Forsamlinga opplevde eit «generasjonshol» mellom ungdomane i ungdomslaget og dei godt vaksne medlemmane. Framleis er det aldersgrupper som er nesten fråverande i forsamlinga. Me manglar tenåringane, men år for år blir også dette holet tetta igjen.

Å driva trusopplæring i ein byforsamling byr på utfordringar. Medlemmane i forsamlinga kjem frå heile Bergen, pluss nabokommunane. På grunn av geografiske avstandar, rushtider og parkeringsforhold er det vanskeleg å samla familiane til regelmessige aktivitetar i vekedagane. Dessutan ser me at familiane ofte har svært tettpakka kvardagar. Me opplever difor at det er viktig å utnytta sundagen godt, når familien likevel er samla på møte. Sundagsskulen blir difor svært viktig. Det er sundagsskule under alle sundagsmøta i skuleåret, og borna er delt i fire grupper: 0-3-åringane held til i lokala til den opne barnehagen vår. 4-9-åringane er saman under andakten og blir delt i to grupper under aktivitetane. Nytt av året er ein eigen «bibelklasse» for 10-13-åringane.

Forsamlinga har i fleire år invitert born og foreldre til småbarnstreff ein gong i veka i regi av Salem nærmiljøseier. Då me etter ein lang og krevjande byggeprosess var på plass i nytt bygg for eit knapt år sidan, kunne me endeleg utvida tilbodet til småbarnsfamiliane. Salem Open Barnehage er eit pedagogisk tilbod til førskuleborn i fylgje med foreldre eller andre vaksne og har ope tre dagar i veka. Barnehagen er både eit lågterskeltilbod til barnefamiliar i nærmiljøet, men også ein del av trusopplæringstilbodet til familiane i Salem. Forutan å synga kristne songar under samlingsstundene, har me bibelsamling kvar torsdag. Emna for bibelsamlingane er henta frå dåpsopplæringsplanen som vart utforma av NLM ung i 2008.

Trusopplæringstilbodet i Salem i dag

Sundagsskulen og den opne barnehagen er viktige trusopplæringstiltak. Det same er T1, Salem sitt tenåringsarbeid. Rundt 30 ungdomar deltek på T1-møta kvar fredag. Dei aller fleste tenåringane har ingen tilknytning til Salem utanom desse møta.

I tillegg til desse kontinuerlege trusopplæringstiltaka, ynskjer me at borna kvart år skal få ein spesiell invitasjon til eit arrangement i Salem saman med sitt årskull. Planen er at tilbodet skal veksa i takt med årets 4-åringar, slik at me kvart år framover kan introdusera eit nytt tiltak. Me planlegg å invitera neste års 5-åringar til dåpsskule. Året etter ynskjer me å laga ei markering for 6-åringane i tilknytning til skulestart. Slik vil me fortsetja til alle alderstrinn har sitt årlege møtepunkt i Salem.

Det er dåpssamtalen som markerer starten på samarbeidet mellom dåpsfamilien og forsamlinga. Me legg opp til at denne samlinga nettopp skal vera ein samtale, der foreldra både kan stilla spørsmål, men også fortelja oss kva dei ynskjer for borna sine og kva dei ønskjer hjelp til i den kristne oppsedinga.

På dåpsdagen får barnet boka «i Guds hand» som dåpsgåve av forsamlinga. Foreldra og fadrane får brosjyren Dåp i NLM, i tillegg til at fadrane får kvart sitt bønnekort med namnet på dåpsbarnet. På 1, 2- og 3-årsdagen for dåpen, får barnet ei helsing og ei gåve. Det året barnet fyller fire, blir det invitert til ei ettermiddagssamling og til sundagsmøtet påfølgjande søndag. Der får barnet ein barnebibel.

For fyrste gong vart det i haust delt ut biblar til dei største borna i forsamlinga. For framtida vil alle 10-åringane i Salem få kvar sin bibel ved semesterstart i august.

Det er for tida ikkje konfirmasjonsundervisning i Salem, men dersom det er stor nok interesse for det, vil me allereie neste skuleår invitera til konfirmasjonsførebuing i samarbeid med krinsen.

Tiltak retta mot heile familien

Det er sagt så ofte at det nesten er ein klisjé. Heimen er den viktigaste arenaen for trusopplæring. Skal me ta dette på alvor, betyr det at me burde ha mindre fokus på aktivitetar utanfor heimen, og meir fokus på å styrka heimane som trusopp-læringsarena. Me trur likevel at arrangement for born og familiar kan ha verdi, spesielt dersom dei stimulerer det andelegelivet på heimebane. Dette betyr at samlingane me inviterer til bør ha eit mål utover sjølve samlinga. Til dømes forsøker me under samlinga for fireåringane å skapa forventning til barnebibelen dei skal få, slik at det blir enklare å ta den fram heime. Samlingsstundene i Salem Open Barnehage har som mål å læra foreldra kristne songar som dei kan ta med seg heim. Når me denne påsken inviterer til familieleir for fyrste gong, er dette fordi me ynskjer at familiane i forsamlinga skal bli betre kjent med kvarandre.

Heimen er den viktigaste arenaen for trusopplæring og foreldra er dei viktigaste lærarane. Dette betyr at tiltak retta mot foreldra kan vera vel så viktige trusopp-læringstiltak som samlingane for borna. Dei siste åra har me difor invitert foreldre og andre interesserte til temakveldar ein til to gonger i semesteret. I tillegg har Salem misjonsforsamling fleire godkjente PREP-kurshaldarar og satsar på å kunna invitera til samlivskurs ein gong i året.

Forventningar til NLM sentralt

NLM ung har allereie gjort ein prisverdig innsats med å få ferdig fyrste del av den sentrale dåpsopplæringsplanen. For Salem misjonsforsamling vil det vera av stor verdi om planen blir slutført. I arbeidet med den lokale trusopplæringsplanen vår saknar me eit gjennomarbeida dokument frå sentralt hald som me kan bygga vårt arbeid på. Me ynskjer oss ein systematisk og heilskapleg plan som kan seia oss noko om kva dåpsopplæringa skal innehalda og idear til korleis me kan formidla bibelstoffet. Ein god trusopplæringsplan er eit viktig arbeidsreiskap i møtet med foreldra for å klargjera ansvarsforholdet og forventingane mellom heim og forsamling.

Gjennom arbeidet med trusopplæringsreforma sin har Den norske Kyrkja gått gjennom ein gigantisk bevisstgjeringssprosess. Trusopplæring har blitt ei merkevare! Alle tilsette, frå prost, til kyrkjemusikar og kyrkjetenar har del i reforma. Eg ynskjer meg tilsvarende prosess i NLM. Eg vil at trusopplæringa i dei ulike forsamlingane skal opplevast som eit felles ansvar. Det handlar om å gje borna det beste for at dei skal bli bevarte i den trua dei er døypte til. Me ynskjer å utrusta born og unge til teneste for Gud. Kven skal me elles kunna sende ut som misjonærar i framtida?

Del 4: Trosopplæringen i noen av NLMs samarbeidskirker på misjonsfeltene

Dåpsopplæring/trosopplæring i WJELC

Av Bård Hauge, tidligere misjonær i Japan

Sentrale initiativ

West Japan Evangelical Lutheran Church (WJELC) har et eget undervisningsutvalg som har fungert i mange år og under mange ulike kirkestyres og -presidenters ledelse. En av utvalgets hovedoppgaver har vært å utarbeide undervisningsopplegg for trosopplæring; dåpsforberedelseskurs, dåpsoppfølgingskurs, konfirmantundervisning og søndags-skolene. På tross av mange gode intensjoner og flere forsøk på å dra et slikt arbeid i gang, har det ennå ikke lyktes WJELC å komme fram til et felles, sentralisert undervisningsopplegg som lokalmenighetene vil bruke. Dette er ganske underlig, for japanerne er generelt raske til å innrette seg etter felles paroler og følge instruksjoner fra et sentralledd. Når det likevel ikke har lyktes å komme i mål med et slikt arbeid i WJELC, kan det ha mange årsaker. Jeg nevner noen av dem her, og viser ellers til drøftingen nedenfor:

- Japanere jeg nylig har snakket med, mener en hovedårsak er at kirkestyret/presidenten har gitt uklare signaler om hva de forventer av et opplegg. Hver ny kirkepresident har hatt sine idealer og sitt program som han vil ha gjennomført, men etter 2, 4 eller 6 år er han blitt skiftet ut, og det har kommet nye signaler som har gått i en annen retning.
- Medlemmene i undervisningsutvalget er jevnlig blitt skiftet ut.
- Temaet er sensitivt, og det er mange ulike meninger om saken i WJELC.
- WJELCs konstitusjon legger opp til selvstendige lokalmenigheter etter en tilnærmet kongregasjonalistisk modell.
- Mange lokalmenigheter har utarbeidet egne, til dels sofistikerte opplegg, og noen av prestene/misjonærene har gitt ut trosopplæringsbøker.

De siste årene har «videreføring av troen til neste generasjon» vært et hovedtema på kirkas årsmøter, og flere ressurser enn tidligere er nå satt inn i arbeidet med å utarbeide et felles undervisningsopplegg. Japanere jeg har snakket med, har tro på at det snart kan komme konkrete resultater av arbeidet.

Lokale initiativ

Foreløpig fungerer opplæringen på initiativ fra enkeltmenighetene, noen ganger planmessig, først og fremst i de store menighetene, andre ganger mer tilfeldig og ad hoc. Alle ser at trosopplæring er viktig for den enkelte og for menigheten som helhet, men vilkårene er svært ulike i de ulike menighetene med tanke på medlemstall og profil, personell og økonomi. Derfor blir det konkrete opplegget ulikt fra menighet til menighet. Jeg kan ikke ta med alle lokale varianter, men vil prøve å presentere noen av de mest brukte oppleggene. Alle menighetene har opplæring i forkant av dåpen,

og de fleste fortsetter med dåpsoppfølgingkurs. Men i små menigheter kan det gå flere år mellom hver dåp. Alle har også, så sant de greier å samle barn, en eller annen form for søndagsskole eller «Church School».

Opplegg og læreverk

Her kan vi for det første tale om tradisjonelle katekismeopplegg og katekismelignende fremstillinger av systematisk-teologisk art. Dernest har vi bibelstudieopplegg for begynnere og viderekomne, og for det tredje har vi søndagsskoleopplegg, inkludert konfirmantopplegg.

Katekismer

Kami no sukui no michi – Guds frelses vei

Den suverent mest brukte katekismeboka i WJELC (og i mange andre lutherske kirker) er en oversettelse ved japaneren Chitose Kishii av den norske presten H. U. Sverdrups forklaring til Luthers lille katekisme, utgitt av «the Evangelical Lutheran Church, Japan Mission» på det felleslutherske Seibunsha-forlaget i 1957. Forlaget er nå nedlagt, og rettighetene til boka, som kom i 14-15 opplag på Seibunsha (jeg har et eksemplar av 13. opplag fra 1982), ble i 1988 overført til NLM, som har fortsatt å trykke den opp. Den er fremdeles etterspurt i mange menigheter, mens den i andre er mer kontroversiell. Den norske originalen stammer fra 1893 og er en tradisjonell katekisme med spørsmål og svar, nokså fjern fra moderne pedagogikk og didaktikk. Den japanske oversettelsen bygger på en engelsk oversettelse ved E. G. Lund på Augsburg Publishing House fra 1900, revidert av H. A. Urseth i 1947 (The Messenger Press) og nok en gang revidert og utvidet for bruk i Japan av en «Revision Committee of the Evangelical Lutheran Church, Japan Mission» i 1956. Den er fortsatt helt enkel med spørsmål og svar, uten noen form for bilder eller spennende layout. Det er vel knapt noen som bruker den som ei «puggebok» lenger, selv om det ikke ville være helt utenkelig som metode i Japan, men den brukes heller som grunnlag for samtale om de ulike temaene. Bokas styrke er at den hele veien viser til hva Bibelen sier om de ulike spørsmålene, slik at brukeren blir kjent med Bibelen og vant til å slå opp i den underveis. Den er «misjonærvennlig» fordi den er trykt med lydtegn ved siden av de kinesiske tegna og derfor lett å lese. Den gjengir først hele Luthers lille katekisme uten kommentarer, før den går tilbake til begynnelsen igjen og kommenterer.

Luthers lille katekisme i ny utgave

I 2003 fikk WJELC trykt opp en ny oversettelse av Luthers lille katekisme med støtte fra den amerikanske organisasjonen Lutheran Heritage Foundation (LHF). Den er noe mer moderne i språket enn Kami no sukui no michi, men ellers er formen ganske lik første del av denne. I tillegg til selve katekismen inneholder den også noen bønner. Det er snakk om at det skal utgis en «forklaring» via de samme kanaler, men denne ser ut til å la vente på seg. Denne katekismeutgaven er ikke til salgs, bare til utdeling fra WJELC.

Yasashii kirisutokyō nyūmon – En enkel innføring i den kristne tro

I 1982 ga den daværende presten i Okayama lutherske kirke (WJELC-menighet), Takeshi Miyamoto, ut ei lita bok på ca. 100 små sider kalt En enkel innføring i den kristne tro. Den kom på Seibunsha forlag. Jeg har brukt boka en del i dåpsopplæring for voksne og funnet den både god og anvendelig, men den er ikke lenger å få tak i. Noen menigheter har den likevel tilgjengelig for utlån. Første del av boka omhandler

de grunnleggende læresetningene om Bibelen, Gud, Jesus Kristus, Den Hellige Ånd, tro og frelse (inkludert noe om sakramentene). Andre del presenterer de ti bud, trosbekjennelsen og Fadervår. Så følger noe om tro og trosliv og en presentasjon av noen personers vei til kristentroen.

Bibelstudieopplegg

Crossways

Dette er et internasjonalt og interkonfesjonelt opplegg med utspring i Australia, men med hovedkontor i USA i dag. Opplegget brukes internasjonalt både av lutherske og andre kirker, og det ble introdusert i Japan på slutten av 1980-tallet gjennom Seibunsha (eller Seibunshas leder). Det er et omfattende og systematisk bibelstudieopplegg som går gjennom både Det gamle og Det nye testamentet, og det leveres med fargerike illustrasjoner. Linjeføringen i illustrasjonene er noe grov, og mange japanere synes bildene er lite vakre. Det meste av materialet er oversatt til japansk, men ikke alt. Crossways ble brukt en del i Nishi Akashi og Aotani på 1990-tallet, og presten i Aotani, Yasushi Ikegami, som den gang var kirkepresident, promoterte det aktivt. Det ble brukt som dåpsoppfølgingsprogram mer enn dåpsopplæring i forkant. Crossways ble også brukt en del i Kinki Evangelical Lutheran Church, som har sitt utspring i Det Norske Misjonsselskap og Den Evangelisk-Lutherske Frikirkes arbeid. Opplegget blir ikke mye brukt nå.

Bethel Bible Study

BBS minner organisatorisk om Crossways. Det er internasjonalt, USA-basert og luthersk. En prest i Japan Evangelical Lutheran Church, Ōshiba, har vært kontaktperson for SSB i Japan. Dette er også et systematisk studium av GT og NT med illustrasjoner og memoreringsteknikker. I Japan brukes det av både lutherske og andre kirker, særlig katolske. Flere av WJELCs menigheter bruker programmet. Man må sertifiseres som lærer for å kunne undervise i kurset, og det arrangeres lærerkurs med jevne mellomrom. Dette er også et kurs som har mest appell til de som allerede er døpt og aktive i menigheten. Kurset/kursmaterialet koster en god del.

Andre bibelstudieopplegg for voksne

Det finnes en rekke bibelstudieopplegg på japansk, både av luthersk og ikke-luthersk karakter. Ikke alt er like godt. Innenfor WJELC har et opplegg utarbeidet av den finske misjonæren Mailis Janatuinen fått en viss inngang, særlig hos lekfolket. Hun tar for seg utvalgte tekster fra Bibelen og stiller spørsmål til disse på en slik måte at leseren/studenten skal kjenne at han er «midt i teksten». Opplegget er tilgjengelig både på engelsk og japansk i tillegg til finsk. En annen som har utarbeidet tospråklige opplegg til bibelstudier på engelsk og japansk, er engelskmannen Hugh Trevor. Mange misjonærer har brukt hans opplegg, for eksempel i engelske bibelklasser. I tillegg til disse har både Lutheran Hour og KLTS gode brevkurs til trosopplæring, men disse blir hovedsaklig brukt av enkeltpersoner, og ikke av hele menigheter. Alpha-kurs er også introdusert i Japan, men jeg kjenner ikke til at de har blitt brukt i WJELC. Ellers har de ulike menighetene ofte egne opplegg, utarbeidet av den lokale presten eller andre ledere i menigheten.

Søndagsskoleopplegg

Seichō - vokster

Det absolutt mest brukte søndagsskoleopplegget kalles Seichō, og er utarbeidet av det evangelikale mediehuset Word of Life Press Ministries. Det tar for seg én bibel-

tekst hver uke og tilrettelegger den for ulike aldersgrupper, med spørsmål, arbeidsoppgaver/arbeidsbøker, tegninger og minneord. Seichō kommer altså i 5-6 ulike aldersskikt, fra de aller yngste opp til videregående skole, men det er den samme bibelteksten som tas fram på alle nivåene. Det er et omfattende arbeid som blir lagt ned i utarbeidelsen av tekstkommentarene og arbeidsbøkene for hver søndag. Opplegget har høy kvalitet, noe som gjenspeiles i allmenn bruk. Men som søndags-skoleopplegg flest har det med veldig mye stoff fra GT med kommentarer som tenderer i retning moralisme. Det kan være vanskelig å få gitt barna det frie evangeliet. Seichō kan også brukes i konfirmasjonsforberedelsen.

MEBIG

Dette er et originalt japansk opplegg utarbeidet av en prest på Hokkaidō. Det er et helhetlig dannelseskonsept som innebærer mye mer enn bare bibelundervisning eller opplæring i kristen tro. Barna innlemmes i et hierarkisk klubb-system med strenge regler for oppførsel mot hverandre og lederne. De yngre tjener de eldre. Det blir gitt ulike incentiver til den som opptrer korrekt, blant annet blir godteri brukt som premie. Navnet er et sammendrag av Memory Bible Games. Noen av menighetene i WJELC prøver ut dette systemet. Det synes å ha appell fordi det er «japansk». Som tilfellet var med BBS, følger det med et opplæringsprogram for lederne, så det er ikke enkelt å hoppe av når man først har bundet seg til programmet. Mange innen WJELC er skeptiske til MEBIG.

Konfirmasjonsforberedelser

Jeg kjenner ikke til noen spesielle konfirmantopplegg som blir brukt utenom de jeg allerede har nevnt. Det er å håpe at undervisningsutvalget kan komme fram med noe bra her. Konfirmasjonsalderen kan variere fra 15-16 år til 25+. På dette nivået er det som regel svært få personer det dreier seg om i hver menighet, og det er snakk om ungdommer som liker å reise og møte jevnaldrende, så her ligger det til rette for samarbeid. Slikt samarbeid har utviklet seg på «nordfeltet» og i «Kōbe-området» de siste årene. Der har de arrangert felles ungdoms-/konfirmantleirer med brukbar deltakelse. Det faste leirarbeidet på Hiruzen Bible Camp kan også ses på som en del av konfirmantarbeidet. Der er det årlige barne-, ungdoms- og unge voksne-leirer (jf. UL) i regi av WJELC. Men det har vist seg vanskelig å samle fullt hus på disse leirene. Barne- og ungdomsarbeidet i WJELC trenger vår særlige forbønn.

Barnehagene

NLM startet barnehager i mange av WJELC-menighetene på 1950-, 60- og 70-tallet, og et stort og godt trosopplæringsarbeid ble drevet ut fra disse. Etter hvert som kravene til opplegg, bemanning og utstyr ble strengere, samtidig som det offentlige bygde mange nye barnehager, så ikke kirka seg i stand til å drive alle sine. Flere ble derfor nedlagt, og nå er det kun to barnehager igjen i WJELC. Det er Aobaen i Aotani og Den lutherske barnehagen («Blåveisbarnehagen») i Tottori. Den siste er sertifisert som skoleinstitusjon og har offentlig støtte, mens Aobaen mangler begge deler. Den trekker likevel til seg mange barn på grunn av sin diakonale profil. I begge barnehagene er det mulig å ha andakt, lære barna kristne sanger osv. I flere av menighetene der barnehagene ble nedlagt, håpet en å kunne fortsette med ulike former for barneopplegg, til dels i de gamle barnehagelokalene. Noen har lykkes forholdsvis bra med SFO-lignende opplegg, men de fleste har funnet at det er lettere sagt enn gjort å samle barna når det skal skje på fritida.

Dåps- og menighetsopplæring på Taiwan

Av Meiken Buchholz, tidligere misjonær på Taiwan

Denne lille artikkelen baserer seg på våre observasjoner fra den tiden vi var involvert i menighetsarbeid innen NLMs samarbeidspartnere i Taiwan, Lutheran Church of the Republic of China (LCROC) og China Lutheran Seminary (CLS). I tillegg har vi hatt en telefonsamtale med pastor Du (mangeårig pastor i synoden og fortiden også biskop for synoden) og rektor Yu (CLS), som naturligvis har mange kontakter i forskjellige kirkesamfunn på Taiwan.

En innledende merknad

Alt som har med skole og kunnskap å gjøre, har høy verdi i kinesisk kultur. Derfor er det veldig vanlig å tilby kurs om alt mulig i forskjellige sammenhenger – fra blomsteroppsetting og barneoppdragelse til buddhistisk visdom. Da er det bare naturlig at også de kristne menighetene utvikler forskjellige kurs for å vekke og styrke det kristne livet. I tillegg finnes det et stort spektrum av kristen litteratur som er gitt ut i Asia for dem som leser kinesisk. (Det eneste problemet er å få tak i denne litteraturen fordi kristne bokhandlere finnes bare i storbyer). Sammenlignet med den lille andel av befolkningen som de kristne utgjør, finnes det altså i dag et bredt tilbud av media for kristen opplæring.

Dåps- og trosundervisning innen LCROC

Det finnes ikke et enhetlig opplegg for dåps- og menighetsundervisning innen LCROC. Det er vanlig å ha dåpsgudstjeneste to ganger i året, oftest til jul og påske. Som forberedelse kreves det en innføring i den kristne tro, dette opplegget går over minst seks uker. Menigheten lager ofte dette materiellet selv. En tredjedel av dem bruker *Luthers lille katekisme* som en del av opplegget. Minst én av synodens menigheter inkluderer en kort kirkehistorisk oversikt med fokus på reformasjonstiden, opprinnelsen til de ulike kirkesamfunnene og en kort informasjon om bakgrunnen for synoden. Det viktigste undervisningen vil formidle, er frelsesvisshet. Dåpskurset fungerer i de fleste menighetene som klasseundervisning, og samler folk i alle aldre. I menigheter som vektlegger smågrupper, gjennomgås materiellet i grupper på to og to, der den som skal bli døpt, veiledes av en moden kristen som blir bindeleddet til en smågruppe.

Når det er snakk om barnedåp, føres det vanligvis bare én samtale med foreldrene. Hvis foreldrene bare har et løst forhold til menigheten, bruker presten gjerne anledningen til å få flere samtaler med dem om den kristne troen. Selv når menigheten er liten, legges alt til rette for å tilby søndagsskole for barna.

Barnedåp er ikke selvsagt for menighetens medlemmer, kanskje fordi flere av dem opprinnelig har en annen kirkelig bakgrunn. Følgelig er det ikke hvert år at man har konfirmanter, vanligvis skjer det når de unge begynner på ungdomsskolen, altså rundt 12 årsalderen. Konfirmantene følger samme opplegget som menighetens dåpkandidater.

Antallet konfirmanter er relativt lite sammenlignet med antallet dåpskandidater, og konfirmasjon blir nesten et unntak fra regelen.

I tillegg til kurset som direkte forbereder til dåp, gis det ofte kurs (omtrent 12 uker) for å bli kjent med Jesus. Dette kurset er lagt opp for unge kristne og søkende mennesker, både døpte og udøpte.

Et annet emne som menigheten prioriterer høyt, er å lære opp medlemmene til regelmessig bibellesing. Store menigheter tilbyr et helt system som i løpet av noen år gir en innføring i viktige deler av Bibelen. En enklere måte kan være å oppfordre alle medlemmene til å holde seg til en bibelleseplan og så ha en spørrekonkurranse en gang i måneden etter gudstjenesten. De som klarer å komme gjennom Bibelen i løpet av året, får en premie. Spørsmålet om «Hvor mange ganger har du lest gjennom Bibelen?» er nokså vanlig.

Neste steg er medarbeideropplæring, særlig til å være et vitne og å lede smågrupper. De store menighetene kjører her gjerne sitt eget opplegg. For mindre menigheter kan det være aktuell å bruke et tilbud fra CLSs «grasrotprogram»: Seminaret (CLS) organiserer en systematisk opplæring over flere år. Forutsetningen er at menigheter i området går sammen om å rekruttere et tilstrekkelig antall deltagere. I hovedstaden Taipei har de kristne mange tilbud om kveldskurs ved forskjellige seminarer og kristne institusjoner.

Et nytt tilbud CLS gir som medarbeideropplæring er en kinesisk versjon av kurset «Sharpening Your Interpersonal Skills» (SYIS), som opprinnelig er laget i USA. Dette kurset har fokus på mellommenneskelige relasjoner og modningsprosesser. Kurset har en annerledes pedagogikk enn den vanlige skolepuggingen. Her satser en på konsentrerte læringsprosesser og interaktive metoder.

Utfordringer og behov

Pastor Du sier at den store utfordringen er å lære opp den enkelte kristne til å leve troen ut i hverdagen og til å ta på seg oppgaver i menigheten. Aktiv medvirkning i menigheten betraktes som avgjørende for kristen vekst. Om det ikke skjer, forblir de kristne bare «gudstjenestebesøkende». Når det gjelder hverdagslivet, blir ofte kurs om ekteskap og familie nevnt som et stort behov.

På den ene siden er det ønskelig med et mer enhetlig opplegg for dåpsopplæring i synoden. På den andre siden må en bare innse at det ikke er stor åpenhet for pålegg fra synodeledelsen.

Hvordan presenteres sammenhengen mellom dåp og opplæring? Rektor Yu påpeker at det generelt sett er lite undervisningen om sakramentene – heller ikke om det lutherske synet på sakramentene. Dåpen blir betraktet som et startskudd på kristenlivet, og den er så å si uten betydning for den videre utviklingen som kristen. Undervisningen understreker dåpens betydning som et menneskes bekjennelse til Kristus og som et menneskes pakt med Gud. Det snakkes lite om Gud som den handlende part, som den som oppretter pakten. Dermed legges vekten helt fra starten av det kristne livet på det som menneskene bør gjøre. På dette punktet ville det være nyttig å trekke innhold fra den lille katekisme inn i opplæringen.

Selv om det finnes forskjellige behov innenfor dåps- og menighetsopplæring, sier verken Du eller Yu at det er aktuelt å oversette noe materiell. Men input utenfra kan tjene som referanser og tankevekkere for kinesere som er opptatt av evangelisk undervisning.

Noen avsluttende merknader

At opplæring har sterke røtter i kinesisk tradisjon og er en velkjent sak for alle, betyr ikke automatisk at den fungerer godt for alle og over alt i den kristne menighet. De

erfaringer og forventinger folk har rundt opplæringen generelt, påvirker naturligvis også hvordan en ser på kristen opplæring.

Om en er vant til å tenke læring som pugging av skriftlig materiell og kontroll gjennom spørsmål og svar, står kristen opplæring i fare for å erstatte personlig vekst med upersonlig dressur. Iveren etter opplæring er helt klart en styrke for menighetene på Taiwan, og en viktig basis for kristen vekst. Men først når kunnskapen når fram til hjertet, kan det utvikle seg et kristent liv.

Det er også et annet aspekt ved dette: De som fant seg tilrette med opplæringen i skolen, opplever det som naturlig å lære på samme måten om den kristne troen. Men for dem som med glede tok farvel med skolens opplæring og kastet seg inn i det praktiske yrkeslivet, blir terskelen inn i den kristne menigheten veldig høy: De blir konfrontert med en bok, en «lærer» og en «klasse», som konkurrerer om de riktige svarene. Den største utfordringen Taiwans menigheter har, er problemet med å nå inn til grasrota. Det er bønder, fiskere, fabrikkarbeidere, næringsdrivende med restauranter, små butikker eller håndverk – folk som stort sett er sterkt knyttet til taiwanesisk språk og folketro, og som og med en viss stolthet tar avstand fra det intellektuelle livet. Dette forholdet er et ekstra stor tankekors når en tenker på at bildet i Kina er stikk motsatt: Her står kristendommen sterkt nettopp på grasrota.

Ingen av disse pedagogiske utfordringene er begrenset til Taiwan eller den kinesiske verden. Men de er viktige utfordringer i den kristne opplæringen i dag. Noen på Taiwan er alt på leting etter nye veier. De ønsker å legge forholdene til rette for at mennesker skal lære om Jesus og vokse som kristne. Dette er et område det er verdt å støtte.

Dåps- og trosopplæring innen Mekane Jesus kirken i Etiopia

Av Johnny Bakke, pensjonist, tidligere misjonær i Etiopia

Mekane Yesus kirka ble offentlig registrert i 1959 og hadde den gang rundt 20.000 medlemmer. I dag opereres det med et medlemsantall på over 5 millioner. Dette gjelder dømte medlemmer. Antallet av nattverdberettiga medlemmer er betydelig mindre. Dette henger ikke bare sammen med at en gjerne blir konfirmert i 15 års alderen, men også at kravet for å kunne bli nattverdmedlem har variert sterkt fra synode til synode.

Mekane Yesus kirken har i disse årene fått nye medlemmer, dels ved at animister har møtt evangeliet og har sagt at de vil tro, dels ved at folk som tidligere var døpt i den Ortodokse kirken ønsket å bli medlemmer i en evangelisk kirke og dels ved dåp av menighetsmedlemmer. De som kom og sa at de ville tro ble ikke regnet med i noen offisiell statistikk før de hadde gått igjennom dåpskurs og var blitt døpt. Tidligere dømte medlemmer av den Ortodokse kirka ble regnet med blant medlemmene, men de ble ikke nattverdberettiga før de hadde gått igjennom et kurs. Barn av menighetsmedlemmer blir invitert til konfirmasjonsundervisning.

Innenfor dette generelle bildet finner vi veldig store variasjoner. Historisk sett er det de menighetene som har vokst ut av tysk misjonsarbeid som har lagt størst vekt på tradisjonell konfirmasjonsundervisning. Vi finner disse menighetene i områder med både tredje og fjerde generasjons evangeliske kristne. Disse menighetene har hatt et bedre tallmessig forhold mellom medlemmer og evangelister/prester enn de områdene, spesielt i sør og sørvest Etiopia, der kirkeveksten har vært veldig stor. Forholdene i disse mer veletablerte menighetene gjorde det mulig å drive konfirmasjonsundervisning etter den samme modell som vi var vant til også her i landet for et par generasjoner tilbake. Opplegget var ofte så strikt at mange falt igjennom, de måtte ta kurset om igjen eller klarte det rett og slett ikke.

De fleste andre synoder har verken ønsket eller maktet å drive dåps- og konfirmasjonsopplæring etter denne modellen. For å ta de områdene som vi kjenner best fra Misjonssambandets arbeid, så var tilstrømmingen av mennesker som ville tro så stor at det forholdsvis begrensa antall av lønna og frivillige evangelister rett og slett ikke makta å «legge lista så høyt» som en ønsket. Svært mange av de som meldte seg til dåpskurs kunne verken lese eller skrive, mye sto og falt med evangelistenes evner til å formidle.

Dåpsundervisningen ble gitt høy prioritet. Kirke og misjon satsa sterkt på å kalle og dyktiggjøre evangelister som kunne gå inn i dette arbeidet. Men som allerede antyda, kvaliteten på denne undervisningen kunne variere sterkt fra menighet til menighet, fra synode til synode. Det samme kan sies om de hjelpemidler og det undervisningsmaterielle som fantes.

Mange misjonærer hadde bedre forutsetning for å kunne bidra på dette feltet enn de lokalt opplærte kreftene. Sammen utgjorde etiopiske evangelister/lærere/prester og misjonenes utsendinger en ressurs som kirka fikk godt utbytte av gjennom mange års sommer-workshops ved den evangeliske høyskolen i Debre Zeit. Her ble det utarbeidet kursmaterielle for bibelskoler, folkeskoler, konfirmasjons- og dåpskurs. Selv om mesteparten av dette materielle nå er mer enn 30 år gammelt, så har det fortsatt veldig stor betydning i kirkens arbeid.

Det er helt klart at årene under kommunistregimet i Etiopia, 1974-1991, også førte med seg store vansker for trosopplæringen. Kirka kjempa en hard kamp for å overleve. Presset fra de marxistiske styresmakter var sterkt, det var veldig begrensa hvilke aktiviteter menighetene kunne ha. Å være kristen ble sett på som bakstreversk og en hindring for framgang og utvikling. Påvirkningen gjennom skole, radio og TV var massiv og hadde virkning langt inn i de kristne miljøene. Aktive kristne, spesielt blant de yngre ble forfulgt på mange måter. Det er ingen tvil om at kirka i de åra ikke var i stand til å gi nødvendig opplæring og undervisning. Dette er en negativ arv som en ennå sliter med.

At mange av kirkens dømte medlemmer ikke blir nattverdberettiga, er fortsatt et stort problem. Praksis varierer, noe statistikkene viser, men det ser ut til at det er vanskelig å føre dømte medlemmer fram til et modent kristent ståsted. Det er helt sikkert mange og ulike grunner til dette:

- Den store kirkeveksten og mangelen på dyktige arbeidere er viktige grunner. Antall bibelskoler har gått jamt og sikkert nedover. Opplæring ved hjelp av TEE (Theological Education by Extension) har gitt gode resultat i enkelte synoder, men også dette er en undervisningsform som krever resurser. De som blir utdanna ved de teologiske seminarene får sjelden arbeid helt nede på grasrota. Utenfor de større bymenighetene er det ikke enkelt å ha sin egen prest og ofte heller ikke evangelist i heldagsstilling.
- Utdanningspresset gjør at all undervisning som ikke gir poeng får mindre betydning. Det er ikke enkelt å samle barn og ungdom til egne trosopplæringsklasser utenom den vanlige skoletida.
- Mange evangelister og prester blir av mange ungdommer klassifisert som gammeldagse og utgått på dato. Moderne media, TV og videoprogrammer, trekker mer.
- De fleste menighetene makter ikke å tilby barn og ungdommer aktiviteter utenom det å være med i et kor. Ikke alle finner seg til rette i et kor, og ikke alle korsangene har et solid og variert bibelsk budskap.

Den karismatiske bevegelsen har de siste 40 åra tilført kirka mye godt, men det er ingen tvil om at den ofte ensidig subjektive forkynnelsen har gitt mange menigheter en slagside. Mange kristne mangler det kristne fundamentet som holder også i vanskelige og tyngre tider. Det blir gitt mange kurs med god og solid opplæring, men det har vist seg vanskelig å skulle konkurrere med populære predikanter som oppfattes som mer «åndelige» enn de som til vanlig står på talerstolene.

De aller fleste ledere på synode- og kirkeplan ser at den store utfordringen nå ligger innenfor dåps- og trosopplæringen. De er klar over at den vante situasjon, at kirkene er overfylte til alle tider, ikke fortsetter automatisk.

Det satses fortsatt godt på opplæring av arbeidere, først og fremst på kvalitet, men også kvantitet. Når en husker at medlemstallet er over 5 millioner og fortsatt øker sterkt, så er det lett å forstå at dette er en oppgave som kan ta pusten fra de fleste.

Etiopia har vært og er fortsatt et land der det muntlige ord sitter i førersetet, så selv om det er veldig viktig med litteratur av forskjellig slag, så må hovedvekten fortsatt legges på den undervisningen som skjer fra mann til mann.

Kirka var tidlig ute med å produsere radioprogrammer, men en er ennå avhengig av at disse blir sendt over utenlandske stasjoner. Det har vist seg vanskelig å få staten til å løse opp på radio- og TV-monopolet. En håper på at dette vil skje, og en

ruster seg til å bruke den muligheten. CD'er og også DVD'er med kristent innhold blir produsert. Slike media vil i tida som kommer, bli av stadig større betydning også for trosopplæringa.

«Med åpne armer»³⁹ – dåpsopplæring for voksne med muslimsk bakgrunn

Av Kari Synnøve Børve, misjonær i Øst-Afrika

Hvordan kan en vanlig norsk menighet ta i mot en person med muslimsk bakgrunn som ønsker å bli kristen? Møter mellom islam og kristendom skjer ikke lenger bare «ute på misjonsmarkene», men like gjerne i våre nærmiljøer. Stadig flere menigheter opplever derfor å komme i kontakt med mennesker med muslimsk bakgrunn som ønsker å bli døpt. Hvordan kan menigheten på best mulig måte gi dåpsopplæring til denne personen?

Jeg bruker begrepet dåpsopplæring i dets videste betydning, som alle de virkemidler menigheten kan ta i bruk for å hjelpe den søkende inn i menighetsfelleskapet og frem til kristen tro og åndelig modenhet, både i forkant og etterkant av en dåp. Dåpsopplæring skiller seg fra andre religionsmøter, slik som evangelisering og religionsdialog, i det at vedkommende allerede har en intensjon om å bli kristen. Dåpsopplæring for en konvertitt i Norge vil også i sitt vesen være noe annerledes enn i en tradisjonell misjonskontekst.

Dåpsopplæring med utgangspunkt i kandidatens interessefelt

Det å starte opp dåpsundervisning for noen som har lite bakgrunnskunnskap om kristendommen, kan virke litt overveldende. Dåpslæreren har kanskje masse han ønsker å formidle på en gang. En aktuell problemstilling blir derfor temmelig fort: Hvor starter man? Hva bør dåpsopplæringen ta utgangspunkt i?

For å finne svar på dette, bør dåpslæreren snakke med dåpskandidaten om hvorfor vedkommende er interessert i kristen tro. Ikke først og fremst for å dømme om vedkommende har «riktig» motivasjon for å bli kristen, men fordi de bakenforliggende årsakene sier noe om hvilke spørsmål han eller hun søker svar på i dåpsopplæringen. Det er her dåpskandidatens interessefelt vil ligge. Ved å ta utgangspunkt i disse brennende spørsmål eller uttalte lengsler, sikrer man at undervisningen møter kandidatens opplevde behov. Da vil det sannsynligvis heller ikke ta lang tid før vedkommende erfarer et behov for å lære mer om andre sider ved kristen tro.

Hva dåpsopplæringen bør ta utgangspunkt i, varierer altså etter hva som er årsakene til at dåpskandidaten er interessert i kristendommen. Dette gir en naturlig innfallsvinkel i starten av opplæringen. Det er likevel ikke nødvendig å vektlegge denne innfallsvinkelen gjennom hele undervisningsperioden. Etter hvert som undervisningen skrider frem vil nemlig dåpskandidaten gjerne erfare at behovene endrer seg, nye spørsmål dukker opp i bevisstheten og interessefeltet skifter.

Dåpsopplæring tilpasset kandidatens muslimske bakgrunn

Dåpsopplæringen må selvsagt ta hensyn til dåpskandidatens religiøse bakgrunn. Men hvordan? Det er for det første viktig å understreke at muslimer ikke er en ensartet gruppe. På samme måte som det finnes en rekke ulike konfesjoner og kulturer innen kristenheten, finnes det også en mengde ulike retninger innen islam. I tillegg kommer de kulturelle forskjellene det nødvendigvis vil være mellom f.eks. en kamelgjeter fra Somalia, ei husmor fra Tjetjenia, en student fra Iran og en advokat fra Tøyen. Det er

³⁹ Denne artikkelen oppsummerer noen av hovedpunktene fra min masteroppgave fra MF, *Med åpne armer*.

viktig at de som har ansvar for dåpsopplæringen ikke lar seg styre av forutinntatte forestillinger om muslimer som gruppe, men tar seg tid til å lytte til den enkeltes livshistorie, troshistorie og personlighet.

Mange vil synes det er naturlig at undervisningen vektlegger de tingene kristne og muslimer har felles. Men en slik fremgangsmåte imøtekommer ikke dåpskandidatens behov. En som har intensjon om å konvertere, vil nemlig i større eller mindre grad ønske å ta avstand fra sin tidligere religion.⁴⁰ Dersom man får høre at kristendommen i det store og hele ikke er særlig forskjellig fra den religionen vedkommende ønsker å forlate, vil den oppleves irrelevant og uinteressant. Læreren må derfor ikke være redd for å gå inn på de dogmene der kristendommen er grunnleggende forskjellig fra islam. Gudsbildet, Jesus som Guds Sønn og frelse ved nåde alene er sentrale temaer som må vektlegges. Samtidig er det viktig å unngå å kjøre seg fast i endeløse dogmatiske diskusjoner. En forståelse vil modnes frem over tid. Det er kanskje ikke alle eksisterende menighetsmedlemmer som har en fullstendig og moden innsikt i disse spørsmålene heller?

Dobbel kontekstualisering

Dåpsopplæring for mennesker med muslimsk bakgrunn vil nødvendigvis innebære en form for tverrkulturell formidling. Et viktig spørsmål blir derfor i hvilken grad dåpslæreren bør tilpasse formidlingen til konvertittens opprinnelige kultur. Ut fra missiologiens kontekstualiseringstankegang, vil det være naturlig å legge vinn på å finne ord, uttrykksformer og ritualer som oppleves forståelige og meningsfulle for dåpskandidaten med akkurat den kulturelle bakgrunnen han har. Men en ensidig vektlegging av denne fremgangsmåten kan gjøre at dåpskandidaten ender opp med å praktisere en form for kristen tro som han ikke kjenner igjen hos resten av menigheten.

Dåpsopplæringen bør derfor ha preg av en form for dobbel kontekstualisering. Læreren bør på den ene siden bestrebe seg på å formidle det kristne budskapet slik at det oppleves forståelig og relevant for dåpskandidaten, med de særlige språklige, kulturelle og religiøse forutsetningene han har. På den annen side må dåpsopplæringen legge vekt på å føre konvertitten inn i den lokale menigheten og dens kultur. Dåpskandidaten må derfor få nøkler til å forstå de ord, uttrykk og praksisformer som eksisterer der. Denne siste formen for kulturell tilpasning velger jeg å kalle omvendt kontekstualisering. Omvendt kontekstualisering krever at dåpslæreren har vilje og evne til å se trosutøvelsen i sitt eget menighetsfellesskap fra utsiden og fortolke disse både i et bibelsk og et kulturkritisk lys.

Dåpsopplæring i et sosialt praksisfellesskap

Jean Lave og Etienne Wenger har jobbet med læring som sosial praksis, med utgangspunkt i den gamle mesterlæreinstusjonen. De fremholder at læring skjer i et fellesskap av deltakere med ulike forutsetninger og ulik grad av deltakelse. Læresvenner har i århundrer tilegnet seg ulike håndverk og yrker ved å gå i lære hos en mester. Her får nybegynnere i faget mulighet til å lære seg kunnskaper og ferdigheter gjennom å observere og imitere mer erfarne aktører. Læringen skjer gjennom aktiv deltakelse og handling, som en naturlig del av den sosiale praksis i fellesskapet. I følge Lave og Wenger kjennetegnes læresituasjonen av en form for legitim perifer deltakelse. Etter hvert som læretiden skred frem kunne lærlingene ta

⁴⁰ Syrjänen 1984:90f

på seg stadig flere oppgaver og mer krevende skredderarbeid.⁴¹ Etter min mening er dette også en hensiktsmessig modell å bruke om dåpskandidatens rolle i menighetsfelleskapet. Gjennom å observere og imitere mer erfarne kristne, vil han etter hvert kunne ta stadig større del i det aktive menighetslivet. Slik kan dåpskandidaten skritt for skritt vokse inn i menighetsfelleskapet og sin nye, kristne identitet.

Det kan fort bli en del oppmerksomhet rundt voksne som konverterer. Konvertitten kan oppleve stadige forventninger om å fortelle sin historie, dele vitnesbyrd, delta i tjenestegrupper, og så videre. Slike tilbud må alltid være på konvertittens egne premisser. Det må være legitimt og akseptert at dåpskandidaten som nybegynner har en mer perifer deltakelse i menigheten.

Dåpsopplæring med utgangspunkt i katekismen?

Luthers lille katekisme, gjerne støttet av Pontoppidans forklaring, har historisk sett hatt en sentral plass i den norske dåpsopplæringen, både i hjem, skole og kirke. Den første og største delen av denne katekismen gjennomgår De ti bud. Dette kan tolkes dit hen at loven og Guds bud blir ansett for å være det første og viktigste en kristen bør kjenne til. Personer med muslimsk bakgrunn kommer fra en sammenheng hvor man mener Guds kjærlighet og nåde avhenger av menneskers lydighet og livsførsel. Katekismens vektlegging av budene kan understøtte en slik lovisk religionsutøvelse. Det er etter min mening derfor svært lite hensiktsmessig å ta i bruk Luthers lille katekisme, eller undervisningsopplegg som bygger på denne, i møte med folk som konverterer fra islam.

Hva bør man lære?

Personen Jesus Kristus: Det mest sentrale punktet i dåpsopplæringen må være å bli kjent med personen Jesus, ut i fra evangeliefortellingene. Begreper som «Guds Sønn», «Kristus» og «frelser» må berøres. Det må også formidles at Jesus lever i dag og ønsker en relasjon til den enkelte. Kanskje dåpslæreren og andre kan si litt om hva Jesus og hans frelsesverk betyr for dem? Målet er ikke å kunne gjengi en dogmatisk korrekt teologi, men at dåpskandidaten skal få et møte med Jesus Kristus gjennom vitnesbyrd og bibelfortellinger.

Gudsbilde: En konvertitt vil ha med seg et gudsbilde formet av den muslimske tradisjonen. Dåpsopplæringen bør fremholde hvordan Gud som Far er nær i menneskers liv, og møter den enkelte med kjærlighet, nåde og barmhjertighet. Treenighetslæren må også nevnes. Læreren bør likevel ikke forsøke å presse frem en korrekt lære på dette punktet før kandidaten er moden for det. Dersom man lever i relasjon til den treenige Gud, vil forståelsen vanligvis falle på plass av seg selv etter en tid.

Den Hellige Ånd: Dåpskandidaten må få bli kjent med Den Hellige Ånd som Jesu talsmann i våre hjerter. Dersom dåpskandidaten opplever Åndens virkninger, er det viktig å snakke om hva dette er og hvordan det kan brukes.

Frelsesvisshet: Dåpsopplæringen må understreke at hver den som tror på Jesus skal bli frelst, uavhengig av om man har gjort seg fortjent til det eller ikke. Dette er en lære som er svært annerledes enn den muslimske skålvektankegangen, og det er naturlig om dåpskandidaten bruker lang tid før han erfarer en personlig frelsesvisshet. For mange vil behovet for frelse fra onde makter oppleves mye sterkere enn

⁴¹ Lave 1999:40ff, 48

behovet for frelse fra Guds evige dom.⁴² Jesu seier over den onde bør derfor ha en naturlig plass i undervisningen.

Bønn: Dåpskandidaten må lære hvorfor og hvordan kristne ber. Bønneretten og det kristne barnekåret må understrekes. Be sammen med dåpskandidaten, og inviter ham inn i ditt eget bønneliv. Fortell ærlig om når og hvordan du ber, hva du ber om og hva bønn betyr for deg. Det er viktig at du ikke gir en glansbildefremstilling. Snakk også litt rundt den bønneformen som er vanlig i akkurat din menighet. Ting som bønnestilling, kroppspråk, stemmebruk, ordvalg og lignende kan lett virke fremmede for en utenfra.

Muslimere utfører en renseseremoni før de ber. Konvertitter blir ofte anbefalt å erstatte denne fysiske renselsen i vann med en syndsbekjennelse, som uttrykk for åndelig renselse. Jeg mener dette kan gi inntrykk av at vi ikke kan komme frem for Gud slik vi er. I stedet bør dåpsopplæringen formidle at vi som kristne er rensset en gang for alle, og derfor alltid kan tre frimodig frem for Gud.

Bibellesning: Muslimers forhold til Koranen er svært annerledes enn kristnes forhold til Bibelen. Dåpskandidaten vil derfor ha behov for å lære hvordan han kan bruke Bibelen, gjerne gjennom å lese sammen med en bibelgruppe eller ressurspersoner i menigheten. Mange vil ha med seg forestillinger om at Bibelen har blitt forandret og forfalsket. Undervisningen kan derfor gi en enkel redegjørelse om Bibelens tilblivelse og guddomelige inspirasjon.

Hvilken form bør undervisningen ha?

Utstrakt bruk av foredrag og tavleundervisning kan gi et noe autoritært inntrykk på et så følsomt og personlig område som religion. Ofte kan lærestoffet bedre formidles i samtaleform, der lærer og elev bytter på å undre, stille spørsmål og gi svar. Dåpskandidaten må få rikelig rom til både å fortelle om egne erfaringer og skritt på troens vei. Læreren kan hjelpe ham å reflektere over det han hører, leser og erfarer gjennom å stille åpne spørsmål og bedrive aktiv lytting.

Dåpslæreren har gjerne en mengde kunnskap han ønsker å formidle videre til dåpskandidaten. Det er viktig å være bevisst på at frelsen ikke er avhengig av menneskers kunnskap, forstand og korrekt teologi. Dåpen kan ikke sees på som avslutningen, for ikke å si eksamensseremonien, etter fullført opplæring i kristen tro. Dåpen må i stedet betraktes som starten på det kristne livet, hvor konvertitter i etterkant vil vokse i kjennskap og åndelig modenhet sammen med resten av menigheten.

Hvordan kan dåpskandidaten bli inkludert i menigheten?

Fellesskapet spiller en særlig viktig rolle i dåpsopplæringen, fordi læringsstoffet i seg selv er relasjonelt. Det handler om dåpskandidatens relasjon til den treenige Gud og til det kristne menighetsfellesskapet. Dåpskandidaten har behov for å vokse inn i sin nye status som lem på Kristi legeme. Deltakelse i menighetens møter og fellesskap vil derfor være en sentral del av dåpsopplæringen. Deltakelse i kristne møter krever en del implisitte kunnskaper og ferdigheter. Den som ikke mestrer disse kodene vil føle seg usikker og utilpass. Disse ferdighetene læres best ved å være til stede i menighetsfellesskapet og observere og imitere de mer erfarne deltakerne. Kanskje kan dåpskandidaten få en egen møtefadder til å hjelpe ham med dette?

Dåpskandidaten vil ofte ha behov for at menigheten ikke bare erstatter den muslimske ummaen, men også til en viss grad familien og hele hans sosiale nettverk.

⁴² Østby 1994:229

Dersom det ikke finnes gode tilbud ut over søndagsgudstjenesten, bør slike tiltak bygges opp rundt konvertitten. Det kan være lurt om enkeltpersoner i menigheten får særlig ansvar for å fungere som mentorer eller medvandrere.

Konklusjon

Dåpsopplæringen må legges opp etter den enkelte dåpskandidats behov, med den personlige, kulturelle og religiøse bakgrunnen som vedkommende har. I tillegg til kontekstualisering slik vi kjenner den fra missiologien, krever dette en form for omvendt kontekstualisering, hvor dåpskandidaten føres inn i menighetens kultur og religiøse uttrykk. Opplæringens utgangspunkt må være å svare på de åndelige spørsmål eller lengsler som får dåpskandidaten til å søke mot kristendommen. Deretter må en forvente å bruke mye tid på sentrale temaer i kristen tro som skiller seg fra tilsvarende forestillinger i islam, slik som gudsbildet, hvem Jesus er, veien til frelse, bønn og bibelbruk. Egne undervisningssekvenser kan gjerne skje i en åpen samtaleform. Men en stor del av læringen vil nødvendigvis skje gjennom deltakelse i menighetsfellesskapet, hvor vedkommende vokser inn i en kristen tro og identitet gjennom å observere og imitere mer erfarne medlemmer. Det er derfor av læremessige årsaker, så vel som sosiale, helt avgjørende at man lykkes i å integrere dåpskandidaten i menighetslivet. Samtidig må både dåpslæreren og menigheten være klar over at det å konvertere er en omfattende prosess. Det må på ingen måte forventes verken at vedkommende skal uttrykke en «rett» teologi eller være en bærebjelke i menighetsarbeidet fra starten av.

Kilder

- Lave, Jean. «Læring, mesterlære og sosial praksis,» i: Nielsen, Klaus og Steinar Kvale (red), *Mesterlære*. Oslo: Ad Notamm Gyldendal, 1999.
- Lave, Jean & Etienne Wenger. *Situeret læring*. København: Hans Reitzels Forlag, 2003.
- Opsal, Jan og Arild Bakke. *Mellom kors og halvmåne*. Oslo: Credo Forlag, 1994.
- Syrjänen, Seppo, *In Search of Meaning and Identity, The Finnish Society for Missiology and Ecumenics*. Helsinki, 1984.
- Tippet, Alan R., «Conversion as a Dynamic Process in Christian Mission,» i: *Missiology, An International Review*, Vol V, No2, April, 1977.
- Østby, Jon, «Et oppgjør om kraft og makt?» i: Jan Opsal og Arild Bakke, *Mellom kors og halvmåne*. Oslo: Credo Forlag, 1994.

Dåps- og trosopplæringen i Pokot i Kenya

Av Morten Nord-Varhaug, misjonær i Kenya

«Jeg har stått opp fra de døde syv ganger.» Dette utsagnet fikk vi høre fra en pokot i vår første periode i Kenya. Flere av våre nasjonale venner fortalte oss denne historien, og de trodde på den og mente vedkommende var nærmere Gud enn dem.

Er det behov for spesifikk opplæring? Hva er behovet? Hvorfor er det behov for opplæring? Hvordan kan vi gjøre opplæringen god? Misjonærene har forsøkt å gjøre pokotene bevisste på viktigheten av nettopp et undervisningsprogram i den kristne tro.

Dåps- og trosopplæringen i Pokot

Vi skal nå se på dåps- og trosopplæringen i Pokot. Min bakgrunn er over 7 år som misjonær i området. Arbeidet i disse årene har vært konsentrert omkring dåps- og trosopplæring. Arbeidet ligger under den Evangeliske Lutherske Kirke i Kenya (ELCK). Det er et stort behov for opplæring. De første misjonærene fra NLM/SIK (Islandsk misjonssamband) kom til Pokot på slutten av 1970-tallet. Det brøt da ut vekkelse. Misjonærene møtte det vi må kunne kalle vidåpne dører fra nesten dag en. Britiske evangeliske misjonærer hadde arbeidet fra tidlig på 1930-tallet og var der i over 30 år uten synlige resultater.

Et godt tiår etter at britene trakk seg ut, kom NLM og SIK på banen med en forholdsvis stor misjonærstab. Det ble bygget fem misjonsstasjoner spredt rundt i Pokot. Vekkelsen kom nesten med det samme. Det var og er en åpenhet for evangeliet som kan være vanskelig å beskrive. Andre misjonærer som har jobbet i andre deler av Kenya og Etiopia ser på situasjonen som unikt. Det spesielle ved vekkelsen er et veldig sentralt Kristusvitnesbyrd som pokotene selv er blitt opptatt av å gå videre med til sine egne. Det de selv har opplevd, må andre få tak i. Mennesker blir omskapt til nye mennesker. De er veldig åpne for alt nytt utenfra og er derfor også utrolig mottakelige for Guds ord. Det er veldig viktig å gi dem en solid grunn å stå på for framtiden. Det merkes allerede nå at menigheter fra ulike trosretninger prøver å «stjele» våre kirkemedlemmer eller hele forsamlinger.

Vekkelsen har fortsatt fram til i dag. Jeg reiste hjem i juni 2009 og er glad for å kunne si at vekkelsen bare fortsetter, både i det etablerte arbeidet (som startet på 70-tallet) og i nybrottsarbeid som har kommet til etter hvert. De går ikke lenger bare til sine «egne», men til nabostammer som til og med kan være deres tradisjonelle fiender. Vi ser at det er ekstra store menigheter nær misjonsstasjonene. Disse fikk gjennom en årrekke en grundigere opplæring enn mange andre.

Klarer vi å utdanne og lære opp alle de nye kristne? Pr. i dag har vi ca. 220 menigheter og et medlemstall som ligger på mellom 15.000 – 20.000 døpte. Det går kanskje det dobbelte i kirkene våre som enten har begynt eller skal begynne på dåpsopplæring i nærmeste framtid. En erfaren kollega sa det slik: «Arbeidet vårt står og faller med dåps- og konfirmasjonsopplæringen.»

I Pokot har vi med førstegenerasjonskristne å gjøre. De har levd i sin tradisjon og kultur. En del har bakgrunn som røvere og mordere. Vi har opplevd at nærmest hele landsbyer kommer til tro. Det er eksempler på mordere og røvere som kommer fram i gudstjenesten og legger ned sine AG3 våpen og bekjenner sine synder og sier at de

nå vil bli kristne. «Disse årene som røver har ikke gitt meg noe», kan de si. Alle disse har en ting felles, de kommer til ELCK og ønsker opplæring. Hva gjør vi? Hvordan kan vi gi dem en sunn opplæring slik at de ikke faller tilbake? Vi har opplevd tilbakefall nettopp fordi vi ikke bidro med opplæring i rett tid. Ressursene var for få.

Opplæringen er todelt, det dreier seg om trosgrunnlaget slik det kommer til uttrykk i trosbekjennelsen, og etikken. Trosgrunnlaget er alfa og omega i vår undervisning. Og pokotene har selv sett verdien av å få en solid grunn å stå på i livets mange vanskeligheter. Jesus selv er deres grunn, det utstråler de med både sang og vitnesbyrd både i og utenfor kirkebygget. Det er Kristussentrerte menigheter som mange ikke-kristne pokoter legger merke til, og mange flere vil komme til tro på grunn av deres vitnesbyrd.

Etikkundervisningen er også viktig. Det er utrolig viktig med etikkundervisning når en kristen kulturarv mangler. Det finnes liten kunnskap om hva som er rett og galt utenom det som står skrevet i samvittigheten (jfr. Rom. 1. 19.ff.) ELCK prøver å holde en relativt høy etisk standard med klare regler for kristen livsførsel, og de tar kirketukten alvorlig. Vi ser at andre kirkesamfunn sliter mer enn ELCK, fordi de ikke tar livsførsel og etikk på alvor. Arbeidet har likevel mange mangler og en strekker ikke til på grunn av begrensede ressurser (tenker spesielt på mannskap). Målet er å framholde og gi rom for den todelte undervisningen. Det er denne som bærer frukt på lang sikt.

Videreutdanning, kurs og utvikling av materiell

Kapenguria Bible Centre (KBC) er en veldig sentral aktør i vårt opplæringsarbeid. På KBC tilbyr vi ungdoms-, søndagsskole-, korleder-, kvinne- og eldstekurs. Dessuten har vi regnskapskurs for lokale medarbeidere. Disse opplæringsprogramma er kortkurs som går over en til to ukers tid om våren eller høsten. Hoved-oppgaven på KBC er evangelistkurset. Det går over 4 år. Vi får studenter fra hele Kenya som får opplæring i den kristne tro. De får her undervisning i bibelfag, systematisk teologi, kirkehistorie og praktisk teologi.

Det er spesielt to hovedoppgaver en evangelist har. Den første er å ta vare på menigheten gjennom opplæring og forkynnelse. Hvordan kan evangelistene bli utrustet til å ta vare på kirkemedlemmene på en sunn og god måte? Dette er en utfordrende og mange ganger vanskelig oppgave, spesielt der det er mange førstegenerasjons kristne.

Den andre hovedoppgaven er dåpsopplæringen. I hele evangelistutdannelsen på KBC jobbes det med fag som relateres til emne de skal ha i forbindelse med dåpskurs. De har egne fag i tros lære, bibelhistorie, Fadervår, de ti bud, katekisme og trosartiklene. Her legges et viktig fundament for den videre dåpsopplæringen. Studentene får praktisk og teoretisk veiledning i å drive dåpskurs. Undertegnede var med på å skrive en liten bok til hjelp i dåps- og konfirmasjonundervisningen. Den ble utgitt mars 2009 på Scripture Mission sitt forlag i Tanzania. Boka ble laget for å fylle opplæringsbehovet i Pokot. Det dreier seg om et strukturert dåps- og konfirmasjonsopplegg der trosinnholdet kommer tydelig frem. Jeg håper dette bidraget vil bli til hjelp i mange år fremover.

Special Ordination Course (S.O.C) er et kurs som har blitt avholdt på KBC to ganger (2001 og 2009). Dette kurset er en videreføring av evangelistutdannelsen som gir en rett til å bli ordinert som prest uten måtte ta den ordinære presteutdanning ved Matongo (presteskolen til ELCK som ligger i nærheten av Viktoriasjøen). S.O.C må godkjennes av hovedstyret i ELCK for hver kurs. Det skal ikke være en konkurrent til presteskolen. Dette kurset har blitt til ut fra et enormt

behov for prester i de urbane områder innen ELCK. I løpet av utdannelsen får studentene en grundig bibelopplæring, må skrive oppgaver og er mye ute i praksis.

I Pokot hadde vi pr. 2008 ca. 220 menigheter og bare 6-7 prester som kunne ta seg av sakramentsforvaltningen. Situasjonen er mye bedre i dag etter siste S.O.C. Pr. i dag (juni 2009) har vi ca. 22-23 prester som kan ta vare på disse menighetene. Dette er også en del av vårt opplæringsprogram i den kristne tro.

KBC var tidligere en bibelskole for Pokot med spesielt formål å undervise pokotene i den kristne tro. KBC er nå en nasjonal bibelinstitusjon for ELCK. Dette medfører at senteret får legge viktige føringer for dåps- og trosopplæringen i hele ELCK. Dette er et utrolig viktig arbeid og som kommer til å få stor betydning for framtida.

Dåpskurs for Vest-Afrikaregionen (Elfenbenskysten)

Av Jan Magnus Dybvik, misjonær i Elfenbenskysten

Det første dåpskurset i regi av NLM i Vest-Afrikaregionen (VAR) vart heldt i Koonan i Elfenbeinskysten ved misjonær Dag Skinlo. Det var i 1989. Seinare har det vorte heldt fleire dåpskurs både i kyrkja i Ouaninou, Koonan, Dioman og for dåpskandidatar i mindre landsbyar i Touba fylke. I overkant av 100 personar har blitt døypte innan NLM sitt arbeid i Elfenbeinskysten. I Mali har det vore helde eit dåpskurs for mahouar i Bamako, og kanskje får vi dei første dåpskandidatane frå Narena snart?

Tidleg på 1990-tallet fekk dei første NLM-misjonærane i VAR omsett eit dåpskurs frå Mekane Yesu kyrkja i Etiopia til fransk. Det var ein omsetjar som gjorde dette for oss i Abidjan. Han omsette frå engelsk til fransk. Kurset heiter på fransk: «Croître dans la foi» og består av 48 leksjonar. Det inneheld ein del bibelhistorie både frå GT og NT, går gjennom dei 10 boda, tek for seg bønn og mykje av innhaldet frå Den apostoliske truvekjenninga. Med andre ord inneheld dette kurset ein god del av det same stoffet som vi finn i Martin Luther si vesle katekisme. Forma på kurset er noko annleis. Kvar leksjon består av omlag ei A4 sides tekst etterfølgt av nokre spørsmål. Det er dette kurset som har vore brukt som basis for dåpsopplæringa blant mahoufolket i Elfenbeinskysten fram til borgarkrigen braut ut i 2002. Eg synest dåpskurset «Croître dans la foi» er tilfredsstillande. Det er kortfatta og sentralt.

På 2000-tallet kom det etter kvart fram ønske om å revidere dåpskurset. Nokre synest nok at kurset som var i bruk, var for kort og mangla visse delar. Etter at misjonærane i Elfenbeinskysten hadde evakuert og kome på plass i Mali i 2005, fekk underteikna i oppgåve å revidere dåpskurset. Eg begynte å skrive eit nytt kurs, delvis med utgangspunkt i det gamle kurset og med den same forma: tekst etterfølgt av spørsmål. Desse leksjonane prøvde eg ut på nokre få dåpskandidatar i Bamako. Det var mahouar som hadde blitt med frå Elfenbeinskysten. Eg fann ut at leksjonane mine var for lange og omstendelige. Eg gjekk difor over til å bruke ei bok som er utgitt av Den evangelisk-lutherske kyrkje i Frankrike og Belgia: *Le Petit Catéchisme de Martin Luther*. Boka inneheld Martin Luther si vesle katekisme med ein del forklaringar og bibelvers som tillegg til sjølv katekismen. Alt stoffet, også forklaringane, er bygd opp som ei katekisme med spørsmål og svar. Eg synest at innhaldet i denne boka var veldig godt. Det gjeld sjølv sagt Luther si vesle katekisme, men også forklaringane og bibelversa som følgjer med. Dessutan syntes eg at forma med spørsmål og svar fungerte godt.

I 2006 tok eg kontakt med Dr. Wilbert Kreiss som er ein sentral person i Den fransk og belgiske lutherske kyrkja (Eglise Evangélique Luthérienne - Synode de France et de Belgique). Han har vore på fleire undervisningsoppdrag i Vest-Afrika og kjenner både teologien og den afrikanske konteksten godt. Han informerte om og gav oss løyve til å bruke eit dåpskurs han sjølv har utarbeida for folkegrupper i Vest Afrika. Han har omsett den nemnde boka ovanfor, altså Martin Luther si vesle katekisme med forklaringar til, forenkla den til enkel og lettfatteleg fransk og dessutan tilpassa den til afrikansk kultur og kontekst. Det er lagt vinn på tema som tilbeding av den eine sanne Gud, åndsmakter, korleis be, prøvingar, ekteskapet og polygami. Dette dåpskurset er solid luthersk teologi, klart og godt. Minuset er at det kan bli for

langt, men det kan forkortast ned enten av den som underviser eller ved at det vert gjort ein liten revisjon av kurset.

Det kan tilføyast at undervisninga av bibelhistoria allereie er ivareteken ved evangeliseringsopplegget POB (Présentation Oral de la Bible) som vi bruker i VAR. I prinsippet skal dåpskandidatane allereie ha gjennomgått bibelhistoria før ein tek til med dåpskurset. Behovet for dåpskandidatane er difor å lære dei sentrale kristne læresetningane å kjenne. Innhaldet i Martin Luther si vesle katekisme er midt i blinken for å dekke dette behovet.

Når det gjeld forma på kurset, trur eg at metoden med spørsmål og svar er ei form som fungerer bra i Afrika. Det gjer at undervisninga lett kan skje i ei samtaleform, ei form som afrikanarane likar godt. Bibelversa som følgjer med kan brukast til å gå endå lenger inn i emnet om ein ønskjer og har tid til det. Dei refererer også til ein del bibelhistorier som kan brukast til å illustrere læresetningane så dei vert lettare å forstå og huske. Ein må berre passe på at ein ikkje tek med for mykje, så det ikkje vert for langt.

Det er eit mål at dåpskurset på den eine sida skal innehalde det vesentlege i den kristne trua og samstundes vere lettfatteleg, klart og kortfatta. Dessutan er det viktig at det er tilrettelagt for den afrikanske konteksten.

Eg vil foreslå at vi bruker dette dåpskurset frå Wilbert Kreiss i Vest-Afrika. Kurset vil hjelpe kyrkja i å styrke den lutherske identiteten – og gi dåpskandidatane god innføring i det sentrale i den kristne trua. Dersom dette kurset blir vedteke som dåpskurs for VAR, er det vidare ei utfordring å få omsetje det til mahou og malinke.

Trekk fra undervisningsarbeidet i NLMs samarbeidskirker i Peru og Bolivia

Av Torleif Belck-Olsen, markedssjef og høgskolelektor ved FMH

Jeg vil her presentere en oversikt over trosopplæringen i NLMs samarbeidskirker i Peru og Bolivia, samt gjøre noen vurderinger av kritiske forhold. Min kjennskap til Peru er i hovedsak fra tiden 1984-1993 og for Bolivia fra 2002 og framover. Det vil selvfølgelig være andre oppfatninger om og vurderinger av dette blant andre medarbeidere i NLM og kirkene.

Da Misjonssambandet på 1970-tallet begynte å planlegge misjonsarbeid i Peru, og eventuelt i Bolivia eller Paraguay, var det blant annet for å kunne ha et alternativ om arbeidet i Etiopia skulle måtte avbrytes på grunn av den politiske situasjonen etter revolusjonen. Det var da også to erfarne etiopiamisjonærer, Omund Birkeland og Torjus Vatnedalen, som gjennomførte den første undersøkelsesreisen i området. Misjonens ledelse var opptatt av å unngå noen av de uheldige erfaringene en hadde fra Sør-Etiopia. Blant annet var en veldig bevisst på ikke å bygge opp institusjoner; misjonen skulle ha en lett strategi der en ikke ble sittende fast på misjonsstasjoner, skoler eller sykehus, men kunne starte arbeid, overgi det til nasjonale, og så flytte misjonærene videre. Nå må en konstatere at de nye lutherske kristne i Peru og Bolivia er veldig ivrige med å bygge institusjoner, særlig grunnskoler.

En var helt fra starten av opptatt av å gi de nye kristne grundig bibelopplæring. Det hadde vært et svakt punkt ved NLM-arbeidet i Sør-Etiopia. Både trosopplæring på menighetsplan og teologisk undervisning rettet mot ledere ble viktig. Motto for undervisningsarbeidet ble hentet fra 2. Timoteusbrev 2,2: «Det du har hørt av meg i mange vitners nærvær, skal du gi videre til pålitelige mennesker som er i stand til å undervise andre.»

Misjonærene startet med radiosendinger og tilbød korrespondansekurs til lyttere over hele Sør-Peru. Delvis utviklet en egne kurs, men en brukte også kurs fra andre lutherske kirker, samt fra Cristo Para Todas Las Naciones (CPTLN).⁴³ De første kursene var for vanskelige og omfattende så en utviklet kurs som var mer passende for målgruppene. En kunne ha både analfabeter og universitetsstudenter som fulgte kursene. Nasjonale medarbeidere ble engasjert i radioarbeidet og oppfølgingen fra starten. Etter hvert ønsket en å gå over til mer egenproduserte radioprogrammer. Oppfølgingsarbeidet overfor lytterne fortsatte en tid, men etter hvert ble offentlige møter og møtekampanjer viktigere. Kontakten med CPTLN ble også mindre etter hvert.

En var inspirert av TEE-bevegelsen⁴⁴ og utforsket ulike måter å tilby teologisk utdanning på uten at de som studerte, skulle trenge å reise bort eller gå ut av studier eller jobb.

Det ble tatt hensyn til ulike behov og forutsetninger. Noen av de nye kunne studere C. F. W. Walters grundige bok om lov og evangelium.⁴⁵ Dette er et veldig godt grunnlag for de få som har leseferdigheter og forkunnskaper på et slikt nivå.

⁴³ Cristo Para Todas Las Naciones (Kristus til alle nasjoner) er det spanske navnet på Lutheran Hour Ministries, med utspring i The Lutheran Church – Missouri Synod og Lutheran Church – Canada.

⁴⁴ TEE = Theological Education by Extension.

⁴⁵ C. F. W. Walther var en av grunnleggerne av Missouri-synoden. Boken heter på engelsk *The Proper Distinction Between Law and Gospel* og er basert på 39 forelesninger.

Andre gikk gjennom den programmerte studieboken *Doctrina Cristiana*⁴⁶ av Robert Andrews. Dette opplegget følger i hovedsak katekismen, men har også en del om Bibelen. Studieopplegg leder eleven til å memorere bibelvers, trosartiklene, bud og bønner i Fadervår gjennom skriftelige øvelser og repetisjoner. De som greier å gjennomføre alle leksjonene får en grundig basiskunnskap, men kurset er såpass omfattende at det krever god struktur for å motivere studentene til å gjennomføre hele.

En del programmerte kurs fra S.E.A.N.⁴⁷ har også vært benyttet. Dette er gjennomarbeidede kurshefter som har hatt som et av sine kvalitetsmål at 80 prosent av studentene skulle greie å gjennomføre 80 prosent av kursene. Det har også vært benyttet et lederkurs som går gjennom Matteusevangeliet, fordelt på seks bøker og 150 leksjoner. Dette studiematerialet er godt gjennomtenkt og utviklet, men det kreves også systematikk og disiplin hos de som arrangerer studiet.

I tillegg til veiledet selvstudium kom en også tidlig i gang med korte bibelskolekurs. Det var samlinger i helger med bibelundervisning, felles måltider og fellesskap. Dette ble starten på bibelskoleprogrammet Centro Luterano de Educación Teológica⁴⁸ (CLET) som jeg kommer tilbake til.

Etter hvert ble det aktuelt å ta opp medlemmer i de nye forsamlingene. Misjonærene laget et medlemsskapskurs basert på *Luthers lille katekisme* illustrert med tegninger. Kursmateriellet består av en samleperm og 12 leksjoner på ark som deles ut i samlingene. Dette bl.a. for å motivere deltagerne til å møte opp og gjennomføre hele kurset. Erfaringsmessig kan folk få kursmateriellet, men så ikke fullføre undervisningen. Dette kurset er enda i bruk i opplæringen til medlemsopptak. Noe av utfordringen med å starte med katekismeundervisning er at mange har liten bibelkunnskap. Når en ikke kjenner Bibelens fortellinger kan den mer systematiske troslæren bli hengende litt for seg selv. Derfor har en etter hvert sett behovet for å bidra til en innføring i de bibelske fortellingene i GT og NT.

Når en skal henvende seg til menneske med minimale lese- og skriveferdigheter i en muntlig basert tradisjon, byr det på store utfordringer for oss som har med oss skriftkulturens tenkemåte.⁴⁹ Denne utfordringen har misjonen også stått overfor i Afrika, og vi møter den både i byene og på landsbygda i Sør-Amerika. Som et forsøk på å tilnærme seg disse kommunikasjonsutfordringene utviklet Gunnar Kjærland sin Billedbibel. Dette er bibelske bilder for voksne og har en egen spesiell metodikk. Disse ble tatt i bruk i Peru og Bolivia og finnes enda som en ressurs i mange menigheter. En utfordring her er at mange betrakter bibelbildene som søndagsskolemateriell og bruker dem uten å forholde seg til metodikken.

Inspirert av dette arbeidet ble det utviklet en bildeserie med temaer fra troslæren: Dios te busca.⁵⁰ Denne følger også katekismen, men illustrasjonene og eksemplene er hentet fra dagliglivet i Andes. Det ble lagt et betydelig utviklingsarbeid i å lage bildene slik at de skulle være lettere å tolke for tilhørere som ikke er vant til å lese

⁴⁶ Doctrina Cristiana = «Kristen troslære»

⁴⁷ Seminario por Extension A las Naciones = «Seminar per ekstensjon for nasjonene.» Et forlag og opplæringsprogram startet av den anglikanske misjonæren Tony Barrett på 1950-tallet i Chile. SEAN er nå en del av SIM International.

⁴⁸ Centro Luterano de Educación Teológica = «Luthersk senter for teologisk opplæring.» Navnet ble først brukt i Santalmisjonens arbeid i Ecuador.

⁴⁹ Se f.eks. Walter J. Ong: *The Presence of the Word*. New Haven: Yale University Press og Andreas Fuglesang: *About Understanding – Ideas and Observations on Cross-Cultural Communication*. New York: Decade Media Books, Inc.

⁵⁰ «Gud leter etter deg.»

bilder. Det viser seg at folk som ikke har lært å lese heller ikke har så lett for å tolke bilder.

En tid ble det også brukt et ledertreningsprogram basert på småhefter i tegneserieformat, utviklet av den amerikanske misjonæren Georg Patterson.⁵¹ Patterson drev menighetsplanting på landsbygda i Nord-Honduras. Hvert hefte tar opp ett tema som kan være bibelemner, troslærespørsmål eller praktisk forsamlingsarbeid. Ideen er så at en kan velge tema ettersom behovene melder seg i arbeidet. Dette ble benyttet en tid i Peru, både i byene og på landsbygda.

De seinere årene har det kommet et fornyet fokus på å gjenfortelle bibelfortellingene. En tar utgangspunkt i fortellertradisjonene i den aktuelle kultursammenhengen og lærer opp studentene til å gjenfortelle bibelstoffet slik at det blir lett å huske, og å fortelle det videre.⁵² Denne tilnærmingen forsøker å ta på alvor utfordringene ved å drive opplæring i muntlige kulturer. Nasjonale arbeidere og misjonærer i Bolivia har deltatt på kurs i dette, men det har nok ikke blitt tatt i bruk i noen særlig utstrekning.

Så må en ikke glemme de mange bøkene og heftene som er blitt oversatt og trykket om troslærespørsmål og generell oppbyggelse. Gudmund Vinskeis bok *Jeg tror* er oversatt og har vært benyttet i konfirmasjonsforberedelser. Carl Fr. Wisløffs *Jeg vet på hvem jeg tror* er også oversatt til spansk. Den har særlig vært benyttet ved det teologiske seminaret SETELA.⁵³

Ved siden av, og egentlig i tillegg til den grunnleggende trosopplæringen, kommer det omfattende bibelskoleprogrammet kalt CLET. Det består av lokale bibelskolekurs som ofte gjennomføres på kveldstid og i helger. Det er også mulig å studere enkelte emner ved veiledet selvstudium. Hvert år arrangeres det sentraliserte bibelskolekurs over fire uker, oftest i januar-februar og juli måned for å tilpasse seg aktiviteten i landbruket og skoleferiene. Fra 1986 fikk CLET-programmet en tydeligere profil som ledertrening. Programmet har siden da hatt fire moduler på nivå I og sju moduler på nivå II og gir til sammen omtrent samme timetall som et fullt studieår ved en tradisjonell bibelskole. Det har hatt stor betydning for at folk fra ulike forsamlinger, steder og kulturelle bakgrunner skulle bli kjent. I disse landene går det åpenbare konfliktlinjer mellom ulike folkegrupper og sosiale klasser, men også mellom landsdeler og mellom bygd og by. Bibelskolene har nok hatt en stor betydning for å integrere de nasjonale kirkene.

CLET-kursene har vært en del av opptaksgrunlaget for de som har ønsket å studere teologi ved SETELA.⁵⁴ SETELA tilbyr en treåring teologisk utdanning som er godkjent av utdanningsmyndighetene i Bolivia.⁵⁵ Menn og kvinner fra Ecuador, Peru og Bolivia utruker seg til å bli pastorer, lærere og ledere i sine nasjonale kirker.

Da det er noen år siden jeg selv var involvert i menighetsarbeid, har jeg undersøkt hva som nå benyttes i Misjonssambandets samarbeidskirker i Peru og Bolivia. Inntrykket er at det første medlemskurset fortsatt benyttes mange plasser. Det er enkelt å bruke og derfor overkommelig både for den som skal lede undervisningen,

⁵¹ Patterson kalte opplegget for Theological Education and Evangelism by Extension, forkortet TEEE.

⁵² Grant I. Lovely, James B. Slack og J. O Terry: Chronological Bible Storying. A Methodology for Presenting the Gospel to Oral Communicators. Southwestern Baptist Theological Seminary. 2001 Edition.

⁵³ SETELA, Seminario Teológico Luterano Andino = «Andinsk luthersk teologisk seminar».

⁵⁴ Til Concordia-seminaret i Buenos Aires kommer ungdommer fra tysk-lutherske områder, og har ikke den bibelkjennskap som en kunne ønske. Derfor består første studieår blant annet av å lese bibeltekster og blir kjent med bibelens fortellingsverden.

⁵⁵ I 2010 flytter SETELA fra Sucre i Bolivia til Arequipa i Peru, blant annet fordi seminaret skal få bedre utviklingsmuligheter.

og for den som skal studere. Tekstene og illustrasjonene fungerer mange ganger som disposisjon for den som underviser. I praksis betyr det mer hvordan det undervises enn hva som faktisk står i kursmaterialet. Den som underviser kan gjøre studiet engasjerende og interessant, gjøre innholdet relevant og livsnært, eller også gjøre stoffet teoretisk og fjernt fra folks livsopplevelse.

Utfordringen for oss som misjon går etter min mening på hva vi har modellert gjennom de årene vi har vært i ledelsen av dette arbeidet. Et problem er at vår arbeidsmåte har gjort at det stadig har vært skifter av misjonærer. Misjonærene har flyttet mye rundt innenfor misjonsfeltet, særlig var dette tilfelle i de årene da misjonærkonferansen valgte tillitsmann med påfølgende rotering av arbeidssted. Så har også misjonærenes tjenestetid blitt redusert og mange får kanskje bare to arbeidsperioder ute. I tillegg har mange misjonærer hatt stor frimodighet på å introdusere sine egne arbeidsmåter slik at opplæringsprogrammer som var i gang ble lagt til side og nye påbegynt. Mange nasjonale medarbeidere har opplevd en lang rekke av misjonærer, og en enda lengre rekke av arbeidsmåter og strategier. Slik unngår en at noen misjonærer får en dominerende posisjon i arbeidet, men taper betydelig på kontinuitet.

Videre har vi misjonærer også modellert en forelesningsform slik vi lærte av våre forbilder. Denne pedagogikken, den doserende forelesningsformen, er velkjent i Latin-Amerika, men skaper ofte lite refleksjon og egenlæring. For å lykkes akademisk i disse landene har det vært viktig å kunne reprodusere nøyaktig det som læreren sa eller som stod i boken.⁵⁶ Studentene trenger å bli oppmuntret til refleksjon og egen tenkning ved bruk av mer spørsmål og dialog i undervisningen. Det er også viktig å gi oppgaver som ikke kan løses med avskrift eller parafrase.

En utfordring som fortsatt hviler over deler av misjonsarbeidet vårt, er at vi ikke har kommet til rette med å undervise i en muntlig basert kultur. Fortsatt har vi med oss at det er selvfølgelig at alle skal lære å lese og skrive. De teknikkene vi har forsøkt å gjøre oss nytte av og utvikle i Peru og Bolivia, har ikke gitt dramatisk bedre resultater enn tidligere tiders metoder. Når en observerer kunnskapsoverføring i mange muntlig baserte kulturer, vil en legge merke til at det faktisk ikke sies eller fortelles så mye. Læring skjer ofte ved observasjon og imitasjon. Barn og unge er med på aktivitetene og lærer ved å se på de voksne og får så seinere prøve det ut selv. Dette er en betydelig utfordring til vår måte å formidle på og særlig da i trosopplæringen.

⁵⁶ En student ved SETELA som hadde tatt lærerskole fortalte at han kun hadde hatt avkrysningsoppgaver på eksamenene, av typen multiple-choice, og aldri behøvd å formulere egne svar.

Del 5: Trosopplæringspedagogikk som fag ved noen av de kristne høyskolene

Menighetspedagogikk som studiefag ved Norsk Lærerakademi

Av Njål Skrunes, professor ved NLA

Ved NLA har religionspedagogikk vært et sentralt fagområde med eget professorat. Fram til midt på 1990-tallet var hovedfokuset kristen oppdragelse og undervisning i skolen med et visst sideblikk til hjemmet. Endringene i skolen på 1990-tallet førte til en utviding av perspektivet med en sterkere inkludering av menigheten som læringsmiljø. I dag har vi ved NLA et bredt religionspedagogisk perspektiv.

En teologisk forankret religionspedagogikk har kristen oppdragelse og undervisning som tema. De institusjonelle rammene for den religionspedagogiske virksomheten har vært hjem, kirke og skole. Hver av disse institusjonene har en egenart som får betydning for hvordan den religionspedagogiske tenkningen tar form. Når fokuset er på menigheten (lokalmenighet, husmenighet og kirkesamfunn) har vi brukt begrepet menighetspedagogikk som hovedbegrep. I hele det religionspedagogiske feltet vil en måtte arbeide tverrfaglig hvor teologi og pedagogikk står sentralt. Men også en rekke andre hjelpevitenskaper kan trekkes inn f.eks religions sosiologi, kulturvitenskap, samfunnsvitenskapelig forskningsmetode etc.

I det følgende skal vi se på hvordan studiet i menighetspedagogikk er uttegnet ved NLA på ulike nivå.

1 Dagens utdanningstilbud

1.1 Bachelorgrad i menighetspedagogikk

Dette er et 3-årig profesjonsstudium som tilbys studenter som «ønsker å kvalifisere seg for menighetspedagogisk tjeneste i norsk kirkesammenheng og de kristne organisasjonene» (NLA Studiehåndboken 2009-2010: 28). Studiet oppfyller de utdanningskrav som stilles i Den norske kirke for menighetspedagoger. I beskrivelsen av studiet sies det at «menighetspedagogikk er orientert ut fra den kirkelige opplæringsoppgaven som har sin forankring i Jesu katekesebefaling, menighetspedagogikken vil se på hele den kristne virksomheten i menighet og hjem under et opplæringsperspektiv. Studiet vil fange inn både den funksjonelle og den intensjonale læringen slik den kommer til uttrykk i menigheten gjennom dens fellesskap, gjennom forkynnelse og undervisning, gjennom diakoni, misjon og evangelisering og gjennom samarbeidet med hjem, skole og barnehage.» (s.s.).

Bachelorgraden har en stamme av obligatoriske emnestudier og en rekke valgemner fra kristendomsstudiet, pedagogikkstudiet og lærerutdanningen. Målet med studiet er formulert på følgende måte:

«...studiet skal gi studentene

- en bred faglig innsikt basert på studier i kristendoms kunnskap, i religionspedagogikk og i pedagogikk.
- en teoretisk og praktisk innsikt som kan hjelpe dem til å se de ulike opplæringsoppgavene i hjem og menighet, og som kan gi dem forutsetninger for å gå inn i oppgavene med en profesjonell holdning

- hjelp til livs- og kulturtolkning og bidra til deres danning som oppdragere og kulturformidlere.» (s.s.)

1.2 Ulike studieemner på nivå 1 og 2

Disse ulike studieemnene er en del av det brede fagfeltet praktisk-teologi. Studenter som velger andre bachelorløp, kan integrere en eller flere av disse emnestudiene i sin utdanning. På nivå 1 tilbys det et innføringsemne (10 stp) som setter menighet og opplæring i sammenheng. På nivå 2 kommer de øvrige studieemnene i menighetspedagogikk tilsvarende et års studium, jfr «Menighetspedagogikk: Tjeneste blant barn og unge» (20 stp), «Forkynnelse» (10 stp), «Sjelesorg» (10 stp) og to praksismoduler «Undervisningsplaner og menighetspedagogisk observasjonspraksis med praksisrapport» (10 stp) og «Menighetspedagogisk praksis med prosjektoppgave» (10 stp).

1.3 Masterstudium

NLA gir et masterstudium i kristendomskunnskap med ulike fordypningsområder. Det er mulig å ta en mastergrad med fordypning i kateketikk. Dette er en utdanning tilrettelagt for de utdanningskrav som stilles til kateketer i Den norske kirke. Siktemålet med spesialiseringsstudiet beskrives på følgende måte: «Særskilte siktemål for denne spesialiseringsretningen er å gi studentene

- kunnskap, innsikt og erfaring slik at de kan
 - planlegge og gjennomføre menighetens dåpsopplæring i samsvar med gjeldende planer
 - etablere gode samarbeidsrelasjoner mellom menighet og skole/ barnehage
 - utvikle studie- og undervisningsopplegg for voksne i menigheten
 - bidra i gudstjenester tilrettelagt for barn og unge og for familier
 - ta lederansvar i utviklingen av et godt menighetspedagogisk arbeid
 - veilede og inspirere andre som deltar i opplæringsarbeidet i menigheten
 - utvikle et godt samarbeide med foreldre og hjem
- innsikt i forskningsetikk og -metodikk med tanke på masteroppgaven.

Arbeidet med undervisningsoppgavene i menigheten krever innsikt i flere fagfelt. Det forutsetter en kristendomsfaglig kunnskap i samsvar med kirkens normative forankring i Bibel og bekjennelse. Samtidig vil kateketen i undervisningen møte barn, unge og voksne som lever innenfor et sosiokulturelt påvirkningsfelt. Studiet gir innsikt i disse sosiale og kulturelle referanserammene samtidig som det trekker inn pedagogisk og psykologisk teori om barns og unges utvikling, modning og læringssituasjon.» (s.s.s.102).

Dette masterstudiet har en rekke obligatoriske studieemner tilsvarende 90 studiepoeng som inkluderer teologisk innsikt i ulike fagdisipliner. Her er også studieemnet «Kirke og ledelse» (10 stp) inkludert. Tilslutt skriver studentene en masteravhandling på 30 studiepoeng.

Selve fordypningsemnet er på 20 studiepoeng: «Fordypning i kateketikk og skriftlig oppgave». Dette emnestudiet beskrives på følgende måte:

«Dette emnet omhandler katekesens historie og hvordan den er tilrettelagt innenfor ulike kirkekontekster. Studiet av den kirkelige opplæringen forutsetter innsikt dels i barns og unges utvikling, særlig på det religiøse og moralske området, og dels i ulike læringsteorier og deres betydning for dåpsopplæringen.

Det vil særlig bli fokusert på utviklingen av Den norske kirkes dåpsopplæring, med vekt på et planteoretisk og teologisk perspektiv. Likeledes vil en i studiet drøfte den

aktuelle opplæringsssituasjonen i Den norske kirke, på bakgrunn av empiriske studier og den politiske og kirkelige utviklingen.

Kjennskapet til praksisfeltet er en viktig forutsetning for å kunne bruke den teoretiske kunnskapen i planlegging, tilrettelegging og gjennomføring av den kirkelige opplæringen.» (s.s.s.117)

2 Praksis

Menighetspedagogikk er plassert innenfor praktisk teologi. Det betyr at praksis-feltet får en betydelig oppmerksomhet både gjennom de teoretiske perspektivene som reises i forhold til praksissituasjonen, gjennom veiledet praksiserfaring og gjennom skriving av ulike typer praksisoppgaver.

På det mest elementære nivået skrives det en observasjonsrapport. Mål, innhold og gjennomføring av denne praksismodulen (10 stp) er beskrevet på følgende måte:

«Gjennom 4 uker skal studentene være utplassert i en menighet eller en kristen organisasjon hvor de følger menigheten/organisasjonen i dens opplæringsarbeid.... Vekten legges på de konkrete undervisningsplanene og -planleggingen i menigheten. Samtidig trekkes undervisningstjenestens rammebetingelser i kirkerett og tjenesteordninger inn. Praksis blir ledet av en praksisveileder i menigheten/organisasjonen (ekstern veileder) i nær kontakt med en veileder ved NLA (intern veileder). I denne praksisperioden legges det vekt på observasjon og deltagelse. Det skrives en praksisrapport på inntil 10 maskinskrevne sider basert på studentens observasjon og deltagelse. Praksisrapporten skal være godkjent av intern praksisveileder.» (s.s.s.80).

På bachelornivået følges denne praksisen opp i en ny praksisperiode, fortrinnsvis i samme menighet/organisasjon: «Menighetspedagogisk praksis med prosjekt-oppgave» (10 stp). Omfanget er 4 uker og den inkluderer både observasjon og deltagelse. Det spesielle er at en skal utarbeide en menighetspedagogisk prosjektoppgave. Den beskrives på følgende måte:

«I tilknytning til praksis skal studentene arbeide ut en menighetspedagogisk prosjektoppgave. Prosjektarbeidet kan avgrenses mot bestemte aldersgrupper eller bestemte undervisningsoppgaver. I prosjektarbeidet skal en synliggjøre teoretisk refleksjon med basis i studiets teoretiske del og evne til å anvende teorien i planlegging av bestemte menighetspedagogiske situasjoner/opplegg.» (s.s.s.82).

På masternivået er det også inkludert praksis i fordypningsstudiet. Dette er beskrevet på følgende måte i studieplanen:

«Studentene skal være i praksis i en menighet i 4 uker, organisert som punkt- og blokkpraksis. På bakgrunn av praksis i menigheten skriver studentene en oppgave som kan ha karakter av en prosjektoppgave, et pedagogisk utviklingsarbeid eller en didaktisk oppgave knyttet til et bestemt undervisningsopplegg i menigheten.» (s.s.s.117f).

Denne oppgaven er basert på en prosessorientert læring som innebærer at et foreløpig utkast drøftes i felleskap med lærer og studenter før endelig besvarelse ferdigstilles. Oppgaven skal avsløre evne til praktisk-teologisk tenkning forankret i konkret praksiserfaring. Temaene som det gripes fatt i, kan hentes fra mange områder av kateketens oppgaver i lokalmenigheten.

NLA har også et eget engelskspråklig masterstudium, spesielt tilrettelagt for masterstudenter fra utviklingsland som er opptatt som kvotestudenter med egen statlig finansiering: Master of Philosophy in Religious Education. Dette studiet er en parallell til fordypningstudiet i katekettikk, men det inkluderer et eget fokus på situasjonen i eget hjemland. Dette uttrykkes på følgende måte:

«The focus will be on the development of plans and programmes for Christian (baptismal) education in the students' home countries and in Norway, emphasising a theological perspective and elements of planning theory. The current situation will be assessed, based on written sources and empirical studies (when possible).

The study of Christian education will consider the diversified sociological traditions represented among the students. They will read approx. 300 pages of individually selected literature with reference to church education in their home countries, providing the basis for a seminar essay of approx. 15 pages.» (s.s.s.144).

Både i det selvvalgte studiet og i masteravhandlingen er det fokus på kristen oppdragelse i eget hjemland. Valg av tema i avhandlingsarbeidet kan dekke både kirke og skole.

Utfordringene i dette studiet har særlig vært knyttet til de kulturelle forskjellene i utdanningssektoren mellom Norge/Vesten og utviklingslandene. Det har hatt betydning både for studievaner, valg av tema, forskningsmetodiske tilnærmeringer og veiledning.

3 Etter og videreutdanning

NLA er et kompetansesenter for menigheter i Bergensområdet. Det ble i samarbeid med Bjørgvin bispedømme utviklet en egen hjemmeside for dette samarbeidet. Men det har vært krevende å få dette til å fungere på en funksjonell måte. Her er det mulighet for stor forbedring.

NLA har også utviklet egne videreutdanningsenheter som har et sterkt praktisk-pedagogisk sikte. Det er en 5-studiepoengsenhet kalt «Gudsrikeleiken» (se hjemmeside – etter- og videreutdanning) og en kalt «Vandringen gjennom Bibelen for barn». Denne enheten er utviklet med sikte på bruk både i skolen og i baren og ungdomsarbeidet.

I tillegg arrangeres det kursdager med tema fra trosopplæringen/barne- og ungdomsarbeidet. Her bygges det relasjoner mellom NLA og lokale menigheter og forsamlinger. På denne måten ønsker NLA å være et lokalt ressurscenter i menighetspedagogikk.

4 Aktualitet og nytte av studiet

Bachelorstudiet i menighetspedagogikk og masterstudiet med fordypning i kateketikk er profesjonsstudier og svarer til utdanningskrav som stilles i Den norske kirke. I de kristne organisasjonene og i frikirkene er det ikke tilsvarende krav til stillinger knyttet til barne- og ungdomsarbeidet. Men der finnes en rekke stillinger som kalles barne- og ungdomsarbeidere/ungdomssekretær og ungdomspastor. Utdanningene ved NLA vil kunne fylle de kvalifikasjonskravene som det er naturlig å kreve ved tilsetninger i denne type stillinger.

Vi har også ulik erfaring med praksis i en lokalmenighet i Den norske kirke og i de kristne organisasjonene eller i en frikirkemenighet. Det barne- og ungdomsarbeidet som finnes i en lokal menighet i Den norske kirke er gjerne satt i en større ramme knyttet til den sentrale dåpsopplæringsplanen og til de lokale planene som er utviklet i menighetene. Konfirmantarbeidet inngår som en del av disse planene.

I de kristne organisasjonene og frikirkene finnes det ikke så tydelige planer for barne- og ungdomsarbeidet utviklet av organisasjonene/frikirkene selv. Dette fører til at praksissituasjonene har en tendens til å bli mer forankret i bestemte tradisjoner og ikke i bestemte planer som uttrykker målsetting, innhold, arbeidsformer etc. Praksisstudentene har derfor problemer med å få fatt i underliggende begrunnelser og målsettinger.

Tar vi utgangspunkt i den praksiserfaring som våre studenter har fått, kan vi si at vi har liten erfaring med hvordan de større forsamlingene innen de kristne organisasjonene driver sitt konfirmantarbeid. Vi sitter igjen med et inntrykk av at situasjonen varierer sterkt. Det er derfor en utfordring både for oss som utdanningsinstitusjon og for de kristne organisasjonen å finne fram til en gjennomtenkt konfirmasjonsteologisk forståelse uttrykt i begrunnelser, målsetting, innhold og arbeidsformer. Større tydelighet omkring dette vil kunne gi studentene et bedre utbytte av praksisen, og det vil være lettere for utdanningsinstitusjonene å ta høyde for denne type konfirmasjonsundervisning som drives av de kristne organisasjonene.

Evalueringen av trosopplæringsreformen har vist at fokuset på kunnskapssiden har stått svakt i mange av prosjektene. I en tid med synkende kristen kunnskap i skole og samfunn representerer dette en utfordring både for Den norske kirke og for de kristne organisasjonene i deres barne- og ungdomsarbeid inklusiv deres konfirmantundervisning. Men dette utfordrer også utdanningsinstitusjonene som skal kvalifisere og motivere studentene til å tre inn i en tjeneste blant barn og unge. Det er derfor et område som trenger videre bearbeiding hvor en ivaretar et bredt syn på læring som inkluderer både de funksjonelle læringssituasjonene jfr forbilde- og deltagerperspektivet, og som tar med seg de formelle læringsoppgavene knyttet til kunnskap og innsikt i kristen tro og moral.

Trosopplæringspedagogikken som fag ved FMH

Av Egil Sjaastad, førstelektor ved FMH

Historikk

Fjellhaug Misjonshøgskole (FMH) etablerte et grunnfagstudium i kristendom i 1995. Det var samtidig første studieår i den fireårige misjonshøgskolen. Studenter som ikke hadde planer om flere studieår på Fjellhaug, kunne komme for å ta kristendom grunnfag som en del av en annen utdanning, f.eks en lærerutdanning.

I dette grunnfagsstudiet ble religionspedagogikk et av emnene. Det signaliserte nettopp viljen til å ta på alvor at en del av studentene tenkte på en lærerutdanning med sikte på den offentlige skolen og dens kristendomsfag.

I 1997 kom så det nye fagkonseptet KRL – etter en lang prosess initiert av statsråd Hernes. Nå ønsket den norske skolen å samle alle elevene om et felles fag, kristendom med religion og livssyn, riktignok med en viss rett til fritak.

I vel ti år var det løpende debatt om dette fagets profil og om fritaksretten i norsk offentlighet og i fagpedagogiske miljøer. Ved FMH ønsket vi å fortsette med et årsstudium som tok et visst hensyn til lærerutdanningen i den norske skolen, og dermed ble det gamle kurset rel.ped. delt i to, fagdidaktikk og religionspedagogikk.

Det første ble da mer ensidig siktet inn mot den norske skolen og ble ett av to 5 studiepoengskurs kurs under emnet Skole og samfunn (10 stp.). Kursbetegnelsen har vært Fagdidaktikk – underforstått for KLR/RLE-faget. Hoveddelen av pensum har vært Kringlebotn Sødal, H. (red) (2006): Religions- og livssynsdiaktikk. En innføring. Kristiansand:Høyskoleforlaget, 3. utgave, ss. 11-189.

For det andre kursets del beholdt vi betegnelsen religionspedagogikk. I progresjonen i studiet er dette plassert før fagdidaktikken for RLE-faget. Dermed har det en viss funksjon som grunnlag for fagdidaktikken. Men det inngår som et kurs i emnet Systematisk teologi (10 stp/ECTS) og har tre studiepoeng. Det er dette kurset som er mest interessant for denne artikkelen. Trosopplæring er nemlig ett av de begrepene som best karakteriserer kurset. Og i dette kurset er ikke fokus rettet mot den norske offentlige grunnskolen.

Kursbeskrivelse

I studieplanen er dette kurset presentert på denne måten: «Religionspedagogikken sikter på å gi en allsidig teologisk orientering om de viktigste spørsmålene som knytter seg til kristen oppdragelse og undervisning. En vil også analysere og vurdere aktuelle undervisnings- og oppdragerspørsmål generelt ut fra teologisk synsvinkel. Også grunnleggende religionspsykologisk tematikk trekkes inn. Videre skal kurset i religionspedagogikken gi en plattform for arbeidet med fagdidaktikken.»

Kursbeskrivelsen signaliserer at kurset er bredt anlagt. «En allsidig teologisk orientering» er en ambisiøs formulering, men siden det dreier seg om orientering, kan og må det bli vekt på å gi en oversikt over det «landskapet» som hører fagområdet til. Studentene skal altså innom de viktigste temaområdene innen religionspedagogikken. I kursbeskrivelsen er f.eks religionspsykologien nevnt, den betraktes som en nødvendig del av religionspedagogikken.

Kursbeskrivelsen tydeliggjør at religionspedagogikken både har med oppdragelse og undervisning å gjøre. Dermed blir kurset ikke bare orientert imot trosopplæring. Trosopplæringen forutsettes primært skje i mer formelle sammenhenger som

søndagsskole og konfirmasjonsopplæring, og den er en hovedsak. Men oppdragelsesspørsmål og sentrale retninger innen oppdragelsesteori skal aktualiseres i kurset.

Begrepet «teologisk synsvinkel» er i denne kursbeskrivelsen profilert som kristen teologisk synsvinkel. Det dreier seg altså om

- * kristne foreldres/foresattes ansvar for oppdragelsen av barna - på dåpens grunn, inkludert
- * deres ansvar for trosopplæringen i heimen, og
- * den kristne kirkes ansvar for trosopplæring gjennom den dømte troendes hele livsløp.

Pensum

Pensumstoffet er i følge studieplanen dette:

Asheim, I. og S. D. Mogstad (1987): *Religionspedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget, ss. 59-75, 80-95 og 179-191.

Redse, A. (2006): *Trusopplæringspedagogikk. Opplæring og oppseding til kristen tru og liv i heim, kyrkje og skule*. Fjellhaug Skoler: Upublisert manus, ss. 1-114. I siste utgaven er det føyd til «innan ramma av eit pluralistisk samfunn».

Den første boken er over 20 år gammel, og ett av kapitlene der er etter sitt innhold foreldet for dagens studenter. De øvrige utdyper bl.a en del mer tidløse tema som barnet i Bibelen og kirkehistorien.

Den andre boken er ennå ikke publisert og foreligger som et kopiert hefte. Forfatteren, professor Arne Redse, har solid religionspedagogisk kompetanse og vil om ikke så lenge slutføre arbeidet. Det er noen tema mot slutten av manus som ennå ikke er ferdigbehandlet og som primært angår det som kommer til uttrykk i siste delen av tittelen, i ramma av eit pluralistisk samfunn. De temaområdene som der er forutsatt, tas i noen grad fram i selve undervisningen, inkludert notater som legges ut på undervisningsplattformen Fronter.

Bokmanus er på nynorsk og er delt inn i fem hovedbolker med i alt 15 temata:

Hovedbolk I er «Innleiing til trusopplæringspedagogikken». Her defineres faget, og studentene føres så inn i trosopplæringsens historie fra og med gammeltestamentlig tid. Redse gir en oversikt over katekesen gjennom den allmenne kirkehistorien. Fra og med 1800-tallet er norsk skole- og kirkehistorie i fokus. I denne hovedbolken behandler han også en modell for trosopplæringspedagogikken.

Hovedbolk II er «For kven, kva, av kven? Den didaktiske trekanten.» Her er bl.a en kort innføring i den delen av den religionspsykologiske forskningen som er mest relevant for religionspedagogikken. Så presenteres refleksjoner omkring lærestoff, mandatfordeling og kvalifikasjoner hos den som skal være en god trosopplærer. Redse forsømmer ikke å understreke at Den hellige Ånd har en avgjørende rolle også i opplæringen. Et eget kapittel omhandler Ånden som «hovudtrusopplæraren».

Hovedbolk III dreier seg om «Kvifor og kva – målsetting, stoffprioritering og systematisering av lærestoffet.»

Hovedbolk IV svarer på spørsmålet «Kvar?» og gjelder heimen, kirken og samfunnet (skolen) som arenaer for den kristne oppdragelse og undervisning. Med kirken tenker forfatteren ikke bare på Den norske kirke, men på kristne forsamlinger og kristne misjonsorganisasjoners ansvar. I denne bolken er det han tenker å skrive noe mer om de kulturelle vilkår som omgir oss i et pluralistisk samfunn.

Hovedbolk V tenker han å vie til metodiske spørsmål. De to siste temaområdene behandles nå til en viss grad i den andre læreboken, de vies også noe ekstra oppmerksomhet i selve undervisningen:

Undervisningen

Emnet KRL-103 (systematisk teologi) består av til sammen 48 undervisningstimer. Av disse er 14 timer viet kurset religionspedagogikk som er obligatorisk.

For å vise profileringen på selve undervisningen, presenteres her faglærers plan for de syv dobbelttimene høsten 2009. Sidetallene refererer til Redses manus, i selve undervisningen ble lærestoffet fra den andre boken presentert og i noen grad tatt inn i undervisningen:

- Mandag 05. okt. Religionspedagogikk – definisjoner og litt til. Familien som ramme om oppdragelsen og samspillet med kulturen. s 1-4; 26-32; 80-95
- Torsdag 08.okt. Oppdragelse og undervisning av barn i bibelsk tid. s 5-8
- Mandag 12.okt. Katekumenat, dåpsopplæring, konfirmasjon og mer fra kirkehistorien. s 9-25; 96-108
- Torsdag 15. okt.. Religionspsykologiske perspektiver og forbilderollen foreldre/voksen – barn/unge s 32-Mandag 19.okt. Mandat og målsetting i trosopplæringen, stoffutvalg - og lærerrollen s 44-79.
- Torsdag 22. okt. Analyse av en forberedelsesprosess. Vi legger en plan for en konkret trosopplæring for et bestemt nivå og målgruppe. Lærestoff tilrettelegges underveis
- Torsdag 29.okt.. Fortellingspedagogikken og estetiske virkemidler i trosopplæringen. Lærestoff tilrettelegges underveis

Som leseren vil registrere, er det ikke stor vekt på de konkrete arenaene hvor trosopplæring foregår. Både lærestoffet og undervisningen tar riktignok opp den nye trosopplæringsreformen innen kirken og den trekker inn søndagsskolen, konfirmasjonsopplæringen og utfordringer som misjonsbevegelsene står overfor når det gjelder trosopplæring i egne rekker.

Videre gir ikke emnet plass for noen egentlig praksis i trosopplæring. Timene 22. oktober ble riktignok praktisk rettet, da studentene i grupper hadde arbeidet fram en disposisjon for noen tenkte undervisningstimer for konfirmanter. Denne dobbelttimen ga et avbrekk i det teoretiske studiet og tvang dem nærmere refleksjon om stoffutvalg og metodikk og til presentasjon for de øvrige i klassen.

Refleksjoner

1. Som faglærer både i tre studiepoengs-kurset religionspedagogikk og fem studiepoengs-kurset fagdidaktikk ved FMH merker jeg et behov for en klarere avgrensning mellom de to kursene. Det kan lett bli overlapping i noen temaområder.

2. Kurset religionspedagogikk (trosopplæringspedagogikk) kunne med fordel ha skiftet ut artiklene i pensumboken fra 1987 med to relevante artikler fra misjonærer med erfaring fra trosopplæring i unge kirker. Kanskje dette nr. av Innsyn allerede gir oss det vi trenger! Det ville ha gjort de studentene som tar sikte på en tjeneste ute, mer motiverte for kurset. I tillegg bør selve trosopplæringsplanen for Den norske kirke, vedtatt høsten 2009 (se egen artikkel), være med i pensum.

3. Studiet «årsenhet KRL» burde absolutt ha hatt en tilrettelagt praksisdell i trosopplæring. Hvordan slikt kunne organiseres i samråd med NLMs arbeid i nærområdet og med den veiledning som kreves, er ikke lett å forestille seg. Noe kontakt med konfirmantgrupper og andre former for trosopplæring inne Den norske kirke, kunne også være en vei å gå – hvis det kan lykkes å etablere et samarbeid med kirkeansatte som respekterer vårt teologiske ståsted. Av erfaring fra prekenpraksis i bachelorstudiets sisteår, vet jeg at det er krevende logistikk å etablere en praksis med tilstrekkelig oppfølging.

4. FMH skal være bevisst sitt forhold til NLM som eier. NLMs kall og grunnsyn skal gjennomsyre undervisningen, selv om vi er en akademisk institusjon med en

tilhørende tradisjonskritisk funksjon. Mange av FMHs studenter har dessuten tilhørighet til NLMs arbeid. Alt dette burde tilsi en noe større kontakt med eierorganisasjonens visjoner for trosopplæring i barne- og ungdomsarbeid (i leirarbeid, lagsarbeid, weekender, konfirmantarbeid, forsamlingsarbeid). Det lille kurset i religionspedagogikk gir selvsagt alt for få muligheter her. FMHs tanker om mulige alternative grener av bachelorstudiet er absolutt på sin plass - et studietilbud der deler av det som nå preger studiet for interesserte studenters del, vinkles mer tydelig mot praktisk trosopplæring i misjon og forsamlingsvirksomhet innad i «bedehus-Norge».

5. Misjonsorganisasjonene kan mindre enn noen gang regne med skolens opplæring i RLE som noen medspiller i kristendomsopplæringen. Trosopplæringen innen kirken vil mange steder være god, andre steder tynn og helt utilfredsstillende for barn og unge fra våre sammenhenger. Behovet for trosopplæring internt vil melde seg med økt styrke i alle kristne sammenhenger, jf andre artikler i dette bladet. Kombinasjonen vekkesbevegelse/bekjennelsestro bevegelse med vekt på grundig luthersk opplæring må settes på dagsorden ikke bare sentralt i misjonen, men overfor nåværende og potensielle ledere. FMH burde kunne være et arnested for dette, og i alle fall være et sted NLM henter ressurser som kan bidra i en slik sammenheng.

6. Undertegnede var i sin tid landsungdomssekretær i NLM og kan huske noen erfaringer vi gjorde med andaktsmaterieell for ledere av barne- og yngreslag. Vi laget syv ulike hefter for til sammen fire alderskategorier (3-6; 7-9; 10-12 og 12-15). Serien fikk betegnelsen Lær dem veien. En av de pedagogiske utfordringene var å følge et innholdsmessig spiralprinsipp slik at alle alderstrinn fikk lære noe om de elementære og fundamentale tema i troen, tilrettelagt for sitt trinn (slik at f.eks de viktigste dimensjonene ved alle tre troens artikler var inne ved hvert alderstrinn).

Problemet vi møtte, har trolig forsterket seg: NLMs lagsarbeid for barn og yngre er de fleste steder ikke inndelt etter de aktuelle alderstrinn. Vi var for ambisiøse. Noen steder fungerte oppleggene bra, andre måtte bruke materiellet på en mer selektiv måte.

På bakgrunn av vedtak i generalforsamlingen har NLM Norge utarbeidet en dåpsopplæringsplan som er et rammeverk for dåp- eller trosopplæring i NLM. Vi får håpe dette vil møte et behov, fungere godt, bli tatt aktivt i bruk og markedsført med overbevisning av ansatte. Lagsledere trenger ofte helt praktisk og konkret hjelp til å komme i gang og hjelp til ikke å gi opp i motbakkene. Folk har det travelt og trenger inspirasjon.

7. Ledermangelen er mange steder en stor utfordring. Hvorvidt den nye regioninndelingen kan fremme noe her, er etter mitt syn tvilsomt. Ansatte som kan stimulere til nye tiltak for trosopplæring innen misjonen, må komme lokalmiljøene helt nær, få positiv kontakt med – og «dra fram etter hårene» – ledere som vil se på dette som et kall. De må bruke tid på å pleie kontakter. De må stikke fingeren i jorda og respektere kirkegeografien på stedet. Mulighetene for konstruktivt samarbeid med andre som driver trosopplæring, er i grisgrendte strøk – og i drabantbyer – er verdt å overveie. Samtidig må vårt kall og vår teologiske profil i forhold til gjennomsnittsteologien i kirken – formidles gjennom samtaler - og i samspill med skolene våre, Fjellhaug, Utsyn og profilforedrag på ledersamlinger, osv..

8. Noen ansatte opererer i nær kontakt med ungdomsmiljøene i misjonsforsamlingene i de større byene der de fleste er studenter og ennå ikke etablert. I disse miljøene hender det de lykkes med å skape ansvarsfølelse for leirarbeid og lokalt misjonsarbeid - inkludert trosopplæring. Dette arbeidet må verdsettes og møtes med begeistring blant lederne i de aktuelle forsamlingene!

9. Søndagsskolen har nå en tid hatt en viss framgang. En god og nær kontakt med søndagsskolelærere for å støtte dem i deres arbeid, vil kunne gi en nyttig effekt og oppleves som et positivt samarbeid for begge parter. Leirstedene og ungdoms-sentra gir unike muligheter til arrangementer der trosopplæring kan være relevant både for søndagsskolelærere og søndagsskolebarn. Og trosopplæringen kan gå hånd i hånd med innføring i misjonsutfordringene våre. Fjellhaug hadde for øvrig omfattende kursvirksomhet for søndagsskolelærere på 60-tallet. La oss håpe mange av våre studenter fortsatt vil ta ansvar i søndagsskolen.

10. FMH har behov for at temaet trosopplæring blir gjennomdrøftet sammen med ledere i misjonen. Og dette haster. Tema må både være trosopplæring der NLM driver et omfattende forsamlingsarbeid og trosopplæring i distrikter der en kanskje vil støtte opp om eksisterende arbeid i andre sammenhenger eller samle folk fra et større område. Det kan gi oss impulser til hvordan tenke videre om integreringen av dette i våre kurstilbud.

11. I de «gamle» områdene våre inne i Kina kan en, i følge dem som har vært der, ennå merke ettervirkningene av misjonærenes bevisste satsing på opplæring i katekismen og bibelhistorien. NLM har for øvrig alltid understreket forpliktelsen til å døpe og lære dem å holde. Bør dåps-/trosopplæringspedagogikk med sikte på misjonærtjenesten settes opp som fordypningsemne på 200- eller 300-nivå?

Trosopplæringsrelaterte studier ved Menighetsfakultetet

Klippet fra studiekatalogen på MFs nettsted

Vi har klippet følgende tre studieprogram fra MFs nettside – to bachelorløp og et masterstudium:

Bachelor i kultur og samfunnsfag: Pedagogikk i skole og kirke

Med fordypning i kristendommen og andre religioner får du kunnskap om hvordan vi kan forstå samfunnet. Hva er dannelse og oppdragelse? Og hva vil det si å vokse opp i et tverrkulturelt Norge?

Studiet tar sikte på et fremtidig arbeid med undervisning i skole eller kirke. I dette studiet får du lære mer om:

- Kristen tro og livsstolkning
- Religionsvitenskap
- Pedagogikk og fagdidaktikk
- Samfunnsfag

Denne bachelorgraden gir deg mulighet til å velge fordypning rettet mot skole eller kirkelig undervisning (kateket).

Som fremtidig lærer får du undervisningskompetanse i to fag, RLE/ Religion og etikk og samfunnsfag. Studiet inneholder pedagogisk praksis.

Bachelorprogrammet begynner normalt med Årsstudium i Kristendomsskunnskap/ RLE. Studenter som ønsker ytterligere fordypning rettet mot arbeid i skolesektoren kan fortsette på Lektor- og adjunktprogrammet.

Bachelor i kultur og samfunnsfag: Ungdom, kultur og tro (UKT)

Hva vil det si å være ung i dag? Hva preger ungdomstiden som livsfase? Hvordan kommuniserer kirken med ungdom?

Studiets primære siktemål er å utruste til tjeneste som ungdomsleder i kirken og i organisasjonene. Utdannelsen gir også faglig kompetanse til å være ungdomsleder i andre sammenhenger, som kulturarbeider i en kommune eller miljøarbeider på ungdomsinstitusjoner.

Hva innebærer det å være en ungdomsleder? I hele studiet legges det vekt på å utvikle ungdomslederens faglige identitet og selvforståelse. Studenten arbeider med egen livshistorie og det arbeides parallelt med teori og praksis.

Er ungdomsarbeidet en naturlig del av menighetens liv? Studieprogrammet understreker at ungdomsarbeid og ungdom er en sentral del av kirken og ikke en forberedelse for å bli en del av den. Derfor arbeider vi med temaer som:

- Ledelse og medarbeiderskap
- - Konfliktløsning
- - Frivillighet
- - Menighetspedagogikk
- - Gudstjenesteliv
- - Sjelesorg
- - Ungdomsdiakoni

Ungdomskultur og ungdomsmiljø

Hva blir formidlet i dagens musikk, massemedier og populærkultur? Hva er subkultur? Hvordan lese de ulike ungdomskulturelle uttrykkene? Praksis er en integrert del av studiet der du vil få varige pedagogiske verktøy. Studiet har en praksisdell i hvert semester, fortrinnsvis i et team med andre studenter, og med veiledning underveis.

Disiplinbasert master i kirkelig undervisning (kateket)

En kateket leder kirkens undervisningsarbeid. Trosopplæringsreformen i Den norske kirke har vitalisert opplæringsfeltet og har skapt et stort behov for kvalifiserte undervisningsledere.

Læring i kirken er livslang læring og gjør kateketens arbeidsfelt variert og interessant.

Kateketen har ansvar for å:

- ivareta menighetens undervisning av barn, unge og voksne. Barn og unge er sentrale aktører i kirkens arbeid, og ønsker hjelp til å utfolde og vokse i sin tro. Kateketens arbeid består i å tilrettelegge kirkens arbeid slik at læring kan skje.
- drive ledertrening
- koordinere samarbeidet med skolen, ulike organisasjoner og kommunale etater

De fleste kateketer er med å bestemme profilen på sin egen stilling, og dette gir en god fleksibilitet. Den enkelte får bruke seg selv på en meningsfull måte.

Mål for studiet

Mastergraden i kirkelig undervisning har som primært mål å utdanne for kateketyrket. Den fordypning studiet gir i kristendomskunnskap/teologi og menighetspedagogikk gjør utdanningen egnet til bruk i kirke, skole og ulike organisasjoner.

Studieløpet

Masterstudiet bygger på en treårig bachelorgrad med 80 studiepoeng Kristen-
domskunnskap/ RLE og 30 studiepoeng pedagogikk. De siste 50 studiepoengene kan velges fritt i bachelorstudiet. Studenter med lærerutdanning eller gammel kateketutdanning kan søke om innpassing.

I masterstudiet inngår kristendomskunnskap, menighetspedagogikk og andre praktisk-kirkelige fag. Du kan fordype deg i ett eller flere temaer i valgfrie studieemner, og gjennom arbeidet med masteravhandlingen.